

: પ્રાપ્તિસ્થાન :

૧. સોમચંદ ડી. શાહ, પાટીનાપુરા (સૌરાષ્ટ્ર).
૨. ચંપકલાલ ચતુરદાસ, કે કાશીપુરા, મુ.ખોરસદ વાયા-ચાણદ.
૩. રસિકલાલ રામચંદ, ૮૦૬/૨ ટંકશાળ, કાળુપુર, અમદાવાદ.
૪. જાગૃકાશ શાંતિલાલ મલ્યાળી પોળની સામે, વીરાશની પોળ,
મ વડોદરા.

હા હો. કી અહીં સંજેશ્વર પાર્થનાથાય નમઃ

મંગલવચન

માનવજીવનની મહત્તા એક જ દારણ છે કે જીવનને ઉર્વ-
માત્રી અને ઉન્નત જનાવર્ગ માટે સર્વકોટિ આચારો તથા સર્વ
કોટિ વિચારો પ્રાપ્ત કરવા માટે માનવજીવન ૪ દરેક રીતે સામર્થ્ય
ધરાવે છે. આત્માની વાન્વિક ઉન્નતિ ચારે ગતિઓમાં કેવળ
માનવજનિમા શક્ય છે. મંદર કોટિના આચારો તથા વિચારોના
સમ-વપ તે જ સદ્ધર્મ છે તે સદ્ધર્મની આરાધના માનવજીવ
સિવાય કવાય શક્ય નથી.

સદ્ધર્મ જાણે જદા કદાચ નરકાદિ દુર્ગતિમાં પ્રગટી શકે.
મદ્ધર્મનું અવળું, સમજાતું ને જદા દેવતાકના દેવો પ્રાપ્ત કરી શકે.
પણ તેનું આચરણ દેવો કરી શકતા નથી. પશુ-પખી આદિ.
તિર્થંચોને ધર્મનું અવળું શક્ય અને પણ સમજાતું પ્રાપ્ત તે જીવોને
દેખી નથી. માટે જ શ્રી ગુરુગુરુજી શાસ્ત્રજ્ઞાનુસાર જદા-સમજાતું
મેળવી તે મુજબ અખંડિતપણે આરાધના માનવજીવમા જ ધર્મ
શકે. આજ દારણે માનવની મહત્તા દરેક ધર્મશાસ્ત્રોએ પોકારી.
પોકારીને જાણી છે.

કામપુરુષાર્થની સાધના એકેન્દ્રિયથી માટી પચેન્દ્રિય પશુ-
પખી આદિ સર્વના જીવનમાં આશુ છે. અર્થપુરુષાર્થની સાધના
મુખ્યત્વે મનુષ્યો અને દેવોના જીવનમાં રહેલી છે. સર્વસંસારી
જીવોએ અનંતમૃતકાળમાં અર્થ, કામની પ્રમજાપણે સાધના કરી છે.
તેમાં પૂર્વપુરુષાર્થના દારણે જરૂર સંસારીજીવોને સફળતા મળી છે.
તે પણ પરંપરાએ ધર્મના દારણે.

અનંત જૂતકાળમાં મોદમુદ આત્માએ પુરુષમાટે ધર્મની
આરાધના જરૂર કરી છે. કદા મોક્ષના હિલેશથી તેણે ધર્મની આરા-

ધના કદિ કરી નથી. પરમતારક શ્રીજિનેશ્વરભગવંતના ધર્મની સફળ આરાધના કેવળ મોક્ષના ઉદ્દેશનાજ કારણે છે. જન્મ, જરા તથા મૃત્યુ, રોગ, શોક અને સંતાપ, આધિ, વ્યાધિ તેમજ ઉપાધિ ઇત્યાદિથી પરિપૂર્ણ આ સંસારમા આત્માએ આ ત્રણેય પુરુષાર્થની સાધના દ્વારા અત્યાર સુધી પ્રાપ્ત શું કર્યું ? કેવળ દુઃખ, દુઃખ ને દુઃખજ. જ્યાં ગયો ત્યાં બિચારા તરીકે જન્મ્યો, અશરણ બનીને જીવ્યો ને દીનતાપૂર્વક મૃત્યુની ગોદમાં સમાઈ ગયો. ફરી પાછો જોજન્મ તેણે આશુ રાખ્યો. અસંખ્યકાળ દેવત્રોકમાં સુખમાં વ્યતીત કર્યો કે અસંખ્યકાળ દુઃખમાં વ્યતીત કર્યો પણ તેની દશા આજ રીતે સારા પે સંસારમાં અત્યાર સુધી રહી છે.

દુઃખના ઉદ્દેશથી, પ્રતિકૂળતાના ત્રાસથી ને અશાતા તથા અરિની પીડાથી તે જરૂર વ્યથિત તેમજ પીડિત બન્યો છે પણ તેણે દુઃખના કારણરૂપ પાપનો ઉદ્દેશ, ત્રાસ કે તેની પીડા ભાગી નથી. દુઃખ એ વાસ્તવિક દુઃખ નથી. પાપ પાપ એ વાસ્તવિક દુઃખ છે. દુઃખની પરંપરા એ ભયજનક નથી પણ કર્મની પરંપરા વાસ્તવિક ભયજનક છે. મૃત્યુ એ દુઃખ નથી. જન્મ એ દુઃખ છે. મરણ ધર્મની આરાધનાનું અંતિમ ધ્યેય કર્મની પરંપરાને દાખલ કરે છે.

જન્મની પરંપરા-પ્રતિકૂળતાનુભવમાં શ્રીનીર્ગુણરૂપની પાસે

અનંતકૃપકારી પરમકરૂણાસાગર શ્રી જિનેશ્વર દેવના ધર્મની આરાધના જ મોક્ષપ્રાપ્તિ માટેનો એક રાજમાર્ગ છે. આ માર્ગ પર રૂઝ જરાનર મુમુક્ષુ આત્માઓને આત્મ સાધના માટે તપ, ત્યાગ, વૈરાગ્ય, મંયમ, સ્વાધ્યાય, ક્ષમા, સત્ય, ધીરતા, ગંભીરતા, કૃત્યાદિ સદગુણોની પરિણતિમાં રિચર રહીને તેની નિર્મળતા તથા અખંડિતતા માટે જનમૃત રહેવું જરૂરી છે.

‘મંગુલ’ ‘પદ્મસૌરભ’ પ્રકાશન મુકિતની મગલ સાધનાના માર્ગે પ્રરધાન કરનાર મુમુક્ષુ જન્યાત્માઓને માર્ગમાં મહાવક બને તેવું જન્યપાદેય પીરસે છે. પુરતકના વિવિધ વિષયો સ્વાધ્યાય રસની અપૂર્વ દ્દાષ્ટ કરાવે તેવા છે. લેખક મુનિરાજશ્રીએ સખેલ વિવિધ વિષયો પરના લેખો આરાધક વર્ગને રતનત્રવીની આરાધનામાં જનમૃતિનો સદેશ સુજાવી જાય છે.

‘મન અને મંત્ર’ લેખમાં મનની મદના સમજાવવા સાથે મનને મારનારી મદાન બની શકે છે. એ દુષ્ટાકલ સાથે મનને વશ કરવા માટે શ્રીનમઃકાર મદામત્રનો જપ ખૂબ ઉપકારક છે. તે રમ્ય રીતે જાણાવાએલ છે.

‘ઔદપૂર્વનો સાર’ તથા ‘મદામંત્રનું સામર્થ્ય’ આ બે લેખો, શ્રીનમઃકાર મદામંત્રનો મદિમા અને સ્વરૂપ સમજાવવા માટે મનનીય અને મદત્વના છે. આ ત્રણેય લેખો મનને મદામંત્રમાં ઓળખાત બનાવવા અદ્ભુત પ્રેરણાદાતા છે. પુસ્તિકાઓ તથા વ્યવહાર દૃષ્ટિથી દારા મંત્રનો મદિમાસમજાવનાર ત્રીજો લેખ સુંદર રીતે મંત્ર-શાસ્ત્રના રહસ્યને રંગુ કરે છે.

‘રાગ દજર ઓવધ ખાર’ લેખ જૈનદર્શનના જ્ઞાન-ક્રિયારૂપ અનુદાનોમાં ઢેઢેટલી વૈજ્ઞાનિકતા જળવાઈ રહી છે તે સમજાવે છે. તપધર્મના ખારે બેઠામાં દજરો દ્વ્ય તથા કાવગેઓને નાશ કરવાનું દેવુ સામર્થ્ય છે તે સરસ અને મનનીય દ્રશ્યા દ્વારા રંગુ કરે છે.

‘મંત્રાધિરાજની ઉપાસના’ પૂર્વના ૩ લેખોના અનુસંધાનમાં મંત્રાધિરાજની ઉપાસનામાં ઉપકારક અનેક ઉપગોત્રી શાસ્ત્રીય

હાકીકતોનો નિર્દેશ કરે છે. જેમાં લેખક મહારાજશ્રીએ પોતાના ધાંચન-મનનનો સાર અને તેનું દોહન ગાગરમાં સાગરની જેમ અધિ સમાવિષ્ટ કરેલ છે. જનપ તથા જપસાધકની યોગ્યતા પર પણ આ લેખમાં કીકીક પ્રકાશ મહારાજશ્રીએ પાથરેલ છે.

‘મનનો માલિક બનાવીએ’ લેખ શ્રીદર્પશાસ્ત્રનો યૌગ્ય રાજકુમાર શ્રીદેવને રાજ્ય સોંપતા આપેલી મહત્વની ૪૦ લિન-શિલાઓ, નવકારની મંગલમયતા તારકતા, અને લક્ષ્મણપત્રું અનુદાન વગેરે રમમય હાકીકતોથી સભર છે. કથા પ્રમંગ એવો છે કે ધાંચતા નવકાર પત્રેની શ્રદ્ધામાં આવરણ કોમેંગ થાય.

‘સર્વકલ્પકર જાપ’ લેખ શ્રીનમન્કારમહામંત્રનાં જાપની મળના-અર્ચનાવારતા અને લાગેને વિશદ રીતે સમજાવી જના છે. ‘નવકારનો મંગલદ્યનિ’ લેખ નવકારના મંગલમય અનુદાન ગોરુવાયાને આલેખ છે. જેમાં એક દીવામાથી બીજો

મુદ્ધાઅર્થે કુકમાં પણ મારાદી વૈલીએય આંકે આત્માથી જીવેએ
અવગમ મમજવા જેવો છે અને તેનો ત્યાગ કરી અનુકાનેને
પ્રાણવાન બનાવવાની આવશ્યકતા છે.

‘આદર્શ વિનય’ માં તારક અને કુદારક ૫ ગુરુમહારાજની
આજ્ઞાનું પાલન કરનાર ગુવિનીન શિષ્યની કથા દ્વારા જૈનશાસનના
વિનયગુણને જ્ઞાપ્યો છે, જૈનશાસનમાં વિનયજ સર્વગુણેનું તથા
સર્વપ્રકારની આરાધનાનું મૂલ છે જનજાનની પ્રાપ્તિનો આધાર
ગુરુમહારાજ છે, તેમની પ્રસન્નતા, તેમના પ્રત્યેના નકુમાન પુર્વકના વિનય
આવશ્યી પ્રાપ્ત થાય છે, આ દ્વંદ્વ લેખમાં તેમકરત્વની દલીલ સમન્વિત છે.

‘સર્વ શ્રેષ્ઠ વિકાસના મગલમાર્ગ’ સંખ્યા મહામંત્રના
જનપનો પુરુષાર્થ આગમક આત્માએને અનેક રીતે ઉપકારક છે.
તેમાં તથામખ્યત્વના પરિપાકના સાધનો-મયુઃ શરણગમન, કુકૂતવદા
અને સુત્રઅનુમોદનાનો નવકારમાં મમાવેશ-મમન્વય કરી નવકાર
જનપની અનિવાર્યતા પ્રચિત કરે છે.

સંતોષ ગુરુતકુ” લેખ સંતોષની પ્રતિજ્ઞા તથા મહત્તા
સમજવા ઉપયોગી છે વગેરે, જગાં સંસારના મર્વપ્રકારના બાણ
સુખસાધનો બહુ તો શબ્દિક સુખ એક છે આરામ આપી દરમે
પણ સાતિ તથા કુવનનો સાચો જ્ઞાન, યાના તથા સમતાનો
રમાન્વાદ સંતોષ ગુણનેજ આભારી છે. સંતોષમાં સાત્વિકતા
સાધુતા, પવિત્રતા, શાંતિ, મમદિ તેમજ બચતરત્વો મહત્તિ છે
સર્વીશદિના હિતમ આચારોનો ભંડાર મતોષ છે. જગાં સર્વ
પ્રકારના પાપોનો નષ્ટ લોખ છે વિદ્યાપતિ શ્રેષ્ઠ સંતોષના શબ્દો
સમૃદ્ધિ પામવા જ્યાં ને અભિપ્ર રહી દરવા તે પહેલર આટલો
છે આને રેવળ ધનની પાલળ ૫૫૫૦ થી કરતા માનવેને
વિદ્યાપતિનો દુરવપસંજ અનેક ગીતે કહેવે. પા છે ‘જ્ઞાનરીપ’માં
સદમારપ્રેર, પાપના બચથી રક્ષા તથા બાલકશરિયને વિરતિના
રંગશબ્દો જ્ઞાનજ સાધ્યજ્ઞાન છે. ને જ્ઞાનમાં પુણ્ય પાપની

બંધ, મોક્ષની અને હેય, જ્ઞેય તથા ઉપાદેયની વાસ્તવિક સમજણ નથી તે જ્ઞાનની કુટી કોડીનીયે કિંમત નથી. તે હકીકત વિદ્વાન મુનિરાજશ્રીએ દ્રષ્ટાંતોપર્વક ઘણી સુંદર રીતે આલેખીને સમ્યગ્જ્ઞાનને મહિમા ગાયો છે.

‘ધર્મભ્રૂત’ લેખમાં સદ્ધર્મના સ્વરૂપને સમજાવતી પ્રશ્નોત્તરી સરળ અને સચોટ શૈલીએ આલેખાઈ છે.

વિદ્યાર્થીજીવન આજે જે રીતે નાસ્તિકતા, સ્વચ્છંદતા, જડતા તથા વિલાસિતાના માર્ગે વહીને આશીર્વાદરૂપ બનવા ને બદલે દેશ, સમાજ કુલ તથા કુટુંબને આપરૂપ બની રહેલ છે.

આજના યુવાનની શક્તિઓ સંસારની શોભા બનવાને બદલે જે રીતે સંસારનું કલંક બની રહી છે તેની સામે ‘વિનાશના ચાર માર્ગો’ લેખ લાલણતી ધરે છે. પાશ્વીના પ્રવાહમાં તાકાત છે પણ એ જો નિયંત્રિત હોય તો સારાએ સંસારને ઉગ્ગડ વેરાન બનાવી દે. આજ બકીકતને અનુસરીને મુનિરાજશ્રી વિદ્યાર્થીજીવનને હિતમાં જે કાંઈ ઉપદેશ આપે છે તે વિદ્યાર્થીઓ, યુવકો, વાલીઓ તથા શિક્ષકો-ગાવન સર્વ ક્ષેત્રને પ્રેરક અને માર્ગદર્શક છે. અજ્ઞાન, પ્રમાદ, અદંકાર તથા કુસંગતિથી વર્તમાનના યુવકોમાં નાસ્તિકતા, સ્વચ્છંદતા, જડતા તેમજ વિલાસિતા આવી રહી છે. જેના પરિણામે મનુષ્યની નિષ્કૃષ્ટતા, ભારતની આવની કાલની આશા સમાન યુવાન પ્રજા બનેલર આજે બરબાદ બની રહી છે. તે માટે મુનિરાજશ્રીએ આ લેખમાં આજ વિદ્યાર્થીઓના અંગેનાં નિર્દેશો આપ્યા છે.

રુચિકર બનાવે છે. જે આ ‘પ્રસંગ ત્રિવેણી’માં રજૂ થયેલ ત્રણ દૃષ્ટાંતો વાંચતા સમજાઈ જાય છે.

‘પુનિત પર્વાધિરાજ’ લેખમાં પર્વપક્ષાપર્વ પૂર્વની મહાન પ્રવચાઈથી આત્માને પ્રાપ્ત થાય છે. પર્વચારાધનાનો મહિમા તનનદૈત્રીએ સુંદર રજૂ થયો છે.

‘મનન મધુ’ લેખમાં સંવેગ અને વિરાગ એ બે આંતર દિવ્યચક્ષુ વિશે મહત્વની બાબતો શાસ્ત્રીય દૃષ્ટિએ સ્વચ્છ દૈત્રીએ મુનિરાજથી દર્શાવે છે. ત્યાગ, તપ, દાન, સ્વાધ્યાય, ધ્યાન કેમપણ ધર્માનુષ્ઠાન ત્યારેજ કાર્યસાધક બને, મોક્ષસાધક બને જ્યારે આત્મા સંસારવર્તી સર્વ અનુકૂળ-પ્રતિકૂળ, સુખ-દુઃખ, ઉષ્ણ-અનિષ્ઠ સર્વપદ્ધતી પ્રત્યે સંવેગ અને વૈરાગ્યભાવને ધારણ કરનારો બને છે. વૈરાગ્ય જ સંસારનું અમૃત છે. ત્યાગનું તત્ત્વ છે, આત્માનું યોગ્ય અને ચેતનનું ચૈતન્ય છે. વૈરાગ્યભાવ વિનાનો ત્યાગ રેવસ વિડંબણારૂપ છે.

‘પ્રસંગરંગ’માં મનન-ચિંતન યોગ્ય સામગ્રીનો રસધાન રજૂ થયેલ છે. ત્યાગ-વૈરાગ્ય અને આત્મજનનિની પ્રેરણા આપતો આ લેખ એટલો જ ઉપયોગી થઈ પડે તેમ છે. અંતે ‘ધર્મ જાગરિકા’માં સારાથે પુનઃક્રો નાર આવે છે, માનવજીવનની સર-જતાનો સુંદર સંદેશ આ કુંઠા છતાં મનનીય લેખમાં સમાવિષ્ટ થઈ જાય છે. એકંદરે ૨૦ લેખોમાં લેખક મુનિવરથી પોતાના શાસ્ત્રાભ્યાસ, સ્વાધ્યાય, ચિંતન, મનન તથા અનુભવના પરિપાકરૂપે પ્રાપ્ત થયેલ સદ્બોધ, સરળ તથા સાંતૈલીએ ભાષા તથા ભાવની જ્યોત્સ્નાને બાળતીને અદિ રજૂ કરેલ છે. મુનિવરથી પાસે શક્તિ છે, અભ્યાસ તેમજ અવલોકન છે. ચિંતન અને મનન છે. વિચારમાં મૌલિકતા તેમજ તાત્વિકતા છે. એ બધાની ધેરી તથા ગંભીર છાયા તેમના લખાણોમાં જરૂર દેખા દઈ રહી છે.

ખૂબ જામી પડેલું છે. એથી સંઘમાં શ્રદ્ધાળુ તેમજ નિત્ય-
નૈમિત્તિક અનુષ્ઠાનોમાં શિથિલતા વ્યાપી રહી છે. ધર્મના વિવિધ
અંગોને ઘસારો પહોંચે છે. જૈનશાસન અને શ્રમણ પ્રધાન ચતુર્વિધ
સંઘના બંધારણને આંચકો લાગી રહ્યો છે.

આજની શિક્ષણ પદ્ધતિ આર્થસંસ્કૃતિના, પ્રાચીન વિદ્યા-
વ્યાસની પદ્ધતિના અને જૈનધર્મના પાયામાં સુરંગરૂપ છે. પાશ્ચાત્ય
અનુકરણવાળી જીવન પદ્ધતિમાં ધાર્મિકતા અને સાત્ત્વિકતાના ગૂરુ-
ગૂરા ધર્મ રહ્યા છે. આપણી જોસવાની ડાળપર થતાં આ કુદારાધાતને
અટકાવવાની અને આપણને ભવ પાર કરનારા જલ્દાજલને પડતા
કાળા પૂરવાની મૌની ફરજ છે. અમે આપ સૌના સહકારથી એ
કાર્ય કરવા માંગીએ છીએ. અમારી આ ગ્રંથમાળા ખીમા પણ નક્કર
પગથે પ્રગતિ સાધી સાત્ત્વિક અને તાત્ત્વિક શ્રુત-સાદિત્યના રસથાળ
વાંચવાના કર્મક્રમમાં મરજે. એની વાંચકો અને ગ્રંથમાળાના માનવાના
મર્યાદા નોંધ લે

અમારી ગ્રંથમાળા વિદ્યુદગ્ન લેખકોને ભાવભર્યું આમંત્રણ
અપે છે. લેખન માટે ગ્રંથમાળાની શરત એ છે કે હાથમાં જિના-
મથને બાધક ન હોવું જોઈએ. ભાષા, અધ્યયન, પ્રોડ અને
પ્રાચીન દેવનાં જોઈએ, લેખનમાં નૈતિકતા તેમજ ધાર્મિક-
તાનું પાલન થવું જોઈએ.

卐 સમ્પાદકીય 卐

‘ પદ્મભૌરત્ન ’ આ ગુરુસ્મૃતિ ગ્રંથનું સમ્પાદન, મને ધર્મના પગથીએ ચક્રાવનાર આખાલક્ષ્મીચારી પરમોપકારી ગુરુદેવ શ્રી મિત્રાનંદ વિજયજી મહારાજની પ્રેરણા ચવાયો મેં કર્યું.

તેઓશ્રીએ ખાસ પર અમણિત ઉપકારો કર્યા છે. તેમાં આ એકનો વધારો થયો. કારણ શ્રુતશક્તિ અને ગુરુસેવાની અમૂલ્ય તક ગુરુદેવશ્રીએ મને આપી.

જૈનશાસનરૂપ નવોમંડળમાં લેખકશ્રીના ગુરુદેવ પૂ. પં. પદ્મવિજયજી ગણિવરનું તેજસ્વી સિતારા તરીકે ધ્યાન અને માન છે. તેઓશ્રીની પ્રવચનાદમાં આ ગ્રંથનું ‘ પદ્મ સૌરત્ન ’ નામ પસંદ કર્યું છે.

પૂ. મહારાજશ્રીએ જે ચિંતનસમર સામગ્રી આ પુસ્તકમાં આપી છે તેમાંના ધણી લેખો જૈન સમાજના અમદૂત માસિકોમાં છપાયા હતા. આ લેખોએ સારી લોકચાલના મેળવી હતી. મરજ-સુખોપ દૈવીમાં જીવન સ્વસ્થોને પ્રકાશતાં આ લેખો પુસ્તકારૂઢ થાય એવી ધણીઓની માગ હતી આને વાંચકોના કરકમગમાં આ પુનઃક આવી ગયું છે તો સૌ કોઇ વાંચન-મનન દ્વારા ભગવાન શ્રીગિનેશ્વરદેવના શાસનના આરાધક બની શિવમુખના બોલતા બનેા એવું અભિલાષા. સંપાદનની કુસંગતા કે અનુભવ ન હોવા છતાં ‘ કામ કામને શિખવે ’ ‘ શુભો વધારાકિત વતનીયમૂ ’ એ ન્યાયે ગુરુઆઠા શિરસાવંશ કરી સમ્પાદનની જવાબદારી મેં લીધી

પ્રમાદાદિના કારણે કે પ્રેરણાથીજિનાઠા વિરહ કે લેખકશ્રીના આશય વિરહ છપાઇમયુ હોય તો તેનો ‘ મિત્રહામિ કુકૂકડ ’ આપવા માટે વાંચકોને વિનંતિ છે કે જે કંઈ ક્ષતિઓ લાગે તે અમને હિંદર લખવે જણાવે. ખીજી આદૃતિમાં અથવા આ ગ્રંથમાગના ખીજા પ્રકાશનમાં અમે એને સાદર સધારી દર્શાવે.

૧૫	૨૦	આપ્તજ્ઞાન	આપ્તજ્ઞાન
૧૫	૨૧	મેટિ શુનો	મેટિ શુનો
૧૬	૨૧	શરીરમાં	શરીરમાં
૨૧	૨૫	દૃષ્ટતાતીત	દૃષ્ટનાતીત
૨૨	૩	મ્યેપટ	મ્યેપટ
૨૬	૬	ખ-ને	ખ-ને
૨૬	૧૫	રામપદે	રામપદે
૨૬	૬	ધર્મપ્રાપ્તિ	ધર્મપ્રાપ્તિ
૨૬	૧૬	અટનીમયિ	અટનીમ
૩૦	૧૧	મામન્ય	મામન્ય
૩૦	૧૮	મીનવકાર	મીનવકાર
૩૧	૧૨	ચારે	ચારે
૩૮	૧૧	નેમિત્તક	નેમિત્તક
૪૧	૭	અનુધી	અનુધી
૪૧	ધી ૪૫	સુધી આત્મકરને બદલે આત્મકર વાચનું	
૧૦	૧૮	પાપ્યાનાપ	પાપ્યાનાપ
૫૩	૫	ધારકમામાં	ધારણામાં
૫૩	૧૪	ભાષ્યાતમાલાઓના	ભાષ્યાતમાલાઓના
૫૩	૧૬	ક્ષેમકરને	ક્ષેમકરને
૫૪	૧૬	ભવોદદિધિ	ભવોદદિધિ
૫૭	૨	મદો-મલ	મદો-મલ
૫૮	૮	પરિદ્રુપ	પરિદ્રુપ
૫૮	૨૫	ચિત	ચિત
૫૬	૧	મર્વદારો:	મર્વદારો:
૫૬	૭	દોષરાદે	દોષરાદે
૫૬	૮	આત્મતાત્ત્વે	આત્મતાત્ત્વે
૫૬	૬	મમ	મમ
૫૬	૧૧	મદ્દાત્મક	મદ્દાત્મક
૬૪	૨૧	દારા	દારા

૧૩

૮૦	૧૦	ગાન ગાન	ગાન ગાનની
૮૨	૧૪	ગુરુદેવ !	ગુરુદેવ !
૮૩	૧૦	અનુદાનોનો	અનુદાનો
૮૪	૪	એ વાદ નાદિ	એવા દાનાદિ
૮૪	૧૬	એટેલા	એટેલો
૮૪	૨૩	ધ્યાન કિયાઓ	ધર્માક્રિયાઓ
૮૫,	૧૦	ધર્મચારણ્યમાં	ધર્મચરણ્યમાં
૮૫	૨૧	વના	વિના
૮૭	૭	પ્રમાદ	પ્રમાદ
"	૭	ખાત્રી	ખાત્રી
૮૬	૧૮	તેજ	તે
૯૦	૧	વિનાશના	વિનાશના
૯૦	૧૧	કેમિદ	કેમિદ
૯૦	૨૨	વિકાસ	વિકાસ વિકાસ
૯૧	૧	છે છે	છે
૯૧	૪	કુતરો	કુતરે
૯૩	૭	ખાત્રોસ	ખાત્રોસ
૯૪	૧૭	તમરં	તમરં
૯	૪ ૨૧	પ્રમાદનીવિનયથી	પ્રમાદથી વિનયની
૯૫	૭	તે	તે
૯૬	૫૭	નિરાશા	નિરાશા
૧૦૨	૪	લામે	લામે છે.
૧૦૪	૭	કહે—	કહે—
૧૦૫	૧૫	ચાંદીના દમલા	ચાંદીનો દમલો
૧૦૭	૯	ભવ	ભવ
૧૧૫	૧૪	પરમોષિ	પરમેષિ
૧૨૦	૮	દ્રવ્ય	દ્રવ્ય
૧૨૧	૧૮	સંવત્	સંવત્
૧૨૨	૨૭	ગુણદોષન	ગુણદોષને

‘મંત્ર ચૈતન્ય પ્રગટાવીએ’

આપણે શ્રી નમસ્કાર મહામંત્ર ગણીએ છીએ પણ ઘણીવાર નવકારનો પોપટપાઠ થાય છે એમ નથી લાગતું? નવકાર ગણતાં મંત્ર ચૈતન્ય પ્રગટવું જોઈએ તે પ્રગટે છે? મંત્ર ચૈતન્ય ક્યારે પ્રગટવું ગણાય? ગણતાં એવો વિશ્વાસ જનમે કે ‘પરમ-પવિત્ર પંચ પરમેષ્ઠિના નમસ્કારથી મારા સર્વ પાપોનો નાશ થઈ રહ્યો છે, જનમે છે આવો વિશ્વાસ? ક્યારેક પણ આવું મંત્રચૈતન્ય પ્રગટવું?

આપણને ધાર્મિક કહે, ‘તમે પ્રભાવશાળી છો’ તો મોડું વિઠ્ઠલવર થઈ જાય છે ને? ‘તમે મૂર્ખા છો’ કહે તો ગુસ્સો આવે છે ખરું ને? આને શબ્દ ચૈતન્ય કહેવાય. શબ્દોને અનુસાર જેવાની પ્રગટી, સંવેદના થઈ. ચમકાશે થયા. તેમ નવકાર મંત્ર ગણતાં શરીર ગર્ભાંચલ મુખ પ્રકૃષ્ઠિત અને હૃદય વિઠ્ઠલવર અનુભવે, તે જ મંત્ર ચૈતન્ય પ્રગટ થતું ગણાય.

શ્રી ધન્યપરમહિતે નમઃ

મન અને મંત્ર ૧

[મન એટલું સુમારના પ્રવેશનોમો ચેરાપેયું છે. એટલું જ અનેક પ્રકારનો આધિ વ્યાધિ અને ઉપાધિથી જઠરાંધું છે. તેનાથી પર જનના માટે મંત્ર ત્વપ દેવી સજિ ધરાવે છે. તેની અદિ મરજ સીસિએ રતુઆન કરી છે.—મં]

યોમેઝ નમઃ નામો — મમમ વિમ આધિ, વ્યાધિ અને ઉપાધિના વિવિધ તાપથી મંત્રન દેખાય છે. આધિ એટલે મનની વ્યાધિના, મનના ગમે ઉપાધિ એટલે આર્થિક, કૌટુંબિક મિના વાંજના વ્યાધિ એટલે શરીરના ગમે. સામાન્ય રીતે મનુષ્યે આર્થિક ઉપાધિને મદત્વની નમે છે. એમાંથી સદન મેગવવા મિને દૂર કરવા માનવ જમત નનતોડ મદેતલ કરી રતુ છે. સવારે હોં ત્વારથી રાતના સુવે ત્યાં સુધી આર્થિક ઉપાધિના પ્રતિષ્ઠારની એક સરખી પ્રરતિ માનવીના જીવનમાં દેખાય છે જરૂર પડે ઉપમા સ્વપ્ના પશુ એનાજ આવે. તે જના ખેદની વાત છે કે માનવોને આર્થિક ઉપાધિ વધુને વધુ સંવાપ આપી રહી છે.

માનવ ને સાચા ઉપાયો અજમાવે તો એના વિવિધ તાપ શું ન પડે? અને ધીરે ધીરે તદ્દન નાજૂદ થયા વિના રહે ખરા? પશુ.....?

શારીરિક રોગોના પ્રતિષ્ઠાર માટે પ્રત્યેક માનવ પ્રતિપજા જાગૃત છે. જાન જાનની ઓપધિઓનું સેવન ખૂબ ખંતથી કરે છે. માનવી દયાગ્રે એમાં સદેજ પશુ કંટાળતો નથી. નિત્ય નવો ઓપધિઓ આધાર્જ રહી છે. જતાં રોગોનું પ્રમાણ ઘટવાને જાહે વધી રહ્યું છે એ પશુ એક દહીકા છે.

શારીરિક વ્યાધિઓ કે આર્થિક ઉપાધિઓ હજી પરિમિત છે. પરંતુ આધિ-માનસિક રોગો-પાપોની કોઈ સીમાજ નથી. અને સૌથી વધુ ભયંકર હોય તો આ મનના રોગો છે. આર્થિક ચિંતા કે શારીરિક રોગો માણસના મૃત્યુ સાથે નષ્ટ થઈ જાય છે જ્યારે મનના રોગો માણસના મૃત્યુ પછી પણ સંસ્કાર રૂપે અનેક જન્મો સુધી સાથે જાય છે. એથી જ દેખાય છે કે કોઈ બાળક જન્મથી જ શાન્ત પ્રકૃતિવાળો હોય છે. તો કોઈ ભયંકર ક્રોધી, તો કોઈ મહાભિમની હોય છે. વળી કોઈ મહાકામી હોય છે.

કામ, ક્રોધ, લોભ, માન, મદ, મત્સર, ઝાપ્પા, રતિ, અરતિ, મિથ્યાત્વ, સ્વાર્થભાવના, આદિ મનના અગણિત રોગ છે. એ પ્રત્યેકના સુક્ષ્મ, સૂક્ષ્મતામ બેદોનો તેમજ ચંચલતા, અપ્રસન્નતા, દીનતા, ભયભીતતા, તુચ્છતા, અસ્થિરતા, અવશતા વગેરેનો પણ મનના રોગોમાં નમાયેશ થાય છે.

શારીરિક રોગોની કિલ્લિતિનું કેન્દ્ર આ મનના રોગો છે. આરાધનું દ્રવ્ય, આનવાનની અનિયમિતતા, અનાચાર, અસંયમ, અવ્યવસ્થિતિ, દૈનિકની નિરંકુશતા વગેરે કારણો છે પણ તે ગૌણ કારણો છે. ખરેખર જ્યારે મન ઝગી જતું છે. ત્યારે તનની નાદુરસ્તીનો ખરું ખરો આધાર છે. ઝગીનું મનમાં અનેક પ્રમાણમાં વિચિત્રતાની વિકસિત થવા દેવા થાય છે. અને એની વિચિત્રતા અનન્ય છે. મનનું જીવન વેરાન જીવન જેવું મનકાર જની જાય છે. મનના રોગોના આ વાતનાઓ રોગો પાતે જ આપણે મારે છે.

મનના માનવીને શોધવા જઈએ તો સોમાં બે પાંચ મને કે ન
પણ મને,

ભૌતિક વારના ઝંઝાવાતે માનસિક આરોગ્યના-પવિત્રતાના
પાપા હયમયાની મુકબા છે. દુઃખના કુંઘરો તરી પડે તોય ડગમગે
નહિ. મને તેવા પ્રતોખનો સામે સમ્યાઈ કે ભયાઈની એક કાંકરી ખસે
નહિ. એવું વજ દરનાં દરનાવ દિન એને મેરની જેમ અદોષ મન
આને મામુસી દુઃખના પ્રસંગે ડામાડોલ જતી જાય છે. દુઃખ
સ્વાર્થ સાધવા ખાતર પરમાર્થને ખુદાઈ રીતે ઠોકર મારતા
અચકાતું નથી. એટલું જ નહિ એમાં ગોરવ અનુભવય છે.

વળી વિચારોમાં રહેતું રહેતું પરિવર્તન. હિન્દોના વિષયોમાંજ
બટકણુ. પ્રારંભેતું કાર્ય પાર પાડવા વિનાજ અપવચ મૂળી રેવું.
કામ, ક્રોધ, મોહ, મદ, વમેરેની નિરંતર પરવહતા વમેરે માનસિક
નબળાઈ ના રોગો આને સદજ જતી મવા છે

ભાવપ્રાપ્તિના મોહમાં-આકર્ષણમાં રમાવેલા મનુષ્યોના મનની
ગિચાતિ કંમેલા નબળી રહે છે. વિનખર વસ્તુઓમાં લુબ્ધ જનેતું
મન અગિયર દોલ એમાં નવાઈ નથી.

મનની આવી નાનુકા ગિચાઈ એની મારવાર પણ ખૂબ
અપરી જને છે. બસમવા પોતીઓ પણ નેતાની મન આગર નાસી-
પાસ થાય છે. આનંદપનણ મદારાજને રહેવું પડે છે.-મના
તોડે કિસ વિધ નેં સમજવું ?.....મનનું કિસ હી ન જાતે ? તિમ
તિમ જાતન કરીને રાખું તિમ તિમ અત્યું બને.....

હેમચંદ સૂરીયરણ મદારાજ રહે છે:-મનથી માનું
આખા વિષમાં રખાવા રેવાયું છે. મુમુક્ષુ આત્મઓને ૫૬૫ ૫૬૬
૫૬૭ ૫૬૮ એને અંગુલમાં રાખવું ભેદ એ. મે. હુમાઈની અરુદનામાં
મનનું રહેવ, મનનું રેવ, મનની નિર્ધનતા, અને મનનું જા સહા-
યક અને પ્રતિભાવક જને છે.

પૂર્વલેખના સંસ્કારોવશ, જડવસ્તુઓના પ્રયોજનોથી, આશા અને વાસનાથી કે મોહ મમતાથી સાવ નિર્જળ બનેલા રોગી મનને સ્વસ્થ બનાવવાના ઉપાયો છે. ઘણા સચોટ ઉપાયો છે. તેમાંનો એક મદાન ઉપાય મંત્રજ્ઞપ છે.—નમસ્કાર મદામંત્રનો જાપ છે. ગમે તેવા રોગોના હુમલાથી ઘેરાયેલા—ઘાયલ થયેલા મનને તંદુરસ્ત બનાવવાની સર્વ ઔષધિઓ—જડીબુટ્ટીઓ નવકાર મંત્રના જ્ઞપમાં છે. અશુભ—અપ્રશસ્તભાવોમાંથી શુભ—પ્રશસ્ત ભાવો તરફ મનને વાળવાની શક્તિ મંત્રજ્ઞપમાં છે. જાંઘ—મોઢામાં વિચિત્ર રીતે ભાગ ભજવતાં મનનું વક્રગમન અટકાવી એને ચન્માર્ગગામી બનાવવામાં શ્રીનવકાર મંત્રનો જ્ઞપ અજ્ઞાપ રીતે ગાઢાવ કરે છે. માનવીના સુંદર ભાગીનું સજ્જન પણ એ કરે છે. તેથીજ મુર્ખારાધનામાં જ્ઞપંગોળને મહત્ત્વનું ગ્યાન આપવામાં આવ્યું છે. કોઈ ન્તોત્રા વંદે મન વંદે ન્યન્યના અનુભવે છે તે ન્યન્યના વિચિત્રીક કરેલા એકવારના જ્ઞપથી અનુભવાવ છે. માનસિક ન્યન્યના એ શાર્કારિક ન્યન્યતાનું પાત્ર કારણ છે. તેથી જ્ઞપયોગ મન સાથે વનન તંદુરસ્ત બનાવવાનું અર્જનું સાધન બની જાય છે. જાન એ શરીરના પાત્ર છે. જરૂર એ મનને નિર્મલ બનાવે છે. મનુષ્યના જડવસ્તુ, જ્ઞપંગ, નિર્મલતા માનક જેટલોજ અનિષ્ટાઈ છે. જેમ જેજ મંત્રન દિલ્લ પૂર્વે દાન આર કહેવાની, જ્ઞાન વનથી મડીને ન્યન્ય ર. મ-

ચૌદપૂર્વ 'નો સાર ૨

શ્રી નવકાર મહામંત્ર ચૌદપૂર્વનો સાર છે. એનો અર્થ એ છે કે નવકારનો વિસ્તાર તે ચૌદપૂર્વ. કારણકે વિષયના સંક્ષેપ કે વિસ્તારની ખૂબી ઉપર જ તે વિષયનું મહત્વ અંકાય છે.

ચૌદપૂર્વનું અગાધજ્ઞાન માત્ર નવપદોમાં (નવકારના) કેમ સમાવી શકાય? એ શંકાનું સમાધાન નીચેની કથામાં મળી રહેશે.

ચારે મોડીયા મિત્રો હતા. તેઓ ભણવા માટે દાશી ગયા. ત્યાં ચાર વર્ષ રહીને દરેકે એક એક શાસ્ત્રમાં નિપુણતા-માનદરી મેળવી, એક આયુર્વેદમાં, બીજાએ ધર્મશાસ્ત્રમાં, ત્રીજાએ નીતિશાસ્ત્રમાં અને ચોથાએ કામશાસ્ત્રમાં. ચારે મિત્રોએ વિચાર કર્યો કે આપણે આપણું જ્ઞાન જગત આગળ મુકીએ અને મન મેળવીએ. એ માટે આપણે નિર્ણય કર્યો કે દરેકે પોતપોતાના વિષય પર જ્ઞાન વાગ્ય નોંધક પ્રમાણુ ગ્રંથ લખવો.

આ સાંભળી વિદ્વાન રાજ્ય મમણ ગમે કે એક એક વિગત હપર સાખ સાખ મ્લોઠો રચ્યા છે એટલે વિગતને વિચારવાની શક્તિ તો આ પંડિતોમા અગત્ય છે. પરંતુ એનો સંક્ષેપ કરવાની શક્તિ-કળા જોડે તો ખજાર પડે કે પંડિતોને પેાતપેોતાના વિગતનું જ્ઞાન કેટલું મંચીન છે

રાજ્યએ પંડિતોને કહ્યું—‘રાજ્ય કારખાતના અનેક કામોમાં કું આર સાખ મ્લોઠ કપારે માંભણુ ? માટે કંઈક સંક્ષેપ કરે નો વિચાર કરે.’

પંડિતો :—અમે એનું અર્થુ કરી નાખીએ.

રાજ્ય :—‘તોય બે સાખ મ્લોઠ સાંભળવાનો સમય મને કપાંથી ?’

પંડિતો :—‘મારું. હવ હસ હજાર કરીએ.’

રાજ્ય :—‘એ ખજુ પાલું વધારે કહેવાય’

પંડિતો :—‘એક એક હજારમાં અમે એનો સાર લખી નાખીએ’

રાજ્યએ વિચાર્યું કે એક સાખને એક હજારમાં ઉતારવાની શક્તિ છે. તો હજુ જોડે કે કેટલો સંક્ષેપ કરી શકે છે ?

રાજ્ય :—‘હજુ કાંઈક ઓછું કરે.’

પંડિતો :—‘શો શો મ્લોઠો ?’

રાજ્ય :—‘હજુ ઓછું કરે.’

પંડિતો :—‘હમ હમ મ્લોઠોમાં એનો સાર આપીએ’

રાજ્ય :—‘તોય આશીન મ્લોઠો થાય. એટલું ખજુ પાદ ન રાખી શકું.’

પંડિતો :—‘હીક ત્યારે એક એક મ્લોઠમાં અમારા મંથનો નિષ્કર્ષ આપી દઈએ.’

રાજ્ય :—‘ખજુ સરસા પજુ આટલી મદેનત કરીને તમે જે મંથો બનાવ્યા, તેનો નિષ્કર્ષ તમે મને આપો તે કું કંઈસ્ય રાખી

શકું તેા સારું. આર શ્લોક યાદ રાખવા ભારે પડે, માટે તમે જો એક એક પાદમાં એને સંકેતી શકો તેા મારે એક શ્લોક યાદ રાખવો પડે અને તે હું સહેલાઈથી યાદ રાખી શકું.

પંડિતો :—હીક, અમે એક શ્લોકમાં અમારા અધ્યાત્મ તત્ત્વ તમને આપીએ છીએ, તે સાંભળો,

પંડિતો ત્યાંને ત્યાંજ એક એક પાદમાં પોતાના અધ્યાત્મ રહસ્ય બોલી ગયા :—

શુભે ભોજનમાત્રયઃ કપિલઃ પ્રાણિપુત્રયા ।

બ્રહ્મરૂપતિરવિધારાઃ પાંચાલઃ સ્ત્રીપુ માર્દવમ ॥

આયુર્વેદશાસ્ત્રના પારમાર્થી આત્રેય નામના પંડિતે પદેલા પાદમાં આયુર્વેદશાસ્ત્રનો સાર બતાવ્યો કે ‘આરોગ્ય માટે પદેલા આયુર્વેદ શાસ્ત્રના પદવા પછી નવું ભોજન કરવું’. ધર્મશાસ્ત્રના વિશારદ પંડિત કપિલે બીજા પાદમાં ધર્મનો સાર પ્રાણીકના બતાવી. અર્જુનશાસ્ત્રના ત્રીજા પાદમાં બ્રહ્મરૂપતિરવિધારા પોતાના પાદમાં અર્જુનશાસ્ત્રનો સાર બતાવ્યો કે ધનના વિષયમાં કેળવેલો વ વિજ્ઞાન ન કરે.

વિશ્વામ-મદા નોઈએ. આપણે રાજનો જીવન વ્યવહાર પણ મદાથી જ નમે છે, આપણે મદાથી જ જીવીએ છીએ, આપણે એકા હીએ તે જમીન નીએ હનરવા માંડીએ તો? સૂર્ય ચંદ્ર ધડ ધડ તરી પડી તો? આવી સંકા દી આપણને ચલી નથી, કારણ આપણને ખાતરી છે કે સૂર્ય નીએ નદિ પડે, પૃથ્વી નાએ નદિ જ ઉતરે.

હાઈ આવીને ડીંચ મારે કે ‘અરે! જનકાળમાં ઘણા સૂર્ય-ચંદ્ર તરી પડ્યા, તો આપણે માની લઈએ’ ના, ન જ માનીએ, એવો જ વિશ્વાસ આપણને શ્રીનવકારમંત્ર પ્રત્યે, શ્રીઅગ્નિહોતાદિ પરમેષ્ઠિ પ્રત્યે પ્રમટ્ટવો નોઈએ. મંત્ર, દેવ, ગુરુ, તીર્થ નિમિત્ત. સ્વપ્ન અને ઔષધ આ સાત ચીજો મનુષ્યને એની ભાવના-મદા-વિશ્વાસ પ્રમાણે ફરે છે જેવી ભાવના તે ગુરુત્તમ સિદ્ધિ મળે છે.

ખાતાં ખાતાં દેવજ્ઞાન ?

ધાન્યના પનેરા બની ચૂકેલા આપણને તપની વાત કડી લાગે છે. ખાધું એ દેહનો ધર્મ છે. પણ અનાદિ અબ્યસ્ત આહાર સંગ્રહ અને શુધા વેદનીય કર્મના ઉદ્દેશથી આત્મા એમા રસ અનુભવે છે પેલાનું અજ્ઞાવારી સ્વરૂપ તદન જુલો મળે છે. કુરંગક મહામુનિ ૫૦૦ તપાસો વગેરે મહાપુરુષોએ ખાતાં ખાતાં દેવજ્ઞાન લીધું. આપણને ખાતાં ૫ ક્યાં આવડે છે ? ખાતાં આવડે છે ?

- ૧ સારચે કહેલા છ કાનેજો જ આવે છે ?
- ૨ અજ્ઞાહારી સ્વરૂપનો વિચાર કરીને આવે છે ?
- ૩ દેહને ભાડું આપવાની ભાવનાથી આવે છે ?
- ૪ જીમડીને કાઈ દલાલી ખટાવના નથી ને ?
- ૫ સુખાવમાં દાન આપીને આવે એને ?
- ૬ એકા મેડે ભાલતા નથી ને ?
- ૭ ભાજ્યામાંથી જાણી વખતેના ત્યાગ કરે છે ?
- ૮ ધના શાલિમદાદિ મહાપુરુષોને યાદ યરીને આવે છે ?
- ૯ અમદ્ય અનંતકાવનો ત્યાગ કરે છે ?
- ૧૦ માળી વાઈને પીવે છે ?

નાંખે છે. સંસ્કૃતની વનરપતિ ગાદમૂર્ત્યોવાગાને પણ તરત જાણીતી થાય છે. એના ભક્તજીવી આજુ રૂપ પલટાઈ જાય છે.

જાડીબુટ્ટીમાં પણ રૂપપરિવર્તન કરાવવાનું સામર્થ્ય આદિ રૂપો રહેલા છે. ચિત્રાવેલી નામની વનગપતિ લીના ગાડવા નીચે રાખવામાં આવે તો ઘી અખૂટ બની જાય છે, વન-પતિઓના વિધિ-યુક્ત રક્ષામિત્રજીવી વેધકરણ બને છે, કે જે રસનું એક એક ટીપુ તાંબાના કે લોહાના કટકાને કે પતરાને મુવર્ણના બનાવી દે છે. આકાશીના સેવનથી જનમથી જન્મતિવાળો માણસ પણ તેજસ્વી બુદ્ધિવાળો બને છે, કનકચૂર્ણ પાણીમાં પડતાની સાથે જ મમે તેવા મેલા પાણીને એકદમ સ્વચ્છ બનાવે છે.

લાગલાગટ્ટ ચોમક પ્રકર સુધી લક્ષ્મીદેવી ચાસકપ્રહરી પીપર અને એક દળર વખત ભાવના અપાયેલી સહુઅપુટી અવ્રજના મેવનથી માનવીની કાપાનું તર ફરી જાય છે. કાયાકલ્પ થઈ જાય છે, વનરપતિઓનું આ સામર્થ્ય શું અચિન્ત્ય નથી? પરંતુ મધ્ધિ અને ઔષધિઓનું આ સામર્થ્ય બહુ સ્થૂળ છે, ભૌતિક કાર્યસિદ્ધિ પુરતી જ તેમની શક્તિઓ સીમિત છે.

આર્યાવર્તમાં પ્રાચીન કાળથી ચારીરિક રાજોની ચિકિત્સા ચાર વિભાગમાં વહેંચાયેલી છે (૧) મંત્ર ચિકિત્સા (૨) નિસર્ગ ચિકિત્સા (૩) ઔષધ ચિકિત્સા (૪) રાસ ચિકિત્સા. પ્રથમ નંબરે રાજોનો પ્રતિકાર મંત્ર પ્રયોગથી કરવામાં આવતો હતો. મંત્રોમાં એ તાકાત હતી. અને એને જાપનારા સત્વશાળી મંત્ર-નિદ પુરુષો હતાં, કે જેઓ ધાર્મિક કાર્ય સિદ્ધ કરી શકતા.

બીજા નંબરે કુદરતી ઉપચારો દ્વારા (નિયરોપેથી) રાજોનો પ્રતિકાર થતો. ત્રીજા નંબરે ઔષધિઓ દ્વારા આરોગ્ય પ્રાપ્ત થતું અને ચોથા નંબરે શસ્ત્રક્રિયા (વાદકાપ) દ્વારા મગચિકિત્સા થતી હતી. આ રીતે મંત્રનું યથાન અને સામર્થ્ય ચારીરિક દષ્ટિએ પણ મોખરે હતું.

છે. સુન્દ બાપાવર્મજીના પુત્રસૌ છે. પુત્રગણની સંખ્યા પણ અપરિમિત છે. આપણે જાણીએ છીએ તેથી ચર્ચાશુભી છે. જાની ભગવંતો હૃદે છે કે આપણે જોવાનું છીએ તે સુન્દો ચોક્કસ સમયોમાં ચોદરાજ શોક જાણી બને છે આજના વિશાને પણ અનેક રીતે આ વાતને પુષ્ટિ આપી છે

નવકારના ૬૮ અક્ષરોની ગંઢસના વિવિધ પ્રકારની મંકસના છે, એ મંકસનાની ખૂબીથી નવકાર સુન્દરપ નહિ પણ મહામત્રરપ મહાસાત્રરપ, મહાલીસરપ, દેવચરપ બની ગયો છે એની સંક્રમનાએ સર્વજ્ઞોને પોતાનામાં આવરી લીધા છે અત્ય સુન્દોમાં મહા-અર્થ એમાં સમાર્પ ગયો છે. આપણા માનસિક ભાવોપર અચિત્ત અસર કરવાનું સામર્થ્ય એમાં છે. મહામંત્રનો જન્ય કરી જુઓ તો તરતજ એની પ્રતિવિ-અનુભવ થશે. મત્રના પુનઃ પુનઃ ઉચ્ચારણને જન્ય હોવાથી છે. અગ્રુદ જીવન જીવદાર મંત્ર-જાપથી વિગ્રુદ થનો જન્ય છે તેજ એકસાને આવાર નમન્કાર મહામંત્રનો જન્ય કરો તમારી રાજસ તામસ ગતિઓ માત્રિક ભાવમાં પસદારી. આત્મનિર્મળનાનો અનુભવ થશે. જીવનમાંથી વિદ્યો વિદાર સેમે. મંત્રસ તમારી સામે આવશે. અસદાપ-અપસદાપ માનવ બીજા લાખ પ્રવત્તને જે કાર્ય ન કરી શકે તે આ પરમેશ્વર તત્વોના સદારથી મિદ કરી શકે છે.

આ મહામંત્ર આત્મશુદ્ધિનું આચારન કરનાર કોઈપણ દર્મને ભગ કરી નાખનારો મદાનસ છે.

—૦—

—: મોટું ગુનો :—

આ દેવદુર્ગત્ય અનેક જન્મમાં આત્મા, પરમાત્મા અને સર્વાત્માઓના વિરમરજ જેવો બીજો કોઈ મોટો ગુનો નથી. આત્મા, પરમાત્મા અને સર્વાત્માઓના સંસ્મરણમાં ખીટ મીનેડું વિરમરજ યાજ એમાં ખાસ કોઈ ગુમરાવા જેવું નથી.

ઘેઘનું મોં મલમળી ગયું. આશાની પાળે ઉભા રહી ઘેઘનું
'ગુરુદેવ! ગુરુ પરંગરાથી મળેલી આશુભોલ બટીચુટ્ટીઓ મારી પડે
છે. એક એક રોગ ઉપર લગ્નર લગ્નર દવાઓ બનાયું છે...

ગુરુમહારાજ કહે: 'જરા! એટલી બ? ઘેઘરાજ! હું પણ કહે
છું. મારી પાસે કેવી દવાઓ છે તે જાણે છો? મારી પાસે કોઈ
લગ્નર રોગોની એકજ દવા છે. તમારી પાસે રોગ થયા પછી મારું
મટાડનારી દવાઓ છે મારી પાસે ભવિષ્યમાં પણ રોગ ન પડે
એવી દવા છે.

ઘેઘરાજે કહ્યું, ગુરુદેવ! એવી કંઈ દવા છે? કૃપા કરી મને જણાવો.
ગુરુદેવે કહ્યું મેં મારા શિષ્યોને બારે પ્રકારના તપ ઔષધનું સંકલન
કરવાનો હકમ કર્યો છે. તેઓ રોગ એકવાર ભાજન કરે છે. સ્નાન
સાદો અને પરિમિત ખોરાક લે છે. પર્વતિથિએ ઉપવાસ કરે છે.
આધ્યાત્મ-ધ્યાન અને જપની ઉપાસના કરે છે. તેથી મારો રોગ
શિષ્ય માટે પડતો નથી. ઘેઘરાજ! મારી દવા આ છે. મારો
શિષ્યો પોતે જ પોતાના ઘેઘ જનતા ગયા છે.

આ સાંભળી ઘેઘ ગુરુચરણોમાં નમી પડ્યા. તપરૂપી ઔષધો
સંસ્કરણ પામ્યા બદલ તેમણે હારી અવકલન કર્યો.

અનંત અનંત આત્માઓ આ તપ સંસ્કરણથી અમરતા
પામે છે. જન્મે છે અને મરે છે. આ મંગલ વાણી અવનવા છે.
મુંદ નહીં ઘેઘના કાનમાં મુંદ રહી.

‘મંત્રાધિરાજની ઉપાસના’... ૫

[આ પ્રકરણમાં ઉપાસના દ્વારા પ્રગટતી મૌલિક વિશેષતાઓ, જાપના પ્રકારો, જ/પ અંગે જાણવા સાધક, સાધકની મદદરે ચર્ચાનું સહન્ય, મંત્રપદ્યોની વગેરે માર્મિક વસ્તુઓ સુદૃઢ પામી છે વાચનમાં રસપ્રદ દોવા છતાં ઉપાસના અમલ માટે નોંટણું વધુ સસ્તુ આપશે તેટલી જ યીતિતાએ પ્રગતિ સાધી સકશે.-મં०]

નૃમરકાર મહામત્ર એ સર્વોપરિ મંત્ર છે. જગતભરમાં આ મંત્રથી અધિક પ્રભાવશાળી કોઈ મંત્ર નથી. ‘આ મંત્રની સમ્યગ્ ઉપાસનાથી હૃદયની અવસ્થા સિદ્ધિ થાય છે, એવી સચોટ મહા પૂર્વક પંચપરમેષ્ઠિઓ-પ્રત્યે આત્મસમર્પણ કરી શ્રીનમરકાર મહા મંત્ર જાપનારમાં આકર્ષક વ્યક્તિત્વ, અંગેમાં તેજ, વાણીમાં જળ વચ્ચસિદ્ધિ અને અંદરે પર વિશ્વભૂ કાંતિ જગમગતી દેખાય છે.

સાધક ધીર અને મંભીર બની જતો દોઈને આમ જાપના ઉપર તેનો સારો પ્રભાવ પડે છે. સંપર્કમાં આવતા સોઠા તેનાથી પ્રભાવિત થાય છે, અને તેની આશાને આધીન રહીને વર્તે છે. અને સન્માર્ગમાં પ્રગતિશીલ બને છે.

સાધકને પોતાના અંતરમાં ‘મંત્ર ચીત્તવ્યની’ હાજરીનો અનુભવ થાય છે, અને કોઈ પ્રકારની અસૌકિક આધ્યાત્મિક સક્રિયતા પ્રાદુર્ભાવ થયો હોય તેવો આંતરિક અનુભવ થાય છે. પાપકાયો તરફ તિરકાર છૂટે છે. સતકાર્પ તરફ સદૃઢ આકર્ષણ જામે છે. ટાઇ અધ-ટિન કાર્ય પોતાના હાથે થઈ જાય તો ભારે ખેદ અને પશ્ચાત્તાપ થાય છે. દુઃખમાં દીનતા કે સુખમાં હોશપણુ’ થા આત્મમાં અધી-રતા વગેરે નજીકથી નવકારના સાધકમાંથી નાજૂદ થાય છે. એક વિશિષ્ટ પ્રકારની કુણ્ડા, કેમલતા, દ્યાર્દતા તેના હૃદયમાં પ્રગટે છે. જીવિત્યમાં ધનના બનાવોની પહેલેથીજ મનમાં આગાહી-લાલ થાય છે. સામા મશુનનો ચહેરા નેહનેજ તેના ગુણદોષ જાણી

શકાય છે, પોતાની મુક્તમદ્રષ્ટિથી અને મંત્રપૂત બુદ્ધિથી ખીજનાં ગુણદોષો, વિચારો, આચરણો પારદ્રષ્ટાની માફક તે જાણી શકે છે. પોતાના પવિત્ર વિચારોનો ખીજના અતઃકરણમાં સંદેશાદ્યો પ્રવેશ કરાવી શકે છે,

આ મહામંત્રનો સાધક જ્યાં રહે છે ત્યાં આસપાસનું વાતાવરણ ખૂબ શાંત અને સાત્વિક બની જાય છે તેના સંનિધાનમાં લોકોને પણ શાંતિ, સાત્વિકતા અને પવિત્રતાનો રસ ચાખવા મળે છે. શરીરમાં ચક્રો તો મજા સુગંધ, મનમાં ઉત્સાહ, સ્વભાવમાં ગંભીરતા વગેરે ચિન્હો સાચા સાધકમાં પ્રગટવા વિના રહેતા નથી.

જાપના પ્રકારો:- કમલજાપ - હસ્તજાપ - માળાજાપ વગેરે જાપના પ્રકારો છે.

કમલજાપ જાપ:- આ જાપને સર્વોત્તમ કહ્યો છે. આકાંક્ષાં પાંચડીઆવાળા કમળની (આલેખલા અથવા હૃદયમાં ફરેલા) મધ્યમાં કલ્પિતના જ્યાંને 'નમો અરિહંતાય' એ પ્રથમ પદ. આર મુખ્ય દિશાઓની આર પાંચડીઓમાં કમળઃ નવદાર મંત્રનું બીજનું, ત્રીજનું, ચૈત્રનું, પાંચમું પદ અને વિદિશાઓમાં બાજીના આર પદો જ્યાંયો કમલજાપ કરે છે. શકેઆતમાં નવદાર મહામંત્રના આરંભના નિમિત્તે એકાદ બનાવવું જોઈએ. અથવા નવદાર પદિક નવમંત્રના કમલજાપ કરે પદે જોઈએ એક જ નવદાર એક જ નવ મંત્રના કમલજાપ કરે. આ રીતે કરે છે.

કહવાનો સમજાવવામાં મળી જાય કરવો. પહેરેલા વસ્ત્ર કે પગ સાથે મંગળનો સંપર્ક ન થયા દેવો.

અંગપાત્રત્વ:-દાજો કે સાંજે નો મંજરામાં મગ જળ થયા પછી જળ સિંચાવના કાચાં કરતી વેળાએ પણ મંગાણેનું અંતરમાં રહેન આખું રહે બદામાં દોઢ વજેર દરેકે નાદિ તે અંગપાત્રત્વ કહેવાય છે. મંત્ર જપનો અંગવાન વધી જાય છે, ત્યારે તદા કરતા અનુભવનારને આ અંગપાત્રત્વ મિલ થાય છે.

ત્રિવિધ જપ:-(૧) કેવળ મનોરથિથી ઉત્પન્ન થયેલો અને માત્ર પોતે જળી સહે તે રીતે થતો પહેલો 'માનસ જપ' કાળિ પુષ્ટિ આદિ ઉત્તમ કાર્યો માટે થાય છે.

(૨) જપ્ત વર્ણ (નપટ ચૃદ) ન સંલગ્ત્ય એ રીતે મંગાણે બોલીને જપ કરવો તે બીજો 'ઉપાંશુ જપ' છે.

(૩) બીજાઓ સાત્તમાં સહે તે રીતે કરતો ત્રીજો 'સાધ્યજપ'

સિખિત જપ:-મંત્રને દાનગેની, સાંજાની સંખ્યામાં, સખ્યો, આ સિખિત જપ ધ્યોજન સાબકારી છે. સિખિત જપમાં ચિત્ત અવસ્થા એકાગ્ર બને છે. કદવ પવિત્રતાથી ભરપૂર બને છે. એકજ આસને સળો કાગ બેસવાનો અંગપાત્ર થાય છે. ઉદિયો નવરસ બને છે, મંત્ર સખવાના સમયે મંત્રોચ્ચારણ કરતાં રહેવું જોઈએ નપંપાત્રમાં પ્રથમ પ્રવેશકને આ સિખિત જપ અતિ સદાયક બને છે.

જપ અંગે જાણવા લાયક :-

જપની રીત:-(૧) રનોત્ર-પ્રાર્થના:-જપની પૂર્વ શ્રીજીનેશ્વર દેવની ગંભીર સાવધા ભરેલી પ્રાર્થના-અવવાન કરવી આવશ્યક છે. તેનાથી માધકમાં સાત્તિક જાવનું જીદીપન-આવિર્ભાવ થાય છે.

(૨) જપની દિશા:-જપ માટે પૂર્વ યા ઉત્તર દિશા પસંદ કરવી. દિશાનો પણ પ્રભાવ રહેલો છે. જપમાં કંપનાતી ત સદાયતા દિશા કારા મળે છે.

(૩) જાપનો સમય:—શ્રી નમસ્કાર મહામંત્ર ગણવા માટે બ્રાહ્મ મુહૂર્તનો (સવારે સૂર્યોદય પહેલાં ચાર ઘડી) સમય તથા સાંજે ગોધણીનો સમય અતિ શ્રેષ્ઠ છે. તે વખતે નવકારનો જાપ કરવો જોઈએ. પ્રાતઃકાળે માણસનું મન કોરા કાગળ જેવું સ્વચ્છ હોય છે. ગોરજનો સમય પણ વ્યગ્રતા વિનાનો હોય છે. તે વખતે ન બંધી શકે તો પોતાને અનુકૂળ એવા અન્ય સમયે કરવો. રોજ નિયત સમયે જાપ થાય તો જાપમાં ર્થૈર્થ, એકાગ્રતા શીઘ્રપણે અનુભવી શકાય છે.

(૪) જાપનું સ્થળ:—જાપ માટે સ્થાન એકાંતવાળું પસંદ કરવું. ખીજાઓની અવર જવરવાળા કે ઘોંઘાટ-બ્યાક્ષેપવાળા સ્થાન પર ચિત્તનું ર્થૈર્થ ટકી શકે નહિ. હંમેશા માટે નિયત સ્થાને જાપ થા તે ખાસ સાચવવું. વારંવાર સ્થાન બદલવું નહિ. નિયત સ્થાન કરેલો જાપ બહુ લાભદાયી થાય છે.

(૫) જાપની મુદ્રા:—પદ્માસન વગેરે કોઈપણ સુખે બેસી શકે એવા આસને બેસી જાપ કરવો, કરોડરજનનું સીંધી રાખવી, દરરોજ નિયત સંખ્યામાં જાપ ચાલુ રાખવો. વચમાં આંતરું ન પડે તે ખાસ લક્ષ્યમાં રાખવું. નિયત સંખ્યામાં જાપ પાળી કર્યા પછીજ ચકવું.

અનુભવીના અગ્રમાનથી અને મહેતા કિશોરમાનથી કરેલો જાપ ખાસ અગ્રમદેવ આપનારા સ્થાન છે.

આદારરૂપી :- આગવું આત્માની આધારરૂપી તે ખૂબ
 નવરૂપી છે. મન અને શરીર બન્ને રૂપમાં ખૂબ મદાયક
 છે. 'અન્ન તેનું મન અને નન' રૂપમાં કપવાથી મન અને નનનું
 પાનનું મુદ્, માનવિક, નિવર્તન અને નિરરુપ-નિર્દોષ આદારરૂપી થવું
 જોઈએ. એથી મદ, મંત્રના ભવનું મોડિયુ ફગાવવાને દેખાઈ.

આદારરૂપીની બેરૂપી રીતે મોખ પ્રકારના અભિર્ભાવ કારણ
 મને છે. અભિર્ભાવ કારણે વીર્યનું ક્ષર્ણકરણ થવાને બદલે અર્ધાગમન
 થાય છે. વીર્યના અગોચરમનથી મોખપણ બૌદ્ધિક આત્મિક સાધનામાં
 મિત્ર સામનું નથી મોખ સાધનામાં વીર્યનું ક્ષર્ણકરણ થવું જોઈએ.
 તેથી ક્ષર્ણકરણની બનાવવા અભિર્ભાવો મુદ્ધ અથવા પળ નાબૂદ
 થવો જોઈએ. અને એ માટે આદારરૂપીમાં ખૂબ કાળજી રાખવી પડે.

આમાં મુધી મગ-મગમાં મદદ પળ દુર્ભેદ દેખાય ત્યાં સુધી
 મુદ્ધ અભિર્ભાવો અંત છે એમ મમનનું.
 મોખસિદ્ધિનું થર્મોમિટર એ છે કે યોગીના નયન અને
 વયનમાં પવિત્રતા નિર્મળતાનો મંચાર થતો જાય.

યરુદ્ધ દષ્ટિઃ કૃપાદૃષ્ટિઃ ગિરઃ ગમ્યમુદ્ધારિરઃ ।

અર્થાત્ જ્ઞાન જ્ઞાનમાં મન યોગીની દષ્ટિમાંથી કૃપાનું અમી
 વરમનું દોષ અને વચનમાં સમતા, મનુરતાનું અમી નીનરનું દોષ.
 માદક પદાર્થો-માસ, મદિરા, કંદમૂળ, બદ્ધબીજનો ત્યાગ થવો
 જોઈએ. જ્ઞાનનું જોઈને વિષમ-નંગ બનાવનાર બીજા પીળાઓનો

ત્યાગ આરોધનામાં ચિર બનવા અનિવાર્ય છે.
 તજવો ચીજો, કારવાળી વસ્તુઓ, મેંદાની વાનગીઓ, મન
 અને ઈન્દ્રિયોને વિકારી બનાવે છે. શરીરને જડ બનાવી મુકે છે.
 તીખા તમનમતા મગાધા રાજસ-તામસ ભાવના પોષક છે. અભિર્ભાવો
 સદાયક છે. તેના પળ સ્વચ્છ તેટલો ત્યાગ કરવો જોઈએ.
 રાત્રિ ભોજન તદ્દન બંધ કરવું. સાંજે આદાર લેવો પડે તો
 તે મુર્ચના પહેલાં અને અલ્પ પ્રમાણથી કામ ચલાવી લેવું જોઈએ.

તમાકુ, પાન, ખીડી છીંકણી વગેરે વ્યસનો પણ ચિત્તમાં વિશ્લેષ નાખે છે. ચિત્તની એકાગ્રતાને સુરક્ષિત રાખવા ઉપરની સૂચનાઓનો અમલ અતિ આવશ્યક છે.

મંત્રપંચાંગી :—કોઈ પણ મંત્ર હોય તેમાં મંત્રરૂપિ, મંત્રછંદ, મંત્રદેવતા, મંત્ર વિનિયોગ અને મંત્રન્યાસ આ પાંચ અંગો અવશ્ય હોય છે. આ પાંચ અંગ વિનાના મંત્રને શુદ્ધ મંત્ર કહી શકાય નહિ.

(૧) મંત્રઋષિ : નવકાર મંત્રના ઋષિ શ્રી શુધર્માસ્વામી છે. કે જંગોએ વર્તમાન શાસનમાં સુતરરૂપે મંત્રનો પ્રથમ શાક્ષાત્કાર કર્યો અને ખીન્નજોને આપ્યો.

(૨) મંત્રછંદ—એક ચૂલિકા તથા પાંચ અધ્યાયનાત્મક ગાથા છંદ છે.

(૩) મંત્રદેવતા—અર્ધ—અરિહંતાદિ ૫ અપરમેષ્ઠિએ આરાધ્ય તત્વો છે.

(૪) મંત્ર વિનિયોગ—(પ્રયોજન) સર્વ પાપોનો મૂળાર્થ નાશ અને મ ગળનું આગમન, મંગળની પ્રાપ્તિ.

(૫) મંત્રન્યાસ—અંગન્યાસ વજ્રપંજર સ્તોત્ર, કર-ન્યાસ આદર્શ વ્રતપ આદિ.

વ્રતપ સાધકના લક્ષણો :—

(૧) ઉપશાંત—કર્માંગના તાપથી રૂલિત મંદન મંદન, મંદન, મંદન.

(૨) એકાગ્રચિત્ત—જે જ આગાધ્યાત્મિક વિચારને કર કરનાર.

(૩) ચૂલિકાદિત્ત—જે જ આગાધ્યાત્મિક વિચારને કર કરનાર.

મનનો માલિક બનાવીએ . . . ૬

[શ્રી નમસ્કાર મહામત્રના જાપ વિષે અનેક સામ્યવિનાયો આપને સામગ્રીએ છીએ. નવસાખ જાપંતા નરક નવાડે, એવું વિધાન આવે છે તેમ 'સાખ એક જાપ જન પુણ્યે પૂરા જાપ પદવી પામે અરિદંત કેરી' એવું પણ સાબળવા મળે છે. પણ અર્ધ પ્રશ્ન થશે કે નવસાખ નવકાર મળવા છતાં માત્ર નરક દેવે અને એકજ સાખ નવકાર મળતા તીર્થ દર નામકર્મ જાપાય એ શું બરાબર છે? પ્રશ્ન થશે વ્યાજબી છે. એનો પ્રત્યુત્તર પણ સંતોષ, મુદ્દ છે. નવસાખ કસા એકસાખ સંખ્યાની દ્રિષ્ટિએ બસે જાણ દોષ પણ એ એકસાખ નવકાર મળવાની વિધિ અદ્ભુત છે સામ્ય કહેવાની વિધિ પ્રમાણે જાપ નવકારની સાધનાનો ભાગ દુ'કર છે. પણ વિરલ આત્માઓ તેમાં સફળ બને છે. એની ક્યોર્ગીદો (Quority) કંઈ છે. શ્રી અરિદંત પરમાત્મા પ્રત્યં એક લક્ષ બને, મનાશુકેમા પૂરી એકામતા અને પંચ પરમેશ્વરોમા તનમયતા આવે, તેને જ શ્રીતીર્થ'કરનામકર્મ જેવું મહાન ફળ મળે આ રીતે વિધિપૂર્વક લક્ષ જાપની સાધના, અધ્ધવમાયોની નિર્મળતા કરી તીર્થ'કર નામકર્મના ઉપાર્જનમા પ્રજળ નિમિત્ત બને છે.

સાખ નવકારની સાધનામાં વ્યયતા અને વિધિપૂર્વકની એકામતા કેવા વિભિન્ન કોર્ગન સર્જન કરે છે. તે રાજ્ય શ્રીકવની આ કથા વાંચનાં સમગ્રગ્રંથ.-સં.)

કાંપીસ્થપુનગર. શ્રીકવ રાજ્ય. એને શ્રીકવપુત્ર, રાજ પરાક્રમી હતો. તેમ દિગ્વિજયનો ભારે જાખોન હતો. એકવાર એ દિગ્વિજય મટે નીકળ્યો. અનેક રાજાઓને કૃત્ત્યા, પણ કામરૂપ દેશનો રાજા ગાજી રહી ગયેલો. શ્રીકવે તેનું સાથે કામરૂપ દેશ તરફ પ્રવાણ કર્યું. ત્યાંના રાજા પણ પરાક્રમી હતો. એ કુદના મોરચે આવી ગયો. ચોર પુદ્ જામી પડ્યું

યુદ્ધના રમણે ચઢેલા સૈનિકો ખરી રંગતમાં આવી ગયા હતા. તે વખતે અચાનક શ્રીહર્ષના મનમાં દયાની લાગણી ઉત્પન્ન થઈ. યુદ્ધમાં નિર્દોષ સૈનિકોનો સંહાર થાય એ એને ખટક્યું.

દુશ્મન રાજાની સામે એણે પ્રસ્તાવ મૂક્યો - સૈનિકોનો સંહાર અટકાવી માત્ર આપણે બન્ને દ્રંદ યુદ્ધ ખેલીએ. દુશ્મન રાજા પણ એમાં સંમત થયો. સેનાઓ એક બાજુએ હડી ગઈ. બન્ને રાજાઓ વચ્ચે દ્રંદ યુદ્ધ શરૂ થયું. બન્ને રાજાઓ પરાક્રમી હતા. કોઈનોય જીત કે પરાજય થતો નથી. છેવટે યુદ્ધ બંધ કરવું પડ્યું અને બન્ને પોતપોતાના ગ્યારને આહવા ગયા.

કામરૂપ દેશના રાજાને જીત્યા વિના પાછા ફરવું વડ્યું તેથી શ્રીહર્ષના હૃદય પર જુદી જ અસર થઈ. બાલશત્રુ સાધેના યુદ્ધમાં મળેલી નિષ્ફળતાએ આંતરજાત્રુ સાથે રમૂસાંમામ ખેલવાની ખેલના જગાવી.

રામપંદની મવીય મવીઓમાંથી બહાર નીકળી રાજા શ્રીહર્ષ પેદા બન્યા નહિવાસ સાગી દુષ્ટ બની ગયા. મેત્રાભાવનું પરિવર્તન થયું એવું. હૃદયમાં વહેંચા નહિયું.

દેવે કહ્યું - રાજન્! શ્રીનમસ્કાર મહામંત્રના લક્ષ્મીપદમાં સંપૂર્ણ એકાગ્રતા આવે, પંચપરમેષ્ઠિમાં તન્મયતા થાય અને સર્વ જીવોના કલ્યાણની કામના તીવ્ર બની જાય તો તીર્થંકરનામકર્મ બંધાય. મધ્યમ એકાગ્રતાથી વિદ્યાધર ચક્રવર્તીપાણી પામે અને અદ્ય એકાગ્રતાથી એકછત્રી રાજ્યનો માલિક બને. તારે ઉપદ્રવના કારણે જીવમાં અદ્યએકાગ્રતા રહી. તેથી તું એકછત્રી રાજ્યનો માલિક થઈશ.

ત્યારબાદ હેમપ્રભદેવ. શ્રીદેવને કાંપીદેવપુર લાઈ ગયો ત્યાં ફરી તેના રાજ્યાભિષેક કર્યો. શ્રી નવકારમંત્રની સાધનાના પ્રભાવે કામરૂપ દેશનો રાજ તથા બીજા અનેક રાજાઓ તેના સેવક બન્યા.

એકછત્ર સામ્રાજ્ય ભાગતી, નવકારના જ્ઞાનમાં મૃત્યુ પામી ગયો શ્રીદેવ માદેન્દ્રદેવસોકમાં ક્રિતપન્ન થયો. ત્યાંથી મનુષ્યભવ પામી મેઘસાગર પામશે,

કલ્પવૃક્ષથી પાનુ અધિક, ચિંતામણિરત્નથી પાનુ વધ કિંમતી પ્રાણભાવના ગર્વભંગના આગમ્ભાલ આપધર્ય શ્રીનવકારને આપાનુ મનને માર્ગિક બનાવી દઈએ તો આ જગતમાં કશું જ અસાધ્ય કે દુઃસાધ્ય નથી.

શ્રીનવકારમંત્રના પ્રભાવે પશ્ચિમમાંથી પાવન બનેલા શ્રીદેવ નવગર્વ, ગર્વભવ કલ્પ મહામંત્ર કલ્પે જગત ભક્તિ અને પદ્મમંત્ર કલ્પે જગત સેવક.

વ્યાપાર (ક્રિયા) વધતો જાય છે. આધ્યાત્મિક જીવનની પ્રગતિમાં દાન કરતાં પૂજન પૂજા કરતાં સ્તોત્ર, સ્તોત્ર કરતાં ધ્યાન અને ધ્યાન કરતાં ક્ષય વિશેષ ઉપયોગી છે. છતાં એ ધ્યાનની પૂર્વે દાન, પૂજન, સ્તોત્ર, અને જપ પોતાની ભૂમિકા મુજબ સેવવા ખાસ જરૂરી છે તો જ દાનથી માંડીને ધ્યાન સુધીમાં અંગે યથાર્થ અને પરિપૂર્ણ કૃપા આપે છે. આમાંના એક પાત્ર અંગની ઉપેક્ષા કરવાથી ધર્મ સાધના શુદ્ધ થતું છે. દાનાદિ દરેક અંગેના સમંભવપૂર્વક થતી સાધના રસમય થતું છે. સાચા આધક એક અંગની ઉપેક્ષા કરતો નથી. પૂજન અને સ્તોત્રને આપણે જીવનમાં કંઈક રથાન આપ્યું છે. પરંતુ એટલેથી જ અટકી જવાનું નથી મનની વિશુદ્ધિના પરમ અંગે જપ અને ધ્યાનને પાત્ર નિત્યના જીવનમાં મલરવનું ધ્યાન આપતું નથી. આધ્યાત્મિક જીવન મહેસુસના એ સારા પાયાએ એક સરખા માનવના અને આદરણીય છે.

દાનાદિ ચારે પ્રકારનો ધર્મ આપણામાં દોષ તો પણ તે અધૂરો છે. જ્ઞાન, તપ, સંવત્સ પણ અપૂર્ણ છે. પંચપરમેષ્ઠિમાં તે પરિપૂર્ણ છે પરમેષ્ઠિએના શરણે જ્યાંથી આપણા દાનાદિ ધર્મો દેખજ દાનાદિ સુણે પૂર્ણતા પામે છે.

શ્રી નમસ્કારમંત્ર એ કાંઈક સમયની સાક્ષી છે એમ માનીને આપણના સમયે ઝટ વાદ આવે એ રીતે જાપ કરી નવકારને સિદ્ધ કરી સેવે જોઈએ

• નવકારની સાધના વડે આપણે જે પરમોચ્ચ આલંબનોનો સંપર્ક માર્યો છે, તે આલંબનો મુર્તીનો જેમ સદગ્ધ આવે નિમિત્ત બની સાધકના આત્માની શુદ્ધિ કરે છે.

પરમેષ્ઠિમંત્રના જાપથી આમોઝ અને પરમોક્ષના મર્વસુખો મળે છે. એવા ઉપદેશમાં યુક્તિઓ, દેવુઓ તથા દૃષ્ટાન્તો બહુ જ છે માત્ર હવે તેમાં આપણે પોતાનો અનુભવ ઉમેરવાનો છે પૂર્વકાળના દૃષ્ટાન્તોમાં હદાયે કોઈ અજ્ઞાન છત્રને છંદા થવાનો સંભવ છે. મંત્રે આપણે પાંતે જ નવકાર મળી દૃષ્ટાન્તરૂપ બનવું જોઈએ.

ભક્તિ, શ્રદ્ધા અને એકાગ્રતાથી નમસ્કાર મહામંત્રને ગણનાર જંગલના બિલ-બિલડી મરીને રાગ-રાખી થયા. શુદ્ધ અને નવકાર ગણતી મની શ્રીમતીને તર્પ પુષ્પની માગ બની ગયો. અમરકુમારે મરણાંન દૃષ્ટમ થઈ ઉતરી ગયો. સુમત્રીએ મરતાં મરતાં નમસ્કાર મહામંત્રને મુનિના મુખથી માંજાવ્યા તેથી મરીને સુદર્શના રાગ-કુમારી થઈ. મુરમુંદરોને પિશાચ અને ચોરો પણ જલ બની ગયા. શિવકુમારને સુવર્ણપુટુષની સિદ્ધિ થઈ. કમળાંતીને જંગલમાં પણ મંગળ થયું. નવકારને સભાગતાં મર્ધમરીને ધરજેન્દ્ર બન્યો. અંગદ રાગપુત્ર થયો. દુર્લ્લેખ મશ દેવગતિ પામ્યો. અંદપિંગળ ચોર ઉત્તમ કુળમાં રાગપુત્ર થયો. જિનહાસ શ્રાવકો નવકારથી આખા નગરને મશના ઉપગ્રવથી ઉગાર્યું. ચત્રિએ પીપ્પલામાં રહેલા બ્રહ્મસેન આવડે

ઉચ્ચારેલા પરમેષ્ઠીમંત્રના મંગલધ્વનિથી ચાર ચોરો જ્વલિતસ્મરણુ જ્ઞાન પામી વૈરાગ્ય વાસિત થયા. નવકારમંત્રના શિક્ષા ઉપર ક્રોધરેલા અક્ષરો જોઈને વાનર જ્વલિતસ્મરણુ જ્ઞાન પામ્યો અને અનશન કરી દેવગતિગામી બન્યો. આવાં અનેક દૃષ્ટાંતો નમસ્કાર મંત્રના મહામહિમાને સાબિત કરતાં શાસ્ત્રોમાં ટંકાયાં છે. શ્રદ્ધાળુ આત્માઓએ તેનું આલંબન લઈ એકાગ્ર બની, પરમભક્તિથી નવકારમંત્રને સ્મરવો જોઈએ. સમગ્ર જૈનશાસનના સારભૂત નવકાર પ્રત્યે જો હાર્દિક પ્રેમ ન જાગ્યો તો તપ સંયમાદિ સફળ કેમ થશે? જોએને નવકારના અર્થિત્વ ક્રોધોમાં શ્રદ્ધાની કચાશ હોય તેઓને ખાસ ભક્તિમાયુ છે કે એકવાર નવકાર ગણવાની પ્રક્રિયાને આદર પૂર્વક અપનાવે અને નવકારના અદ્ભૂત પ્રભાવની પોતાના જન અનુભવથી ખાત્રી કરે. અને ઉપર કહેલાં અનેકાનેક દૃષ્ટાંતોમાં એકનો ઉમેરો કરી વિશ્વકલ્યાણના કાર્યમાં વેગ આપે.

卐

ઉત્કૃષ્ટ ભાવના

દુઃસ્થાં ભવસ્થિતિં સ્થગતા સર્વજીવેષુ ચિન્તયન્
નિસર્ગચિત્પ્રસર્ગી તેવપયર્ગી વિમાર્ગયન્

આર ગનિમાં રહેવા સર્વ જીવો માટે ભવચિન્તિ, સંસારવાસ સંભારમાં રહેવું એ દુઃખનો દેનું છે, અન્યને દુઃખદાવક છે, એ રીતે નિર્ભયની દુઃખમય ચિન્તિતો નિર્ભયપૂર્વક વિગાળ કરવો એ વક્ર, ભાવના. ભાવે કે સર્વજીવો સંસારના સર્વ દુઃખોથી મુક્તિ પામી જ્યાં સ્વાભાવિક રીતે નિર્ભયશય મુખ્ય છે એવાં એકા પ્રાપ્ત કરવા. અર્થાત્ નવ જીવોને ભવકલ્યાણ મુખ્ય છે એ નિર્ભય નિર્ભય.

શ્રી નવકારનો મંગલ ધ્વનિ . . . ૮

વૃસંતપુરનગર, ત્યાં આધ્યાત્મિકતાની વસંત સદૈવ ખીમેલી રહેતી. એ નગરનો વાસી શ્રેષ્ઠ કરે આવક બાલકાળથી જ આધ્યાત્મિકતાનો પરમ હિપાસક અને સાન્નિક શિરોમણિ હતો. તત્વદાનનો તેને ભારે રસ હતો. ધર્મકથા કરવામાં તે કદી યાતો નહિ.

ઉત્સાહ-શ્રેષ્ઠ કે કર્તવ્ય શુદ્ધિ દોષ છે ત્યાં થાક જાણતો નથી. ઉત્સાહની મંદતા કાર્પણ્યકાર્યમાં થાકનો અનુભવ કરાવે છે.

શ્રેષ્ઠને પુવાન હતો છતાં ઉન્માદી ન હતો. યાન-વિદ્યાનનું કૌશલ્ય ધરાવતો છતાં હિંદત ન હતો. દૃઢગતી યુવાનીમાં જ તેને યાનની પ્રોત્સા અને સદાચારનો પ્રકાશ સાધી ગયા હતા.

વિનય અને વિવેકથી ચળકતી બે આંખોથી તેની મુખમુદ્રા જોજારની દેખાતી હતી.

માંબીડીના અખૂટ ધનથી તે ખૂબ સમૃદ્ધ હતો. ભૌતિક સપત્તિ તો એની સદામની દાસી હતી, છતાં શ્રીમંતાઈનો ગર્વ એને સ્પર્શી શક્યો ન હતો.

એના મુજોની સુવાસયો ખેંચાઈને એની આસપાસ ઠંપાણુ મિત્રોનું દોણું જામતું. એની તથ્ય-પથ્ય-મિત વાળીએ મિત્રોને મારું આઈંજી ક્યું હતું. એની વાણીમાં સદાજ અપુર્વ હતું.

ઉત્તમપુરોમાં આચારની શવિત્રતા, હૃદયની પ્રામણતા, વાળીની મધુરતા, શાપશીરુતા, જ્ઞાપ્રિયતા વગેરે અનેક વિશેષતાઓ જન્મસિદ્ધ દોષ છે.

પરમભાવક શ્રેષ્ઠને પોતાના સાધર્મિક અને સ્નેહીઓ સમક્ષ ક્યારેક મસોરનો કડુલા રજુ કરે તો ક્યારેક સંવચની મધુરતા જણાવે, ક્યારેક અદ્ભુત-મનની સ્વાધ્યાયના ખૂલ્લી કરે તો ક્યારેક પ્રવેશ દિલની ભાવના સમજાવે, ક્યારેક નવનિવૃત્તિની રસદાણુ છુટાવે

જો હી હૈ રૂપ તેરા વો હી હૈ રૂપ મેરા
પડદા પડા હૈ બીચમેં આકર કે ઉડા દેના

ઓહો! જેવું પરમાત્માત્મું સ્વરૂપ તેવું જ મારા આત્માત્મું
સ્વરૂપ, જેવા દ્રવ્ય-ગુણ પર્યાય પરમાત્માના તેવા જ મારા આત્માના!

અરે પરમાન્માએ સાધક દશામાં પ્રાણી માત્રના કલ્યાણની
ભાવનાના ગીત ગાયા અને હું એમનો સેવક સ્વમાં જ પૂરાયો !
સ્વાર્થમાં જ અટવાયો ! પરમાત્માએ જીવમાત્રના જીવત્વસાથે પ્રીતિ
જોડી અને હે આત્મા તું જીવમાત્રના જીવત્વને ભૂલી જડનો પ્રેમી બન્યો !

આત્મન! તારે સગાઈ-નિકટતા જીવ સાથે કે જડ સાથે ?

જોજો ! જડ પ્રત્યે વૈરાગ્ય કેળવજો, ઊદાસીન બનજો પણ જીવ
પ્રત્યે ઊદાસીન ન બનીશ !

જીવ ! તારો અનંતકાળ સંસારઞ્ચમાળમાં એજો ગયો ! તે
કર્મ દુઃખન સાથે મિત્રતા કરી ! તારા શુદ્ધ સદગ્નત્તમસ્વરૂપને કર્મ
ન વિચાર્યું ! ભવચક્રના દુઃખમય પરિઞ્ચમાળને તું ભૂલીશ નહિ !
જો ને પ્રભાદ અને અજ્ઞાન નામના મોહગોઢાઓ ધર્મપુરુષાર્થની
અમૃત્ય નકળે ઘૂંટવી ન જાય !

જનમ...જનમ...જનમ ! ભાવનિર્ગત આધીન ન થા...ધ્યાન પામું
મધુ. શ્રીનરકારમંત્રને જાણી દેમંકર પાટી ગયા.

અચાનના અધિકારને બેદી નાંખે, કષાયોને કરમાવી દે, કર્મ મળને યોગાળી નાંખે, મોહનિદ્રામાંથી જગાડી દે, એવી એ ધર્મ-કથા હતી.

ક્ષેમંકરે જીવના અનંત ભવઅમણનો કરુણ પ્રતિકાસરજુ કર્યો. મોહનો કૂરતા અને પાપનો પાશવલીલા ચીતરો. જીવનો વિપર્યસ દશાનું સચોટ ભાન કરાવ્યું.

શ્રોતાઓની આંખો પચાતાપના અમ્બુથી ભીની થઈ, આત્માની કરુણ મિથિ ઉપર કલ્પાંત ઘંચા. સ્વાત્માને મોહ-અચાનના પંજ-માંથી છાડાવવાના મનોરથ જાગ્યા અને જગતના સર્વ જીવો પણ કર્મ-સત્તુના હાથમાંથી મુક્ત બનો એવી ભ્રમ ભાવના પ્રગટી, આખીએ સભા ધર્મધ્યાનના નિર્મળ નીરમાં ત્રીલવા લાગી.

ધર્મચર્યાનું પ્રજાગ નિમિત્ત પામી ક્ષેમંકરનું ધર્મધ્યાન પણ તીવ્ર બન્યું. અજ્ઞવસાયો વિશુદ્ધ વિશુદ્ધતર બનતા ચાલ્યા. અચાનના પડદા ચિરાયા અને એ મહાભાવકને નિર્મલ અવધિયાન પ્રગટ થયું.

અવધિયાનના દિવ્યપ્રકાશમાં ક્ષેમંકરે પોતાના નાનાસાઈ આત્મંકરનું જીવન અવલોક્યું. આયુષ્યકર્મની રિથિતિ નિકાળી, માત્ર ૭ મહિનાનું જ આયુષ્ય બાકી રહેલું જોયું અને તે થંભી ગયો.

આત્મંકરનું જીવન જિનધર્મના રંગે રંગાયેલું હતું. પૂર્વ મતાપુરુષોના જીવનમાંથી તે નિત્ય નવી પ્રેરણાઓ મેળવતો અને જીવન આરસમાં મુદર-નાશ્ત્રુક સંસ્કાર શિલ્પતે ફાટરતો.

માનવ જીવન એટલે જાણે સંગેમરમરનો એકનંબરી આરસ! આત્મા જો કુરાજ શિલ્પી બને તો એ આરસમાં આદર્શ જીવનનું શિલ્પ સૂર્જન, બાકી બોગ-વિલાસના ચીંથરા ધોવામાં એ આરસ વેડાઈ તેમાં એની શી વિશેષતા?

આત્મંકરની પ્રાવેશિત દિનચર્યા આદર્શ હતી પણ હજી તેને આત્મપ્રેરના ધણી સોપાન ચઢવાના બાકી હતા.

આત્મહિતના દ્રષ્ટા ક્ષેમંકરે એને અલ્પાયુધી બાણી કર્યું,
આત્મંકર ! હવે તું રોજ પૌપધકર...તારું શ્રેયઃ એમાં જ છે...તું
આત્મહિત તરફ જરાય દુર્લક્ષ ન કર...જીવનના છેલ્લા શ્વાસ સુધી
કંચન-કામિનીની આળપંપાળ ન શોભે.

આ પ્રમાણે ક્ષેમંકરે વારંવાર ભાર પૂર્વક કહ્યા દ્યુતિ ! આથી
બાજુમાં બેઠેલા ક્ષેમંકરના મિત્ર અલ્પસેનને આશ્ચર્ય થયું.

“આત્મંકર હંમેશાં ધર્મ કરાણીમાં-રત જાત્રન રહે છે. પર્વતિ-
થિએ પૌપધ કરવાનું કદી ચૂકતો નથી. તો રોજ પૌપધ કરવાને!
આમલ શા માટે કરો છો ?” અલ્પસેને જિજ્ઞાસાથી ક્ષેમંકરને પૂછ્યું.

“અલ્પસેન ! એ જે આરાધે છે તે જિંદુ છે. સિંધુ જેટલું
આરાધન બાકી છે એ તું કેમ બૂલી જાય છે ?”

“પરંતુ, રોજ પૌપધ લઈને બેસે તો એનો ધરમંસાર
કેમ નબરે ?”

“અલ્પસેન ! તેણે સમજ્યું છું, છતાં એને રોજ પૌપધનો આમલ
કર્યું છું તેમાં શૂદ્ધ રક્તરવ છંપાયેલું છે.”

‘તે રક્તરવ શું ?’

‘જિનું આયુષ્ય હવે માત્ર જ મરિનાનું જ બાકી છે.’

હા...! બલ ક્યાનિ અને જિજ્ઞાસાથી મિત્ર બાજુમાંથી આંખો
મળી, નિદ્રાબળી કડી.

પણ તમે શી રીતે જાણ્યું કે આત્મકરનું આયુષ્ય ૭ માસનું છે ? અક્ષરેને પૂછ્યું.

‘દેવ ગુરુ ધર્મનો પસાય અજ્ઞાન દોષ છે. હોમકરે કશું.’

શું એવું કાંઈ અનિશ્ચય જ્ઞાન થયું છે ? અક્ષરેને પૂછ્યું.

‘હા’ હોમકરે કશું.

‘કયું જ્ઞાન ? શું નામ ? અક્ષરેને આગુરનાથી પૂછ્યું.

‘અ...વ...પિ...’ હોમકરે કશું.

અરો ! નિઃશ્વાસ અને નિર્મમમારથી કરેલી ધર્મ તાપનાનો કેવો અજ્ઞાન પ્રભાવ ! અક્ષરેનેનો પ્રયોગભાવ ખીલી ઊઠ્યો.

ખીજના સુકૃતને જોઈ, શુભેને નિદાગી મર્મોમાનું હૃદય દર્પથી નાચી ઊઠે છે. સૌ કાંઈ એ જ રીતે, એ જ માટે સુકૃતના શિખરે, શુભેની રોએ પદોચ્ચી થકે એ દહીકા છે.

ખીજના દોષ જોવાથી આપખુને શું મત ? શુભ કે દોષ ? માત્ર કે માર ? આખાની કે જરખાની ? હનનિ કે અવનનિ ?

“જો તમારી આ વાત સમ્યક રીતે તો હું પર્વતિધિએ પીરમની આરાધના કરી છોડીશ નહિ” અક્ષરેને કશું.

(૪)

૭ મહિના જીવતા શી વાર ! આત્મકરને અનિમકાગ નજર આવી રહ્યો છે. પર્વત એને જલ્પનો સેષ માત્ર જવ નથી. મત્પનો હર તો એને લાગે કે જોડે જીવનને પાપાચરખની મેકથી કાજુ કશું દોષ, સ્વાર્ગની જ સાધનામાં જીનાયું દોષ !

હોમકરની આગાહોનો આજે દિવસ છે.

જીવનમાં કરેલી ધર્મસાધનાએ અને ૧૨૬ ગિરિનાએ આત્મકરને મમાધિની બેઠ પરી છે. આજે તે ખુલ્લું જ જાહેર છે. આપમાં જ મન છે.

મત્પમ પેલાનો ફેરો પાવણ અને વિદ્યાર્થી પરીકાજુ ૧૨૨ સખાં કેવો જાહેર રહે ?

આત્મકરે પૌપધની પવિત્ર સાધના સાથે ચિત્તમાં પંચપરમેષ્ઠિને વસાવ્યા. સર્વ સાંસારિક સંબંધોને વેસિરાવી દીધા, વિશ્વજંતુઓ સાથે ક્ષમાની આપ-લે કરી, તેઓ સાથે મૈત્રી બાંધી.

પરલવની મુસાફરીએ જતા વ્હાલા બંધુને વિદાય આપવા ક્ષેમકર સજ્જ થયો, આત્મકરને સંચારો પાયરી આપી અંતિમ આરાધના કરાવે છે,

મારો સહોદર ! એને સદ્ગતિનો પથિક બનાવી દઉં, દુર્ગતિ-ઓની દુર્દશાઓમાંથી ઉગારી લઉં ! મુક્તિના માર્ગે ચઢાવી દઉં.

આત્મકરની જીવે નવકારમંત્રનું રટન ચાલતું હતું, હૃદય સર્વ જીવો સાથેના આત્મસમભાવનું દર્શન કરી રતું હતું, એની આંખો થેરાવા લાગી.

જનસમુદાયે નવકારનો મંગલધ્વનિ ગજગ્યો, જ્ઞેત જ્ઞેતામાં આત્મકરનો આત્મા પાર્થિવ દેહ છોડી ગયો...દેવોની દિવ્યનગરીનો વારસો બની ગયો.

વસંતપુરમાં આત્મકરના અવગાનની વાત પ્રચારી ગઈ. નગર-જનોમાં શોક જવાયો. જાણસેન ધ્રુસકે ધ્રુસકે રડી રહ્યો, સાધર્મિકના ત્રિરંગે એના પરચરત્રેયાને પીગળાવી નાખ્યું.

ક્ષેમકરને શોક રહિત જ્ઞેત્ર જાણસેને કમળું. શ્રી પરમાત્મા પંચરશ્મિના દર્શકે

જિનધર્મની પ્રીતિ ગાઢ બની, અહ્મસેન પૌષધવ્રતનો રસિયો બન્યો, પર્વતિથિએ કદી પૌષધ ચૂકે નહિ, સંસારિક પ્રવૃત્તિઓથી પરંદ્રુખ થઈ ધર્મધ્યાનમાં મગ્ન બની જતોઅને રાત્રીના સમયે પાંચ ઘણી વાર કાઊરસગ્ગમાં ઊભો રહેતો.

(૫)

દિન પછી દિન ગયા. વર્ષ પછી વર્ષ વીત્યાં. અહ્મસેનની આર્થિક સ્થિતિ કથળી ગઈ.

કર્મની કેવી વિચિત્રતા ! આધ્યાત્મિકતાની સપાટીએ ઊંડેલા આત્માનું પાણી ભૌતિક આધઃપતન સર્જી દેતાં કરમને કશી શરમ નહિ.

પરંતુ વાંધા નહિ ! એ ઊંચી જુમિકાએ આવની ભૌતિક બીડ ચિત્તને ખીંચતી નથી. શાંતિને દરતી નથી.

રાજકુમારોના મનમાં કુષ્ઠધિ જનગી. કોઈ પર્વના દિવસે
અહાસેનનું ધન હુટવાનો—માલ તફલાવી લેવાનો તેઓએ નિર્ણય કર્યો.

સંસારની કેવી વિચિત્રતા ! વિશ્વના યોગાનમાં કૃતધનતાનું આ
કેયું તાંડવનૃત્ય ! સ્વાર્થની કેવી પરાકાષ્ઠા અને પાશવલીલા !

એકના હારયમાં ખીજનું રુદન ! એકના મહેલમાં ખીજની
જેલ ! એકના મરણમાં ખીજનું જીવન !

કૃષ્ણપક્ષની અંધારી રાત હતી. ચતુર્દશીનો પૌષધ સર્પ શ્રાવક
અહાસેન ધ્યાનમાં બેઠો હતો.

હૃદયને વજ્ર બનાવી ચારે રાજકુમારોએ અહાસેનના ઘરમાં
પ્રવેશ કર્યો, ધીમે ધીમે ઠીક ઠીક માલ મિલકત બેગી કરી.

અહાસેને ધ્યાન પૂર્ણ કર્યું. કુમારોને જોયા, ઝોળખ્યા, તેના
મનમાં વિકલ્પ—“ ચારેકુમારોને મેં આશરે આપ્યા, જોઈતું ધન
આપ્યું. જીવન સુખી બનાવ્યું, છતાં આ ધોર પાપાચરણ...?”

પણ અહાસેને એ વિચારધારાને ત્યાંજ અટકાવી દીધી. અરે!
હું તો પૌષધ વનમાં છું. ધન—માન્ય, કુંદળ—કળીલો બધું લોભિરાગ્યું,
પણી બાળ સંપત્તિ કોની ? માન્યાને એવું દેવો દોષો છે, શું મને પાપ
એ દેવો નહિ દે ? નશ્વર વૈભવ ખાતર આત્મધ્યાન ફરી કરવાનું
ફરી પૌષધવનની વિરાધના આ માટે કરવી કે પરની વિનાના
વિચાર છોડી અહાસેને પાછો ન્યન્ય બની ગયા.

“હં...ધ્યમનેન આપજુને ચળાવી દેવા મારે રોઈ મંત્ર બજાવો સામે છે, હજી શ્વાન દધને સાંભળીયે.”

રાજકુમારોએ કાન મરવા કરી સાંભળવા માંડ્યું. તેમને લાગ્યું કે આપમે આવા મધુર મંત્રજ સન્દો ક્યાક સાંભળ્યા છે..પણ ક્યાં...? જિદાપોદ સરૂ થયા, હજી ચિંતને અજાનના પડદા બેઠી નાખ્યા, મારે રાજકુમારોને જાતિરમરણ જ્ઞાન થયું.

હેવી અજળ સજિત મહામંત્ર ઓ નવકારની !

મંત્રાદારોના દિવ્ય શ્વનિનો હેવો આ પ્રભાવ !

મોહનું કાલિલ ઝેર ઉતારવાનું હેજુ હોવા એના સન્દ રત્નોમા !

પૂર્વ જીવન જોઈ કુમારો વિચારે છે-પૂર્વ ઉન્નવળ ચારિત્ર જીવન જીવનારા ! નમનાર મહામંત્રને જાપનારા !... સમાધિપત્યુ-પડિત પત્યુથી દેવોકમાં પડોંખનારા ! અદિં સદ્ગુણમા અરતરનારા જને આને આશરો આપના પ્રત્યે જ કૃતજ્ઞી જની હેજુ ધેર કૃત જાપનારા બન્યા છીએ ? પિછાર છે જમારા ક્યાંકિત જીવનરને...

આમનિ ય ..આંતર મનોમંથનમાથી મારે કુમારોએ માખણ તારખ્યું—સમગ્ર સંસાર પર જિદાસિલ જાવનું—નોરાગ્ર જાનિનું.

પૂર્વ જન્મમાં આચરેલા ચારિત્રના મહાઅર્થે પ્રવાણ કરવા મારે રાજકુમારો તલપાપડ જાન્યા.

આવશી કાપુ કલેવા તેમોના મુખ સંકાપની અવરદી દેરોનાં પજુ મિત્ર ડોડી ગર્વા કાપુવેષ જાને દેરો દાઃજરે જવા, મારે કુમ - રોમે સાડુ વેષ અચીકાર કપો. નવન મુનિએનો કુખમુનિ કરી દેરો સ્વરુપને આવા કવા. દેવેજી દિશ્વભોરદશિત કસ્ટુર જાનરનો જનોખી ત્વારદશિતને તેમજાં હરવ નરો પડ્યું. ગણિતો મુખવ દે.દાસી મારે નવન મુનિદેરો તલજ્જ શ્વાનકં દિશ્વ રહી કવા.

(૮)

અત્તસેન તો શ્રી નવકારમંત્રના જપમાંજ લયલીન છે. પરમેશ્વર
લગવંતોના ધ્યાનમાં ખોવાઈ ગયો છે, તેઓના ગુણ પુષ્પો મુટવાનો
મસ્તી માણી રહ્યો છે, નથી તેને ચોરાનું લાન, નથી ધનદોષતનું
લાન કે નથી દેવોના આવવા કે જવાનું લાન !

રાત્રિનો અંધકાર ગયો, અરુણોદય થયો અને પ્રકાશ પથરાયો.
અત્તસેનનું ધ્યાન પુરું થયું. હજી તે ચારે કુમારો (ચોરો) ગ્રંથમાં
દેખાયા. સહેજ ઝીણી નજરે નિરીક્ષણ કરતાં તે ચોંટી ગઈયો ! ઓહો !
કેવી વિચિત્રતા ! સાધુવેષમાં ચોરીનું પાપ તે પરમાત્માના પુનિત
વેષને આ કુમારો આવા મલિન આચરણથી કલંકિત કરી રહ્યા
છે...કુમારો પ્રત્યે લાગણીવશ બની અત્તસેને પૂછ્યું

‘અરે મહાનુભાવો ! તમે કાણ છો ? સાધુવેષમાં રહી આવું
અધટિત કામ શા માટે કરો છો ?’

ધ્યાન પુરું કરી ચારમાંથી એક મુનિ બોલ્યા “હે કરુણાવંત !
અમારી પહેલેથી પૂરી હકીકત સાંભળો એટલે આપના મનનું
સમાધાન થશે...”

ચોરી માટે આવું...ધન માત્રની ગાંસડીઓનું ગાંધનું...
તેજ પશ્યન્ મધ્યમંત્રના મંત્રજાળ શબ્દોનું કાને પડવું...મનનિરમરેક
નન્ય અર્થ...પાપનો નાશ પાશ્વનાથ...સંવત્સરી નીત ભાવના
દેવોનું મુકુટી પર આગમન...દેવોએ આગેલા સાધુનેવના નીકર
અનન્ય...મનનું મુકુટી પર રહેવું...દેવો રાત્રિનો અંધકાર
પ્રગટ કરવા

(૯)

પિતાળાપુરી નામે એ નગરી છે. જાણે અવધાપુરીને
અગતાર !

ત્યાં રાજ ડેઠરી રાજ્ય કરતો હતો.

નીતિનિપુણ, યુદ્ધકણ અને પ્રજાવત્સલ ડેઠરીના રાજ્યમાં
શુભશાંતિના સાગર ઉભરાયા હતા. નર-નારીના રૂઢ એ સામરથ
રસપિદાર કરતાં હતા.

અમે આરે જુવાળ ડેઠરીરાખીના પુત્રો હતા. કળા-કીટલ
કેળવવામાં અમારું શૈક્ષર વૈષ્ણુ. શૈવનના આગળે અમે આવી રૂઢ.
ત્યાં એકાએક કાળ પિટાય આવીને અમારા પિતાજીને લેવારી
લેવો...

રાજકુળ અને નગર આપ્ત કાઠમમે બન્યું.

પિતાજીના દેહને અમિતાભ દીપ્તિ અને અમે દેહની રૂખ
સંભાળમાં પધરાવવા રવાના થયા.

અમને તે થયને અમારા જીવન નહીના પૂરે બન્યું અને
શૈવન વિશ્વગ્રામી ઝગમગા જોતુ જામ્યું કાવતી વિનયરતા અને
જેમ્બુની અવાનગતા બાલી સંસારની કુખા કિલ્લેને વિચાર
કરતાં કરતા અમે મર્યા નહીના તરે પડે-વા.

ત્યાં અમને એક દરજ્જે જોવા મળ્યું એ દરજ્જે જોવા જી.ન.કરી
સા.દે કોનેની જ.યજ્ઞી અગ્રી

એક મહાકુળિ પદ.નમાં અમ દે-વા. પાત્ર તેમના વચ્ચે અવન
દે-વા કાવા ૧૨ મેલના કરે જામેવા હતા જાણે કાવતી કાવા
કા.વ કા.વરી અગ્રિ દે-વા !

દે મહાકુળિ અગ્રી અગ્રી ૧૬૪ મર્યા પડે રૂઢ એ
મર્યા અ.૧ રૂઢ અને વચ્ચેને મહાકુળિ ૧૨ મેલે રૂઢ એક જ
૧૨ છે ? સો.૫ અગ્રી અગ્રી એકે એક કુળ.

મુનિ શાંત રસના સાગર હતા. અમારી સૌમ્ય મુગ્ધ ક્રોમળ વાણી. અને નિર્દોલ જિજ્ઞાસાને પારખી તેમણે પ્રત્યુત્તરમાં કહ્યું:

કુમારો ! સ્થિરચિત્ત બની સૂક્ષ્મ દષ્ટિએ વિચારો. આંતરદષ્ટિ બનો. સ્થૂલદષ્ટિ બહારના જડ પદાર્થ પર ઠરે છે. માત્ર જડ પદાર્થનો જ એ માપક ગળ જાય છે. સૂક્ષ્મદષ્ટિ—પારદર્શક છે. જડની ભીતરમાં રહેલા ચેતનને પણ તે જોઈ શકે છે.

શરીરમાં રહેનારો, શરીરનો માલીક આત્મા કેટલો મલિન છે તે જુઓ !

શરીરને ગમે તેટલીવાર પાણીથી કે સોડાથી સાફ કરો તો પણ ફરી ફરી મચ્છીન થવાનો તેનો જાતિ સ્વભાવ છે. તમને પણ તે અનુભવસિધ્ધ છે.

જેમ જેમ કેવળ દેહ અને વસ્ત્રોને ઊજળાં બનાવવા પ્રયત્ન કરીએ છીએ, તેમ તેમ આપણો આત્મા વધુ મલિન બનતો જાય છે. આ કડવું પણ સત્ય છે. તેને સ્વીકાર્યા વિના છટકોજ નથી.

આત્માને ઊજળવળ નિર્મળ બનાવવાની મહેનત હંમેશાં મફત નિવરે છે. એકવાર સંપૂર્ણ ઊજળા થયા પછી આત્મા કદી મેસો થતો નથી. તો કુમારો ! શરીર અને વસ્ત્રોને ઊજળા કરવાનું કાર્ય કરતો કે આત્માને ? આત્માને નિર્મળ કર્યા પછી બાંહેધ દુઃખાનો અંગ આવી જાય છે. બધા સંતાપો ટળી જાય છે.

મુનિવરની દિનકારી વાળીએ અમારા ચારે ભાઈઓના હૃદય ધર્મ-ભાવનાથી ભીંજ્યા. વૈરાગ્યના અંકુસં કુટ્યા. અમે ચારે ભાઈઓએ તે મદામુનિના તારક ચરણોમાં જીવન સોંપ્યું.

દેવ ગુરૂની અનંતકૃપાના બળે જ્ઞાન-વિજ્ઞાનમાં, તપ-ત્યાગમાં, જ્ઞાન-મારકમાં, સમતા-સમાધિમાં અમારે કીક કીક વિકાસ થયો.

જીવનભર ચારિત્રધર્મનું નિરતિચાર પાલન કરવા અમે મથતાં. ૪૫ પરમેષ્ઠીઓ પ્રત્યે નમર્પણુ સાથે નમસ્કાર મદામંત્રના જપમાં લીન બની જતા...અંત સમયે પંડિત ચરણ પામી અમે ચારે દેવોકર્મા ગયા અને ત્યાંથી વ્યતી ગયા જન્મમાં રાજકુળમાં અવતર્યો. ત્યાર પછીની હજીજા આપ જાણો જ છો.

આ પ્રમાણે જીવમુનિએ પૂર્વભરનો જ્ઞાન જ્ઞાનસેનની આગળ સંભળાવ્યો.

જ્ઞાનસેનનું ચિત્ત ચમકી ઊઠ્યું.

ચારે ભાઈઓના અપૂર્વ મગકમને તેણે હૃદયથી આવકાર્યું. ચારે મદામુનિઓના જીવન-આરિસામાં પોતાનું જીવન-સ્વરૂપ નિહાળ્યું. પોતાના સત્વ વિડોણા મુગ્ધ જીવન પર તેને મુગ થઈ

અહો ! શ્રીનમસ્કાર મદામંત્રની એક જ રણુભેરીથી આ ચારે સુખરો કર્મશત્રુ સાથે જંગ ખેલવા લાગ્યા થઈ ગયા ! ન્યારે દુર્વર્ણી દેવગુરૂનો ઉપાસક, અવધિગાની મદામાવક શ્રેમંકરકનો ધર્મચિત્ર...હજી સંસારની માયાબળમાં મદાત્રું છું...?

(૧૦)

જ્ઞાનસેનનો વૈરાગ્ય સતેજ થયો. તેજ ક્ષણે મોદયી મનને મુક્ત બનાવ્યું અને ચારે મુનિઓ સાથે એણે પણ ચારિત્ર જીવનના પ્રુનિત પંથે મંજળ પ્રયાણ કર્યું.

ધર્મના રંગે રંગાયેલા જ્ઞાનસેનનાં રચનો વિરામીએને વિદાય આપી પાછા વળ્યા.

પહલીવાસી આળાલવૃધોને જાગે એક અતિ નિકટના રનેલીને
ચિરવિરહ પડતો લાગ્યો.

સૌ વળાવી આવ્યા અને સાથે સાથે પોતાના જીવનમાં પણ
એ પંથે પ્રયાણ કરવાના મનોરથો લેતા આવ્યા.

તે મનોરથોને સફળ બનાવવા નમસ્કાર મહામંત્રના પ્રથમ
પ્રવક્તાને પણ તેઓએ અપનાવ્યું.

પહલીની કુટીરે કુટીરે “નમો અરિહંતાણું નમો
શિન્દ્રાણું...” ના મંગલધ્વનિ ગાજી ઊઠ્યા.

પાંચ પૂજ્યાત્માઓએ સંસારની શેતરંજ સમેટી લીધી...
શિશ્વશિલા પર શોભાયમાન થયા. સાથે સાથે જનહૃદયમાં પણ
પંચપરમેષ્ઠિના પ્રભને પૂરતા ગયા.

મહામૃતો બોધ

સાધનાની પૂર્ણતાને વરેલા અને સાધનાના માર્ગે ચાલી રહેલા
શ્રીપંચપરમેષ્ઠિઓના નામ અને નમન્કારને મંગલના અક્ષરો મંત્ર
રૂપ બની જતા છે. પછી, એ બારણડીના અક્ષરો રહેતા નથી પણ
મંત્રરૂપના બને છે. બેસાદદિલાગ્ધ તીર્થનું નવરૂપ મારાણું કહે છે.

... ૧૧૧૧ ૧૧૧૧ ૧૧૧૧ ૧૧૧૧ ૧૧૧૧૧૧૧૧ ૧

સફળતાનાં સોપાનો ૯

[ચિત્રદામનમાં મધ્યસ્થાન નથી મધ્યસ્થિતિને મેં મૂકીને મારી દેલી-
માં છે, પત્રમાં આપણા જાદુ સમજાવિત ની આશયનામાં કેટલીક વાર
બેનો વિષેનો આવે છે. આ મોટે નન્દસ્થાન તથા સુખાકાંક્ષા
મધ્યસ્થાની સફળતાના માર્ગનું માર્ગ નિર્ધારણ છે મધ્યના મ. આ
માલનાં રોપોને દાખલ મુખ્ય અંગને આ સેખ લક્ષ્યપૂર્વક વાચકો
ભરી છે -૧૦]

સન્ધિયાથી રાગપ્રિયી મંદિર

એક વહેંચે જાદુ દેવતાનું ચિત્ર મોહનમાનીની સાધનામાં
કેટલાં છે, સાધનામાં મધ્યસ્થાનો આપણે ચિત્રની પાયાના કેપર
છે. એક આદિ દેવોમાં ચિત્રની ચિત્રતા-પરિવર સાધના છે માટે
તે દેવોને જણાવે સમજાવે તેને અપનાવવું દૂર જાય એ પાયા
સાધનાનું કાર્ય જાણે છે. આ જાદુ ચિત્રના રોપોના પાયાના કેપર
કેવી રીતે સંસ્કાર જાણે છે સમજાવના પાયાના કેપર પાયાના
તથા નિર્ધાર કરવાનું સાધનાનું સંસ્કાર જાણે છે અને સાધનાની
મંદિરવામાં આપણામાં જાણે છે. આ જાદુ પાયા રોપોના પાયા
કેપર રીતે જાણે ચિત્રના ચિત્રામાં ચિત્ર કરવા રીતે જાણે
સાધનાની મંદિર રોપો છે. પરંતુ સાધનાને નિર્ધાર કરવાના
પાયાના રોપોની નિર્ધાર તરીકે જાણે જાણે જાણે જાણે
રોપોને જાણે. આપણે જાણે જાણે જાણે જાણે જાણે
જાણે જાણે છે

ક્રિયાઓ થાય તો રાગદ્વેષની તીવ્રતા ઘટે છે, મંદતા આવે છે. ચિત્તમાં પરમ શાંતિનો સહજ અનુભવ થાય છે.

ચિત્તના દોષો

(૧) ખેદ દોષ-ચાક્રવાળું ચિત્ત: મુસાફરીથી થાકેલા મુસાફરને થાકતા યોગે બીજી પ્રવૃત્તિ ગમતી નથી, તેમ ખેદ દોષથી પૂર્વક્રિયાના થાકને લીધે નવી ક્રિયામાં ઉત્સાહ હોતો નથી. કદાચ થાકેલા ચિત્તથી ઠાઠ શુભ ક્રિયા પ્રારંભવામાં આવે તો પણ એ ક્રિયાની સમાપ્તિ સુધી ચિત્તની એક સરખી એકાગ્રતા ટકતી નથી. નેટલ્લી ખેતીમાં (ધાન્યના પાકમાં) પાણીની આવશ્યકતા માનવામાં આવે છે, તેટલી જ શુભક્રિયામાં ચિત્તની એકાગ્રતા આવશ્યક માનવામાં આવી છે.

(૨) હિંમેગ દોષ-આગળું ચિત્ત: કટુસાધ્ય ક્રિયા નેતરને ચિત્ત આગળું બને છે. એવા ચિત્તથી ક્રિયા કરવા છતાં સુખનો-આનંદનો અનુભવ ન કરી શકાય. હિંમેગવાળા આત્માને વાગ્લવમાં શુભ ક્રિયા પ્રત્યે વિદેષ હોય છે. તેથી શુભક્રિયામાં તે મેદ જીતારું છે. આ દોષ બાંધમાં ચોખીફલમાં જન્મનો બાધક બને છે.

(૩) દ્રેષ દોષ-અનુદરચિત્ત:

આપનારું' બને છે. આસંગદોષથી શ્રી ગૌતમસ્વામીજીનેા ગુરુભક્તિનેા ગુણ-રાગ તે જ ગુણસ્થાનકમાં સ્થિરતા કરાવનારો થયો, પરંતુ મોહના નાશ દ્વારા કેવળ જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરાવનારો ન થયો.

સાધનામાં અનુકૂળ ચિત્ત

ઉપર કહેલા ખેદાદિદોષોથી રહિત, તેમ જ શાંત કે જેમાં સુખ-દુઃખની લાગણીઓના બહુ ઉછાળા ન હોય, રાગ-દ્વેષ કે મોહની અભિમાત્રા ન હોય અને ઈચ્છાઓ પરિમિત હોય. દા. ત. સારી રીતે દમેલું, મન્દિયોના વિષયેથી પરાંમુખ. ઉદાર-વિશાળતા ભર્યું, માતા, પિતા, કળાચાર્ય, દીન, દુઃખી, અંધ, તપસ્વી, અતિથિ વગેરેને ઔચિત્યપૂર્વક દાનની બુદ્ધિવાળું, ગંભીર-સાગરની જેમ અનિર્લકું, ચિત્તમાં પટેલી કાઠ પાણુ વાતને ખીન્નઓ ન જતાળી શકે એવું, હિતચક્રતા, આતુરતા વિનાનું. ધીર-સેંકડો આપત્તિઓમાં પાણુ નિર્ભય. પરાર્થનિયત-સતત પરોપકારની ભાવનાથી ભરેલું. સંકલેશવર્જિત-કપાળોની કત્તપિત્તા વિનાનું, શમાવાળું. મુસ્તવજનને દેખવાવાળું-મંદેદ અને સુગંધી પુષ્પો, વસ્ત્ર, ઇત્ત. ચામર, જિતન-મંદિર, જિતનમૂર્તિ, વગેરેનાં સ્વપ્નનાં દેખવું અને સાગરના મોજની જેમ ગુણ ગણ્યથી ઉછળાવું ચિત્ત સાધનામાં અનુકૂળ મનાવું છે.

પરિણામે શ્રી નમરકાર મહામંત્રનો જાપ, ચૈત્યવ દન, વ્યાખ્યાનઅવધુ, શાસ્ત્રવાંચન, સામાયિક આદિ સઘળા શુભ અનુષ્ઠાનો રમપૂર્વક આરાધી શકાય છે. તેથી તે અનુષ્ઠાનો ભાવ-અનુદાન જાતે છે. અને તેનું સાનુભંધ (હિતરોત્તર અધિક અધિક) ફળ પ્રાપ્ત થાય છે.

ભવ ભવનું ભાધું

શાસ્ત્રાખ્યાસોઃ જિનપતિનતિઃ સંગતિ સર્વદાયે ;
 સદ્વૃત્તાનાં ગુણગણકથા દોષરાદે ચ મૌનમ્
 સર્વસ્થાપિ પ્રિયહિતવચ્ચા ભાવના આત્મતાત્વે
 સમ્પદાનાં મગ ભવભવે યાવદ્દાપ્તોઽપવર્ગઃ ॥

મહાન ધર્મભામંત્રી વસ્તુષાળે પ્રતિદિન ભાવેલી આ ભાવના પ્રત્યેક જૈન માટે આદર્શ આરિસો છે. મહાત્માત્વની આ ભાવનાના નિર્મળ-નિષ્કલંક આરિમામા પોતાના પ્રતિર્જિગ્ને સ્પષ્ટપણે ભેવાથી પોતામાં રહેલાં ખાલિ-યને ભેઈ શકાશે અને દૂર દૂરી શકાશે

‘ત્યાં સુધી અને અપવર્ગ-જન્મ-જરા-મરણાદિને સર્વથા નાશ પ્રાપ્ત ન થાય ત્યાં સુધી પ્રત્યેકભવમા-૧. શાસ્ત્રોનો અધ્યાય-અવધુ-મનન-પરિચીલન, ૨. ત્રિશુવનતારક અરિદ્ધિતોને નમરકાર ૩. હ મેશ આર્ધપુરુષોનો સમાગમ-સત્સંગ ૪. મન્થાશિતપાત્ર પુરુષોના ગુણ-ગુણનું કથન-ગાન ૫ ઠોઈના પજુ દોષકથનમાં મૌન ૬ સર્વને પ્રિય અને હિતકર વચન ॥ અને આત્મતત્ત્વમા ભાવના, આત્મસ્વરૂપમાં રમણુતા જીવમાત્રના હિતની ભાવના, આત્મતત્ત્વમાં ચતાં પદ્ધતારકોની વિચારણા-પ્રાપ્ત થાઓ.’

आदर्श विनय १०

એક આચાર્ય મહારાજ હતા. તેઓ સમર્થ જ્ઞાની અને બહુ ગુણવાન હતા. તેમને અનેક વિનયી શિષ્યો હતા. તેમાં એક શિષ્ય ધણો જ વિનયવાન હતો. ગુરુની કાંઈપણ આજ્ઞાનું પાલન કરવા હંમેશ તૈયાર !

અશુભકર્મના ક્રિદ્યે આ વિનીત શિષ્યના આખા શરીરે કોડ
રોગ થયો. શરીરની ચામડી ખવાવા લાગી અને તેમાંથી દુર્ગંધ-
રસી વગેરે ઝરવા લાગ્યું, પીડાઓ પણ થવા લાગી. જતાં શિષ્ય
ઉપશમભાવમાં જ મગ્ન અને ધર્મ આરાધનામાં લીન રહેતો હતો.
એની અવસ્થામાં પણ ગુરુઆજાના પાલનમાં સદજ પણ ખામી ન
આવતા હતા.

મુદ્ મહારાજને શિષ્યની દશા-પીડાઓ જોઈ ખૂબ કંટાળા ઉપજે છે. તેઓ શિષ્યને રોગ મુક્ત કરવાના ઉપાયો શોધે છે. જીવજાનના બંધે મુદ્ મહારાજે જાપયુ' કે અમુક વ્યતિનો નામ કરે તે આત્મા દેહ રોગ નાશુદ થઈ જાય.

કેટલાક દિવસો પીવા, ઝાડ વાર અમાનક ઉપાયોની નજરમાં
જ ને પેલા કાળો નાન મુઝનો નજરે પડ્યો. તરત જ મુઝમબારાનું
કેટ મેમબારા શિખરે આગા કરી -- ઉઠ અને પેલા નાનનું મોઢું
પકડી મેનર કાળ કેટલા કિ મે માળી કાઢ !

[illegible]

... ..

શિષ્યે નમનાપૂર્વક કશ્યુ-ગુરુદેવ ! દલ્લ દાંત મળુવાના બાણી છે.

ગુરુએ કશ્યુ-નરે દાંત મળુવાની જરૂર નથી

શિષ્યે તરત જ નામને છોડો દીધા. તેના શરીરમા નાગનુ
ઝેર પ્રમથું, હિલ્લી ચવા લાગી ખૂબ હિલ્લીઓ ચર્મ અને સાથે માથે
રોતનું મૂળ પશુ એમાં નીકળી ગયું. થોડા જ દિવસમા કોઈ ગેમ જડ
મળથી નાબૂદ થયો.

ગુરુની આ વિનીત શિષ્ય પર અપાર કૃપા વરસી એ કૃપાના
બળે શિષ્યને ધણું જ્ઞાન મળ્યું ગુરુના વચનને મંત્રમુગ્ધ માની તેને
આરાધ્યું. ઉત્તમ આરિત પાળી શિષ્યે આત્મોદ્ધાર સાધ્યો.

વિનયસત્રમાં વિનયને ધર્મકલ્પરક્ષનું મૂળ કહ્યું છે, મૂળ
વિના જાડ ટોં ખડું ? ના, એમ વિનય રૂપી મૂળ વિના ધર્મજ્ઞ ટોં
નહિ. વિનય વિના ગુરુજનોના કૃપાપાત્ર ન થવાય ગુરુકૃપા વિના
જ્ઞાનનો મર્મ ન મલાવ, ધર્મ-અધર્મ ન સમજાવ, ધર્મપ્રાપ્તિ ન થાય
અને ધર્મ વિના સુખ, શાંતિ, સદ્ગતિ, કે મોક્ષ કશું જ ન જાળવે !

આમ આ કથા એક આદર્શ વિનયની પ્રતિતિ કરાવી જાય છે.
વિનયનો મર્મ અને પરાકાષ્ટાનું દિગ્દર્શન કરાવી જાય છે.

જય યાઓ ! વિનય યાઓ !

સર્વશ્રેષ્ઠ વિકાસના મંગલ માર્ગે ૧૧

[આત્માના સર્વશ્રેષ્ઠ વિકાસના પરમસાધનો—ચારશરણોને સ્વીકાર, હૃદયગાહ્યા તથા સુદૃઢ અનુમોદના જેમાં સંકળાયેલ છે તે મહામંત્ર નવકાર વિષે તાત્વિક વિચારણા તથા તે મંત્રાધિરાજને મહિમા દર્શાવતો આ લેખ સર્વ કોઈ વાંચે અને વિચારે.—સં૦]

સામાન્ય રીતે જીવન વિકાસના અનેક દૃષ્ટિબિંદુઓ છે. કોઈ વિષયમુખોની સગવડમાં, સમૃદ્ધિ અને લેભવની પૂર્ણતામાં જીવન વિકાસ માને છે. કોઈ ભોગવિલાસ અને સ્ત્રોતવિહારને વિકાસ સમજે છે. કોઈ સ્ત્રી, પુત્ર-પુત્રીઓ વગેરે વિશાલ કુટુંબ અને સ્વ-જનોના પરિવારથી જીવનને વિકસેતુ માને છે. કોઈ વ્યાપાર ઉદ્યોગની ફરજતમાં વિકાસ જુએ છે, ત્યારે કેટલાકની વિકાસ રીતમાં મનઃમર્તા ખાનખાન, એશ આરામ કે ગીતગાનની મરતીમાં આત્મી જાય છે. આ બધાં ભૌતિક, ઔદિક વિકાસનાં દૃષ્ટિબિંદુઓ છે. આ વિકાસની પાછળ પારાવાર પ્રયત્નો થઈ રહ્યા છે, જતાં એ પાછળ પાછી શક્તિ નથી. આ બધી દિશાઓમાં નિકામ સાધ્યા પછી પણ સખનો અનુભવ થવાને બદલે દુઃખનો જોગી રાખે છે.

વિકાસનું ચાસ્તવિષ્ દૃષ્ટિબિંદુ —

સંપૂર્ણ વિકાસની યોગ્યતા નથી, ભવ્ય હવેમાં વિકાસની યોગ્યતા રહેલી છે. એ યોગ્યતાને શાસ્ત્રીય પરિણાયામાં 'તથાભવ્યત્વ' કહેવાય છે. તથાભવ્યત્વના વિકાસ પરિપાક વિના આત્માનો ઉદ્ધાર શક્ય નથી અને તે ભવ્યત્વનો પરિપાક પ્રમળ પુરુષાર્થ વિના શક્ય નથી એ પુરુષાર્થ એટલે વિશિષ્ટ એવા ત્રણ સાધનોનું સેવન-આરાધન. એ સાધનો છે. ૧ અરિહંતાદિ ચાર શરણુનો સ્વીકાર. ૨ દુષ્ટતાની ગર્હા. ૩ મુદ્ધતાની અનુભાવના.

જેમ કેરીને ઘાસમાં નાખીને પકવવામાં આવે છે તેમ ઉપર્યુક્ત ત્રણ સાધનોના સેવનથી ભવ્યાત્માની સદગ્ગ યોગ્યતા વિકસે છે. એટલે કે તથાભવ્યત્વનો પરિપાક થાય છે. શ્રીનમસ્કાર મહામંત્રના જ્ઞપ દ્વારા ઉપર્યુક્ત ત્રણ સાધનોનું સેવન થતું હોવાથી આધ્યાત્મિક વિકાસના સર્વશ્રેષ્ઠ અને શ્રેષ્ઠ ઉપાય તરીકે માન્યતાનું જ્ઞાન શ્રીનમસ્કારમહામંત્રને પ્રાપ્ત થાય છે.

શ્રીનમસ્કારમંત્રના પ્રથમ પદના જ્ઞપથી પહેલા અરિહંતશરણનો સ્વીકાર થાય છે. બીજા પદના જ્ઞપથી બીજા શિવશરણનો સ્વીકાર થાય છે. ત્રીજા પદના જ્ઞપથી પાંચમા પદના જ્ઞપથી આચાર્ય ઉપાધ્યાય સાધુકૃષ્ણ ત્રીજા સાધુશરણનો સ્વીકાર થાય છે. આ પાંચ પરમેષ્ઠિ ભવ્યતાને ભાવરૂપે નમસ્કાર કરેલા એ પાંચ તેમના શરણુની સ્વીકારી છે તેથી પરમેષ્ઠિઓને નમવાનો ભાવ એ એક મહાન ધર્મ છે, એથી

પરિણામ આવી જતો નથી કિન્તુ અનેકવાર અભ્યાસ કરવાથી તે પરિણામ જાગૃત થાય છે અને ક્રમે ક્રમે વૃદ્ધિ પામે છે. આગે આપણને દુષ્ટતગર્હા અને સુકૃત અનુમોદનાના પરિણામની મહત્તા સમજાય છે તેનું કારણ પણ પૂર્વના અનેક જન્મોમાં તે માટે કરેલો અભ્યાસ છે. આ જન્મમાં જો એ અભ્યાસ ચાલુ રહેશે તો તે પરિણામ ઉત્તરોત્તર વૃદ્ધિ પામશે. એ પરિણામપૂર્વક ચાર શરણુનો સ્વીકાર અચૂકપણે ભવ્યત્વને વિકસાવે છે. આ રહસ્યાર્થની ભાવનાપૂર્વક શ્રીનવકારમંત્ર ગણાય તો શીઘ્ર ફળદાયી અને એ નિઃસંદેહ સ્વીકૃત છે.

આ રીતે નવકાર મંત્ર દ્વારા આધ્યાત્મિક વિકાસમાં પ્રગતિ સાધતો આત્મા ખૂબજ જન્યુત થતો જાય છે. ‘આત્મા-પ્રવૃત્તૌ અનિજ્ઞગરુક :’ આ મહાસૂત્ર વચાર્થપણે જીવનમાં જીવવા માટે છે. વિદ્યના ભાવો પ્રત્યે સાદુજ રીતે વિમુખ અને ઉદાસીન રહી આત્મ નિરીક્ષણ અને આત્મ સંરક્ષણ એ જ એક કોનો જીવનમંત્ર બને છે. જેમ જેમ કોઈ આત્મનિરીક્ષણ થતું જાય છે તેમ તેમ અંતરમાં ખરાબેસા મુશ્કેલ અનિમ્લમ દોષોનું સ્પષ્ટપણે દર્શન થતું જાય છે. નિજનું આત્મમંદિર જૂતા પૂરાણા ખાંડો જેવું બિભત્સ લાગે છે. બીજા બાજુ ગુણીજનોના ગુણોની મદમદની મુલાકાતથી આત્મા મળી આવતો જાય છે. આત્મનિરીક્ષણ ગુણના પૂરોના ગુણોની કદરૂપના નિર્ભર રહેતો નથી. મહા નિર્દોશ મનમાં કહ્યું છે કે : નવકાર દેવસીતલય.....

સંતોષ સુરતરૂં ૧૨

(માનવના જીવનમાં દુઃખની હારમાળા લાગેલી પાંચ છે. એમાં માનવનું અસંતોષી મન એ દુઃખોને વધારી મૂકે છે. નાના ગણાતા દુઃખો પણ મોટું સ્વરૂપ ધારણ કરે છે. માનવ જો મનને લોભ મુદ્રા સંતોષમાં જની જાય તો એના દુઃખને પૂર્ણ વિરામ આવી જાય અને જીવનમાં સુખના શ્રીગણેશ મંગલ. સંતોષગુણ વિદ્યાપતિ શ્રેષ્ઠને કલ્પવૃક્ષની જન્મ નિત્ય દેવા મુખ્ય-કૃપા આપી જાય છે તે વાંચી. સં.)

શ્રીસરસ્વતી અને સંસ્કારિતાના ત્રિવેણી સંગમ સ્થળે પાતળપુર નગર ત્યાં સુરરાજ વિદ્યાપતિ નગરકેદ. શ્રેષ્ઠને સંગાર સંદર્ભી નામે પત્ની. સંગારને ભંગાર, શીલની, મુર્તિ અને ગદ્ય સંસ્કારની પ્રણી.

આ લક્ષ્મી એકાંતે દુઃખ આપનારી છે. એ જય એમાં મુંઝવણ શી ?

‘લક્ષ્મીનો ત્યાગ સુખની ખાણ છે. લક્ષ્મીનો રાગ દુઃખની ખાણ છે.’

અંગારસુંદરીની સત્ય નીતરતી આ વાત શેઠને ખૂબ ગમી ગઈ. સુખસ્ય શીઘ્રમ્ એ ન્યાયે તે જ દિવસથી સાતે ક્ષેત્રમાં છૂટે હાથે દાન દેવા માંડ્યું. લક્ષ્મીનો મોહ છૂટ્યા પછીનું આ દાન ખૂબ શોભતું હતું.

દિવસો પીતતાં શી વાર ? નવદિવસ વિત્યા. દસમા દિવસે સવારે દમ્પતીએ જિન મંદિરમાં જઈ પ્રભુ ચાન્દ્રુખ વ્રત-નિયમો કર્યા:—

૦ ‘નિત્ય જિનપૂજન કરતી. ૦ એ ટંક પ્રતિક્રમાણ કરવું. ૦ નિત્ય એકાનાયક કરવું. ૦ સુપાત્ર દાન આપીને જમવું. ૦ રાજના જરૂરી વારસો એક એકથી વધુ ન રાખવા. ૦ વસ્ત્રબેડી એક એક રાખવી. ૦ આશુપાત્ર દાન પહેર્યા છે તેજ રાખવા. ૦ મહિનામાં ત્રીસ દિવસ અન્નચર્યા આપાવું. ૦ મહિના આઠે એટલા ધાન્યથી વધુ ધાન્યનો સંગ્રહ રાખવો નહિ. ૦ દાનદાત્રી કે અનાથ રાખવા નહિ.’

‘શું! મંગળના પ્રભાવથી લક્ષ્મી પ્રાપ્ત થાય છે. હુશીયારીથી વધે છે. ચતુરાઈથી સ્થિર થાય છે અને ચારિત્ર્યથી પ્રતિષ્ઠા પામે છે. માત સત્ત પેઢી સુધી સ્થિર-સ્થિર થાય છે’

‘હે નરરત્ન! તમે મને ચતુરાઈથી નિયંત્ર કરી છે અને હવે તમારા સ્વચરિત્ર્યથી તમારે ત્યાં પ્રતિષ્ઠા પામીશ.

પણ શું હવે લક્ષ્મી-જ્ઞાને ધરમા ધાલવા માગતા નથી. મર્ષ કાચળીને ત્યાંમ હો છે પણ ઝેરની કાચળી તો એની દાદમા સલામત દોષ છે. એ રીતે શું લક્ષ્મીની મૂર્છાનું ઝેર નલામત રાખી લક્ષ્મીને ત્યાંમ કર્યો હતો? ના. લક્ષ્મીના ત્યાંમ લાગે જ લક્ષ્મીની મૂર્છાનું ઝેર પણ શું એણે નાખ્યું હતું લક્ષ્મી અને લક્ષ્મીની મૂર્છાના ત્યાંમને અસૌકીક આનંદ મેઠ અનુભવી રહ્યા હતા. લક્ષ્મીની મદાય વિના જીવન જીવવાનું ખર્ચાર ચમારસ દરીના શબ્દોએ પ્રગટાવી દીધું હતું તેથી શું લક્ષ્મીદેવીને સાદ શબ્દોમાં ઠીકી દીધું?—‘હવે તું મારે ઘેર ન ભ્રમ એ’ લક્ષ્મીદેવી મેઠને આ પડાર સાંભળી સડકે ધર્ષ ગર્ભ એનું અંતર શેડની સાત્વિકતાને નખી પડ્યું. લક્ષ્મીદેવીએ વિદાય લીધી અને બીજે જ દિવસે સવારે શેડ-શેડાળીએ પરિમલ પરિમાણમાં ગળેથી અદપમૂડી સમા-નેલીએને આપી દીધી અને માત્ર જિનપૂજના ઉપકરણો લઈ એ નગર છોડ્યું. ત્યાંથી યાત્રામાં યાત્રામાં મધ્યાન્હ થયું. યાત્રક લાગ્યો હતો તાપ તપી રહ્યો હતો. વગડામાં એક ઘટાદાર અંડ નીચે વિશ્રામ કર્યા. પરિશ્રમના કારણે બન્ને નિદ્રાવશ બની ગયા. મર્ષાશ્રીમંતાશ્રીની સેડમાં સુનેલા જીવનીના જીવનમાં આ પ્રથમ પદ્યગત હતી.

• કર્મની લીલા વિચિત્ર છે.

• પુરુષનું લાગ્ય અકળ હોય છે.

■ ધર્મને પ્રભાવ અચિન્ત્ય મનાયો છે.

એ સ્થાનની નજીકમાં જ એક મોટું નગર હતું. ત્યાંનો રાજા અપુત્રીએ હતો. તે અચાનક મરણ પામ્યો. રાજ્યગાદીના વારસદારની

શેઠ માટે મંત્રીઓએ પંચદિવ્ય કર્યા. હાથીએ નગર બહાર આ વગડામાં આવી નિદ્રાધીન વિદ્યાપતિશેઠના કંઠે માળારોપણ કર્યું. મસ્તકે સુગંધી જળનો કળશ નમાવ્યો. ઘોડાએ હેખારવ કર્યો. શેઠ શેઠાણી જનગી ગયા. શેઠના કંઠે મનોહર પુષ્પમાળા છે, મસ્તકે અભિષેક થયો છે, વાજિત્રનાદ ગાજી રહ્યો છે. હાથી ઉપર અંબાડી સન્નેરી છે. છત્ર ગોહવાયું છે. ચામર વીંઝાય છે. મંત્રીવર્ગ નતમસ્તકે ઉભો છે. આ બધું જોઈ શેઠ ક્ષણવાર વિચારમગ્ન બની ગયા.

‘પધારો, રાજ્યપાટ સંભાળી લ્યો.’ મંત્રીઓએ હાથ જોડી નમન કરતાં કહ્યું.

‘ઘરના બાળ્યા વનમાં ગયા વનમાં લાગી આગ’ આ કહેવત શેઠને વાદ આવી. ખરેખરા લક્ષ્મીએ તો મારી પંઠ પકડી છે પણ મારે હવે આત્માનું જીવન જીવવું છે. એની આંડે લક્ષ્મી વિશ્વરૂપ છે. માન જ ન જતન. શેઠ આમ મનોમન વિચાર કરી કહ્યું—‘મંત્રીવર્ગ! સાંભળો. હું એક સામાન્ય મુસાફર છું. રાજ્ય સત્તાવધાની લાવકાન માગમાં નથી, પ્રજાપાલનની કુશળતા નથી. મેં પરિચાલન પરિભ્રમન-અંત્રેષ કર્યો છે. તેથી રાજ્ય જીતારી ગફ નેમ નથી.

ખનું પણ આપખા સૌના રાજ્ય ભગવાન શ્રી જિનેશ્વરદેવને બનાવીએ.
એ રાજરાજેશ્વરની આજ્ઞા પ્રમાણે આપણે વર્તીશું. માટે ભગવતની
પ્રતિમાને સિંદાસન ઉપર પધરાવે અને રાજ્યભિષેક કરે. મંત્રીઓએ
વિધિપૂર્વક પ્રભુપ્રતિમાનો અભિષેક કર્યો તે પછી વિદ્યાપતિશેઠને પણ
પાદપીઠ ઉપર બેસાડી અભિષેક કર્યા

ત્યારબાદ બધા સમારોહ પૂર્વક પ્રભુપ્રતિમા સાથે વિદ્યાપતિશેઠ
અને મુંગારમુદરીનો નગરપ્રવેશ થયો. નિરપૂર્ણ નિરભિમાની અને
મદ્યાન પ્રભુબદ્ધ રાજાનો પ્રાપ્તિથી મોઝેના હૃદયમા આનંદનો માનર
ઉજાવાહનો. સંતોષ મુખના રમણ ચરેલી પ્રજાએ દેવોસત્કાર અવખૂં-
નોપાતો. જિનેશ્વરદેવના પ્રિયને રાજ્યસિંદાસન ઉપર વિરાજમાન કર્યું.
વિદ્યાપતિશેઠ પાદપીઠ ઉપર બેઠા અને રાજ્યમા જિનેશ્વરદેવની આજ્ઞા
વર્તી. શ્રી તીર્થંકરદેવના બહુમાનથી મુદ્રબલ યથંવા સમક્ષિદષ્ટિ
દેવોએ પ્રુપરદષ્ટિ કરી અને ધનથી બહાર ભરી દીધા વિદ્યાપતિ શેઠે
પ્રજાને હરમુક્ત કરી. પ્રજાએ સુરામયનો રસાગ્રવાદ આપ્યો. ભગવાન
જિનેશ્વરદેવના નામથી અને એમની સર્વ કલ્યાણકર આજ્ઞાના પાલન-
પૂર્વક શેઠે રાજ્ય કર્યું. યથા રાજા તથા પ્રજા એ ન્યાયે પ્રજા
ધર્મશીલ બની. રાજરાજેશ્વર શ્રી જિનેશ્વરદેવની નિઆએ રાજ્ય
પાલનની હરજ અદા કરી નિપૂછી, નિરભિમાની વિદ્યાપતિ શેઠે
મદ્યતિ સધી.

(આજે જ્ઞાનવિજ્ઞાનની વાતો ઘણી થઈ રહી છે પરંતુ તે સમ્યગ્જ્ઞાન ન હોવાથી પરિણામ કદુતામાં પરિણમે છે. સમ્યગ્જ્ઞાન વિના વાસ્તવિક વિકાસ થઈ શકતો નથી. સુવિશદર્શકોમાં દર્શાવેલ સહિત સમ્યગ્જ્ઞાનનો પ્રકાશ અહીં પથરાયો છે. સં.)

જ્ઞાનવિજ્ઞાનનો આ યુગ ગણાય છે. આજે અક્ષરજ્ઞાન વધતા માંડ્યું છે, વાંચન અને લેખન પ્રગતિશીલ બન્યું છે. વાક્યાતુર્ક બીડ્યું છે અને નવી નવી વૈજ્ઞાનિક શોધોએ માનવમનને આશ્ચર્ય-મુગ્ધ કર્યું છે, ખૂબ જ આકર્ષ્યું છે.

પણ બીતરમાં ટાકિયું કરીને જુઓ ! આંતરિક જીવનશક્તિ ધરાતી જાય છે. સાત્ત્વિક વિચારોનું પર ઓસરતું જાય છે. સદાચાર ઘટતો દેખાય છે. તપોવ્રત ક્ષીણ થતું જાય છે. પ્રમાણિકતા ગાદુક દુષણી પડવા માંડી છે. અહંભાવનું તાંડવ વ્યાપી રહ્યું છે. ધર્મનો અવગણના થઈ રહી છે. પરત્વે દષ્ટિ વિગરાતી જાય છે.

જીવનના જે પ્રાણ, હીર કે નર ગણાય તેનું અસ્તિત્વન મરતું દેખાય છે ને ?

મુખનો, શાંતિનો, સમાધિનો, પ્રસન્નતાનો સાચો અનુભવ કરવો છે ?

સદ્વિચાર અને સદાચારથી જીવવું છે ? હા, તો સાચા જ્ઞાન-વિજ્ઞાનને શોધો, ઓળખો અને જીવનરૂપરૂપે બનાવો.

જોજ કે સાકરને પારખ્યા કે ચાખ્યા વિના એની મીઠાશનો અનુભવ નથી થતો એટલું જ નહિ પણ જોજ કે સાકરની બમણામાં કેટલીક વાર ભવંકર કડવાશનો અનુભવ થાય છે.

સુંબઈમાં થોડા સમય પહેલાં એક ઘટના જતી. એક ભાઈને ડાહ્યા ઝારવાનો બ્લવમાય. એક દિવસ એને ત્યાં મહેમાન આવ્યા. બીજી બાજુ એક ભાઈ ડાહ્યા ઝરાવવા લાગ્યો. એમાં સફેદ રંગના સાકર જેવા માંગડા હતા. ડાહ્યા મૂકીને તે ભાઈ પૈયા લેવા પાછો ગયો.

આ બાજુ ઓસરીમાં ટહેલના મહેમાને એક માગડો સાકર સમજીને મોંમાં મૂક્યો.

નરત જ તરખર ખાઈને મહેમાન ભોંય પર પડ્યા થોડી વારમાં તો એમના રામ રમી નવા.

કારણ ? એ માંગડા સાકરના ન હતા પણ કોઈ ભવંકર જીવનેથી એરી પદાર્થના હતા.

પદાર્થ ઓગળવાની જૂલ કોળવાર ભવંકર જૂલ જતી જાય છે. માણસને આ રીતે સીધો મૃત્યુના મોંમાં ધક્કો દે છે.

આપણે જો જ્ઞાન-વિજ્ઞાનને ઓગળવામાં જૂલ કરશું તો આપણે ધર્મ-આર્પણ-રૂઢિ મૃત્યુના મોંમાં મૂકાણે.

જ્ઞાન-વિજ્ઞાન આત્મનો મુખ્ય ગુણ છે. એનો મદ્દિમા અને ઉપયોગિતા સૌને માન્ય છે. સમ્યક્જ્ઞાન વિનાનો કિર્વાનજીવ કે દેવદિગુણો એકઠાં વચરનાં મીઠા જેવો છે. જીવ, અજીવ, પુરુષ, પાપ,

આશ્વર્વ, સંવર, નિર્જીરા અંધ અને મોક્ષ આ નવતત્ત્વોમાં વિશ્વ-
વ્યવસ્થાનો વિચાર સમાર્પિત થય છે. આ નવે તત્ત્વોને યથાર્થ રૂપરૂપે
જાણવા તે સાચું જ્ઞાન. એ જ્ઞાન જ્યારે વિશિષ્ટ કોટિનું
બને ત્યારે એને વિજ્ઞાન કહેવાય છે.

તત્ત્વ ચિંતકોએ સમ્યજ્ઞાન-વિજ્ઞાનને સૂર્ય, અમૃત, આભિપ્રજ્ઞ,
પરબ્રહ્મ, અંજન, ધન, નયન, સાગર અને શરદ્ધૂતમના
ગાંધી પગેરેની હિપમાઓ આપીને એ જ્ઞાન-વિજ્ઞાનનું મહત્ત્વ અને
હિપમાગિતા આપણને સમજાવી છે.

૦ રાત્રિનો અંધકાર સૂર્યના પ્રકાશથી નાશ થાય છે, તેમ
અનંત અનંતકાળથી આત્મમાં આપી ગયેલા અજ્ઞાન અંધકારને
દૂર કરનાર સમ્યજ્ઞાન સૂર્યથી જરાય હિતરતું નથી. જુગતું દુઃખ
મોઝનથી ટળે છે તેમ આપણને દીર્ઘકાળથી સાગેરી વિષયોની
બરફર મુખ તપાસ મેળવવાથી કે મોઝનવાથી શમશે ખરી ? જ્ઞાન-
મુખના મોઝન વિના કદી કાળના એ મુખ ટળી નથી. જ્ઞાનમુખના
નંદરે નંદ પડે જ વિષયોમાં મુખના કલ્પના નાશદ થાય એ
વિષયોની કદના નમનય છે. વિષય-મુખની મોઝનો અંત આપી
જાય છે અને વિષયનો ત્યાગ નાશ જની વતન છે.

આપણા આંતર્યશુભો છે સર્વેગ અને વિરાગ. એ ચક્ષુઓ ઉપર વશી ગયેલી જારી જગજ્ઞાન રૂપ અંજનથી ફર કરવાની છે. તે પછી જ તેજસ્વી બનેલી એ આંતર્યશુભોથી મોક્ષમાર્ગને આપણે નિષ્કલ્પે શોધી શકીશું અને ઝડપેર પગલા ભરી શકીશું.

દુનિયામાં હીરા, માણિક, મોની, સોનુ, રૂપું અને કરસી નોટોનો મોહભાસા જે મનુષ્યને ગાલ બંધાર એનારી ચાલે છે એટલે પૃથ્વીજ્ઞાનથી જીવોએ અને કીમતી ધન માન્યું. મોક્ષમાર્ગે મા એ ધનનું કશું મત્ત નથી. આત્માના સર્વ કાર્યોમાં સમ્બંધાન વિના એક ક્ષણનું બરી શકાયું નથી તેથી જાની પુરુષો કહે છે—'જ્ઞાન સમો મોર્ષ ધન તત્તિ' અત્માથી જીવો જ્ઞાનને જ અમૂલ્ય ધન હેખે છે.

જ્ઞાનને નેત્ર-દિવ્યવન પશુ કશું છે. આંખવાળાઓને બસે આંખની કિંમત ન હોય અથવા એકી કિંમત સમજાતી હોય પણ અંધજ્ઞાને એની પૂરેપૂરી કિંમત સમજવ છે. જ્ઞાનનયન માટે પણ એવું જ છે. જન્મથી અંધને મોર્ષ પ્રમાણથી અધત્વ મટી જાય અને અધ્યાત્મિક નેત્ર ખુલી જાય ત્યારે જે આનંદ થાય છે એથી જે અધિક આનંદ અજ્ઞાનના અધોપાથી અચડતા અને પીડાતા આત્માને બચાવે માન્યું જ્ઞાન મળે છે ત્યારે પ્રાપ્ત થાય છે માટે જ્ઞાન એ આત્માની દિવ્ય આખો છે.

જ્ઞાનને સાગર સાથે પણ સરખાવાય છે. સાગરનું તળિયું મોર્ષ શાધી શકાયું નથી. એ અગાધ અને અતુલ રહે છે. માનરની વિશાળતા, મહાદાદીક્ષતા, એનો અચ્છુટ જલસ મગ, અશિત જલજગુઓને શાતા આપતી વગેરે વિશેષતાઓ સાથે શુભ-જ્ઞાનની અનેક વિશેષતાઓ મળતી આવે છે. એથી અજ્ઞાને સાગરની ઉપમા વરેલી છે.

મા રીતે સાનું જ્ઞાન-વિજ્ઞાન મજા મહિમાશાળી છે, આત્માનું મર્દશ છે, જીવન વિશ્વસનું પ્રવચ સાધન છે.

આત્મા, ધર્મ, કર્મ વગેરે તત્ત્વોની ઝોળખ, હેવ ઉપારેવ તત્ત્વોનું પ્રયત્ન કરવું, આશવ-સંવરનો તેમ જ પુણ્ય-પાપનો બેદ

કાર્તિક જન્મમાં ભવંકર દાવાનલ સંગમ્યો. વધતાં જતાં દાવા-
નલમાં એક આધતો અને એક પાંગતો (લંગડો) ફમાઈ પડ્યા.
બન્નેને દાવાનલથી મચતું હતું. નિર્ભયમ્થાને પદોમવાની તાલાવેલી
હતી. સ્વયંત્રીની વિચમવાને પારખી બન્ને સમજી ગયા. મંપી ગયા
અને બન્નેએ મદકાર મલ્ખો આધગાના પત માળ દળા. પાનળાની
અખિ સાજી હતી. પાંગતો આધગાના અને જોડો અને આધગાએ
પાંગગાના માર્ગદર્શન મુજબ જડપથો આવવા માડ્યું. બન્ને દાવા-
નલથી પામી ગયા. ક્ષેમકુશળ ઈન્દનગરે પદોમી ગયા.

આ દુષ્ટાંત પ્રમાણે આપણને એ મત્વ નમજની જલય છે કે સંસાર
એ જન્મલ છે. વિવેકપ્રકાશની લાગળીઓ દાવાનલ સમાન છે જ્ઞાન-
રહિત જીવ આધતો સમજાયો. કિવારહિત જીવ પાંગતો મમજાયો.
જ્ઞાન ન દોષ તો માર્ગ મુજે નહિ, જ્ઞાન પ્રકાશમાં માર્ગ નહિ દેખાય
પણ એ કિવા ન હો તો પ્રવાળ યજ સહે નહિ, પંથ કપાય નહિ.
માટે જ જ્ઞાનકિવા ક્યાં મોક્ષ : હતું. માર્ગમાં જ્ઞાન અને કિવા
પદ્ધતી એ પાંગો કે રથના એચી જેવા બન્ને એક સરખા ઉપયોગી
છે. બન્નેનો આદર કરાય તો ઈષ્ટ સિદ્ધ થાય.

શ્રી જિનેશ્વર દેવોએ બનાવેલા સમ્યગ્જ્ઞાન અને સમ્યકક્રિયાના
માદા માર્ગને સૂક્ષ્મબુદ્ધિથી મમજવાની પદેલી જરૂર છે. કેટલીક
વાર મમજ્ઞાન અને મિથ્યાગ્જ્ઞાનનું મિથ્ય કડી નાખવામાં આવે છે.
જ્ઞાન-જ્ઞાન ધુનમાં મિથ્યાગ્જ્ઞાનને વળતી પડીને એનુંજ મહત્વ વધા-
રવામાં આવે છે અને એજમધ્યામા મુસરકારોને બદલે કુસરકારોને જ
સરવાળો થનો રહે છે.

શ્રી જિનેશ્વરદેવનું એક એક વચન જ્ઞાન-વિજ્ઞાનનો મહાસાગર
છે. એક એક વચનને જીવનમાં વચાર્થપણે જીતીને અનંત અનંત
આત્માઓ મિદ, બુદ્ધ અને મુક્ત થયા છે. આપણે પણ સમ્યગ્જ્ઞાનના
પ્રકાશમાં સત્પુરુષાર્થ આરંભી સાવિત્રી અનંતસિદ્ધીની કમેળમાં
ગિયર થવાનું મીઠામ્થ પ્રાપ્ત કરીએ.

પોપટને જાગૃત્વનાર સંત પશુ રાજી થયા. હવે ફીકર નહિ. પોપટો પાકા નિર્ધાર પર આવી ગયા છે એટલે હવે પારધિની જાગમાં ફેસાશે નહિ.

એકવાર પારધિ આવ્યો. એણે જાળ ભિલાવી. દાણા નાંખ્યા. મામે ઝાડ પર પોપટો આવીને બેઠા અને પાક સર કર્યો. પારધિ આવે... ધટ્ટોવાજ થઈ પશુ એકે પોપટ જાળ પર આવીને બેઠો નહિ. પારધિ રાહ જુલે છે.

પેલા સંત ગુરમહારાજને કહે છે, ‘ગુરેલે ! જુલો, મેં’ પેલા પોપટોને બચાવ્યા છે. પાકનું પુનરાવર્તન કરી રહ્યા છે. હવે પેલા પારધિની જાળ પર એકે પોપટ બેસે છે ? ગુર કહે. ‘ભાઈ ! આ પોપટીયું યાન..’

શિખરે પોપટ બચાવ્યાનો હરખ માતો નથી. એ મલકાય છે. એવામાં એક પોપટ પાક રહતો રહતો આવીને જાળ પર બેઠો. થોડીવાર પછી એક પછી એક બધા જ પોપટો ઉડીને જાળ પર બેઠા અને એ જ જુસ્સાથી પેલા ગુરવાકષનો સૌ પાક કરી રહ્યા છે અને પારધિ એક એકને પકડી રહ્યા છે.

શિખે આ જોયું એ મુંઝાયો. પોપટોના પ્રાણ એને લડાયા હતા. એના મોં પર ચિંતાની ઘેરી હોવા ફરી વળી અને પારધિ પોપટોને પકડી રવાના થયો. ગુરુએ કશું હતું-‘પોપટીયું યાન નશામું’ એ સત્ય હતું.

તમે જે જ્ઞાન મેળવ્યું છે તે પોપટીયું તો નથી ને ? સદ્-વિચાર અને સદાચારની પ્રેરણા આપતું હોય તો માનવું કે એ સમ્યગ્જ્ઞાન છે.

ધર્મમૃત ૧૪

(અહિં પૂજ્ય મહારાજશ્રીએ ધર્મવિષયક અનેક પ્રશ્નોના સચોટ ઉત્તરો આપ્યાલ ગોપાળ સમજી શકે તે રીતે આપ્યા છે. ધર્મના અંગો સ્વરૂપ-હેતુ-ફળ અને ખીજી ઘણી બાબતો મુંદર રીતે સ્પષ્ટ કરી છે. આ પ્રશ્નોત્તરી દ્વારા ધર્મનો મર્મ સમજી વાંચકો ધર્મપુરુષાર્થમાં વેગવાન બને એ જ અભિલાષા. -સં.)

પ્ર. ધર્મનું સ્વરૂપ શું ?

ઉ. ચિત્ત શુદ્ધિ.

પ્ર. દાન, પૂજન, સામાયિક, સ્વાધ્યાય, પ્રતિક્રમણ, પીયઘ, તીર્થયાત્રા આ બધા અનુષ્ઠાનોનો તો ધર્મ નહિ ?

ઉ. ખરો, પણ તે વ્યવહારધર્મ. એ બધાની આરાધના ચિત્તશુદ્ધિ. જીવશુદ્ધિરૂપ નિશ્ચયધર્મની પ્રાપ્તિ માટે છે.

પ્ર. ચિત્તશુદ્ધિ રાખીએ તો પછી દાન, પૂજન વગેરે કરવાની જરૂર ખરી ?

ઉ. હા, ખાસ જરૂર. ચિત્તશુદ્ધિ રસ્તામાં પડી નથી. કાગળના ઘરમાં જાન-રક્તને તદ્દન નિર્જીવ રાખીને એ અશક્ય છે. એમ સંસારની જગતગામા રક્તને ચિત્તને રાગાદિ ભાવોથી અશિભ રાખીને અશક્ય છે. (કોઈ અવવાદ મળે) દાનપૂજનદિ અનુષ્ઠાનોમાં વિધિ-કર્તૃક એવનર્થો જ ચિત્તશુદ્ધિ સુવર્ણ બને છે. દાનપૂજનદિ ચિત્તશુદ્ધિ બાવી આત્મસાર કારણો ધર્મો છે. તે અત્યંત સેવાવા જ વંતો એ. દાન પૂજન દાન પૂજનદિ અનુષ્ઠાનો મેળે છે પણ ચિત્તશુદ્ધિનું કારણ સ્વયં જાય છે. એ જાણી જાણું છે. ચિત્તશુદ્ધિના કારણે જાણ અત્યંત મોટી બને-કર્તૃક અનુષ્ઠાનો થાય. જાણના જોરે એ સંસારી નિર્જનની ધર્મી દરિયા.

ધર્મના દાન-શીલ વગેરે અંગો તથા પૂજ-પ્રતિક્રમણાદિ અનુદાનો વ્યવહાર ધર્મ કહેવાય. એ અનુદાનોના આરાધન દ્વારા કર્મમળનો દ્વાસ કરી મોક્ષના જીવરૂપ સમ્બવદર્શનાદિ ફળોને આપનારી રુદ્ર-શુદ્ધિ એ નિશ્ચયધર્મ છે. ચિત્તશુદ્ધિ-જીવશુદ્ધિ રૂપ ધર્મની પ્રાપ્તિ ન થાય તો એ વાદા નાદિ ધર્મરૂપ બની શકતા નથી. નિમ્બવધર્મના ધસુ વિના કરાના દાનાદિ અનુદાનો નિર્દય નવાના દાખલા શાસ્ત્રમાં આવે છે. અત્યજ્યના આત્માઓ નવપૂર્વ સુધી બંજે છે માખીની પાંખ પજુ ન ફલાય એવું નિર્મળ ચારિત્ર પામે છે. ઘોરાતિથોર તપ તપે છે જના એની કાળ્પી કોડી કે કડરી બદામ જેટલી પજુ કિંમત શાસ્ત્રે આપી નહિ. ધર્મને સુકૃતને મલીન કરનારા દોષોથી અને ખંચબ્રહ્મ કરનારા આકર્ષણોથી સાવધ ન રહ્યા તો ધર્મનો દેખાવ રહે પણ ધર્મ હાથમાંથી આવ્યો જાય.

પ્ર. ધર્મને દુષિત-મૂલન કરનારા દોષો કયા છે ?

ઉ. પ્રમાદ-રીચિત્વ, મિથ, મન માયા, લોભ, કદાચક ધર્મ ક્યાં પછી પશ્ચાત્તાપ, દંભ, અવિધિ, રમમારવાદિ, કુચુક્ષંબતિ, પ્રશંસાકીર્તિની હિંચા વગેરે દોષો ધર્મને-સુકૃતને મલીન કરનારા છે.

પ્ર. ધર્મનું મૂળ શું ? અધર્મ ધર્મનો દેવ-ઉત્પત્તિનું કારણ શું ? એટલે કે ધર્મ ક્યાંથી ઉત્પન્ન થયો ?

ઉ. આગે બિતિમાં મઠ રહેલા જિનધર્મની પાછગ કારણમૂલ વીતરાગનું સર્વગનું વચન છે. વ્યાપાર વચુક્તમા જેટલી આપડાની કિંમત, મોક્ષમાર્ગમાં એથીય અધિક શાસ્ત્રોની વીતરાગ સર્વગના વચનની કિંમત છે.

પ્ર. વીતરાગ સર્વગના વચન ઉપર આટલો બધો ભાર શા મટે મૂકે છે ?

ઉ. સત્યધર્મની પ્રાપ્તિ મટે વચનની ખાતરી કરવી પડે. સર્વગ-વીતરાગ પુરુષનું વચન અવિસંવાદિ-સત્ય જ હોય છે. તેથી તેઓ જે ધર્મ બતાવે તે સત્ય જ હોય. હદમરણીનું વચન વિસંવાદિ દોષ

શકે તેથી તેમનું કથન અસત્ય પાત્રુ કરે. ગૌતમસ્વામી મહારાજ આર માનના સ્વામી હતા. છતાં જદમરથ હતા. એમનાથી ફેરફાર બોલાઈ ગયું તો આનંદશ્રાવક પાસે મિત્રશામિદુક્કડમ માગ્યો. વીતરાગ-સર્વજનુ વચન જ કશું છેદ અને તત્ત્વની પરીક્ષામાં પાર ઉતરી શકે.

પ્ર. ધર્મનું ફળ શું ?

ઉ. ધર્મના અનેક ફળો છે. ધનના અર્થાંતે ધન મળે, કામ-સુખના અર્થાંતે કામસુખ મળે, સ્વર્ગના અર્થાંતે સ્વર્ગ મળે અને મોક્ષના અર્થાંતે મોક્ષ મળે. મોક્ષ ત્રાપ ન થાય ત્યાં સુધી ઉત્તરોત્તર વેગ જન્મ અને ધર્મભામધી આપવાનું સામર્થ્ય ધર્મમાં છે.

પ્ર. ફેટલાક માન્યતા કહે છે, ' ધર્મ પરભવનું ભાનું છે. વડેત્રો મોડા કરીશું. સંભાર-જ્યવદાર અલાવવા માટે વેપાર ધંધા કર્યા વિના આંખે એવું છે ? આ માન્યતા યરાયર છે ?

ઉ. ના, ધર્મ શ્વાસોચ્છવાસનું ભાનું છે. આ ભવ અને પરભવનું ભાનું છે. ધર્મનું રોકડીયું ફળ મળે છે. ધર્મનો ભાવ ચિત્તમાં ધારણ કરનાર ધર્મનું અનુદાન કરનાર ધર્મ તરતજ પોતાનો પ્રભાવ અનુભવવા લાગે છે. ' ચિત્ત પ્રસન્નતા ' એ ધર્મનું તત્કાળ મળતું ફળ છે. કાલકાલ દુઃખીનતા દાર ખેંધ, સદનામની પ્રાપ્તિ, પુણ્યાનુ-બંધી, પુણ્યની વાત, તુષ્ટ, નૈવેદ્ય અને વગ આદિ ધર્મના ઉપમા-નુભવ કરે. મળે છે. સંભાર-જ્યવદાર નો જ્યવને પ્રભાવે મોડાવા કે જ કે, નેત્રો ઉઠવા આ મનરભવમાં ધર્મ કરવાનું ખરેખર ધર્મને અનુભવ કરવાનું ના આ ફળ એ મોક્ષ-સ્થાન છે.

૩. ધર્મધ્યાનના પ્રકારો સમજાવશો ?

ઉ. આર્ત, રોદ, ધર્મ અને શુકલ આ ચારે ધ્યાનના પ્રકારો છે. આજ પ્રકરણમાં કૌંક વિસ્તારથી સમજાવ્યા છે.

૪. ધર્મમાં અર્થ, કામ ત્વર્ગ, મોહ વગેરે અનેક દોષો આપવાની શક્તિ મી રીતે મનાવ ?

ઉ. શુ એકજ વસ્તુ અનેક કાર્યો ન કરી શકે ? જુઓ અમ્મિ દાઢ દૂર કરે છે, રસોડા અને જાગવાનું કાર્ય કરે છે. પાછી તૃણ ડીપાવે છે. મેઝ દૂર કરે છે. ઘાક ઉતારે છે. એકજ સ્ત્રી પતિના અનેક કાર્યો કરે છે. શયન વખતે રંગાનું, સેવાના અવસરે દાસીનું, ભોજન સમયે માતાનું, સલાહ પ્રમંથ મંત્રીનું, ધર્મચારણમાં સહાયક જનકનું, પતિનો ઉપાસન સહન કરવાના સંયામીમાં પૃથ્વીની જેમ હુમા ધારણ કરવાનું કાર્ય કરે છે. કેવલ જ્ઞાની કથિત ધર્મ તો અચિન્ત્ય પ્રભાવશાળી છે. એક નિઃકાપૂર્વક ધર્મ આચરનારને ધર્મથી મળતા અનેક સાધનો પ્રત્યક્ષ અનુભવ થાય છે.

૫. ધર્મથી મળતા સુખસાધનોમાં અને અધર્મથી મળતા ધનાદિ સુખ સાધનોમાં કાંજ તફાવત ખરો ?

ઉ. હા, ધજો તફાવત છે. ધર્મથી (પુણ્યાતુલ્યથી પુણ્યથી) મળતા ધન વગેરે સુખસાધનો મેળવવામાં કષ્ટ નહિ ભોગવના પોતાને આસક્તિ થાય નહિ, કોઈ વિપ્ન કે અંતરાય જોયો થાય નહિ. એ સામર્થ્ય અને એનો ભોગવરો જોઈને ખીજને દુઃખ થાય નહિ. ભોગવ્યા પછી અંતે દુર્ગતિ નહિ. એનો ત્યાગ કરવામાં વિમંસ નહિ. આત્માને એનો રાગ મુઝવે નહિ. અધર્મથી (પાપાતુલ્યથી પુણ્યથી) મેળવતા ધનાદિ સુખસાધનોમાં કષ્ટનો પાર નહિ. ભોગવતી વખતે અંતરાય કે દીર્ઘાનો પાર નહિ આસક્તિની કાંઈ સીમા નહિ. ભોગવ્યા પછી અંતે દીર્ઘકાળ દુર્મતિની મુસાફરી કરતી પડે. દુઃખમાં ધર્મથી મળતું દુઃખની સુખ સમાધિવાળું કરેવાય. અધર્મથી મળતું સુખ ઉપાધિવાળું મજાલ. જગતી આશંકા-દમન

વિના શુદ્ધ રીતે ધર્મ આચરનાર સમાધિવાળું સુખ મેળવી જાય છે.

પ્ર. ધર્મના કળ તરીકે આલોક પરલોકના સુખ માંગે તો કાંઈ વાંધો ખરો? કારણ ધર્મનો સ્વભાવ એ સુખ આપવાનો છે?

હ. હા. મોટો વાંધો. ધર્મ ભણે એના સ્વભાવ મુજબ સુખ સમૃદ્ધિ કે સંભાગ્ય આપે. પણ આપણે માંગવાનું નથી એ રીતે ભીખારંગા કરીને મેળવેલી સામગ્રી દારવાને બદલે આપણને બાળશે. ભણે ચંદનનું લાકડું જ્વલાવે શીતલ હોય પણ એમાંથી અગ્નિ ઉત્પન્ન થાય તો બાળ્યા વિના ન રહે. ધર્મ કરતાં કળનો આશંસા રાખવાથી ધર્મદૂષિત થાય છે. ધર્મ પાસે માંગણું કળ મળે તોય અર્થ બાગવવાનો સમય ફેટલા? બહુથોડો માનો કે ધર્મનું કળ માંગણું અને પૌર્ણી વગેરે ધન વગેરે મળ્યું, આયુષ્ય પણ વર્ષનું હતું તો એને પણ ફેટલું? એથી સંતોષ ખરો?

વેપારીનું જે વેપારમાં ૫-૨૫ લાખ જેવો માતખર નફો થતો, તેણે એ વેપારમાં થોડી ગફલત કે હિતાવગ્નતા કારણે ૫-૨૫ લાખરનો નફો હાથમાં આવે તો એ વેપારી શું માને? કેવો અકબીબ કંઈ ધર્મના કળ તરીકે ભૌતિક-તુલ્ય સુખ માંગવાથી ધર્મ નારૂંદિનાનો ખરા કેવો માર્યો જાય છે. કળના ટકા કપાતા જાય છે. જે સામગ્રી સુખ મળે તે વિપવગ્નના રાગને વપારી ગફ છે અને દારૂકે વ કુળમય નિશ્ચિત અર્જાય છે. જીવમાર્ગને કુળના અર્થે સ્વભાવ, જીવન અને ન્યાયીન સુખ જેવુંએ. એ માર કળની નાજી. એના વધી કળના જેવુંએ. ધર્મ ખાટી આવે છે કે એક ને એક ધર્મ કળના જેવું કે નારૂંદિ આપણે બેસાડ્યા. જી.

રોઠના હેઠલને ડાણુ છતે ? રોઠ ડાનો પગાર વધારે ? ધર્મ પાસે ફળ માંગ માંગ કરનાર પહેલા નોકર જેવો અને ફળની આશંસા વિના ધર્મ આરાધનાર એક નિષ્ઠાએ રોઠની આગા મુઠ્ઠા કામ કર્યે જનાર ખીજ નોકર જેવા સમજવા.

પ્ર. આટઆટલો ધર્મનો ઉપદેશ અપાય છે છતાં ધર્મની પ્રતિષ્ઠા કેમ નથી જાગતી ?

ઉ. (૧) જન્મ જન્મમાં તરથી ખીજ ઈચ્છાઓ અને સંસ્કારોને ભળી જાય છે. (૨) ધર્મ ધણા ચિંતણા હોય છે. (૩) ધર્મ નહિ કરનારાઓની સંખ્યા ઘણી છે. તેમના સંસર્ગથી ' ધર્મ નહિ કરીએ તો ચાલશે ' એમ મન મનાવી લેવાય છે.

પ્ર. ધનની જેવી તીવ્ર ઈચ્છા ભલે છે તેવી ધર્મની કેમ નથી જાગતી ?

ઉ. ધન અને ધનના લાભો પ્રત્યક્ષ દેખાય છે ધર્મ પરોક્ષ છે જેને ઘાનચક્ષુ અને વિવેકચક્ષુથી ધર્મના દ્રશ્ય દેખાય છે. તેને ધન અને પ્રાણ કરનાં ધર્મ કિંમતી લાગે છે ધર્મ કરવો ખૂબ ગમે છે. પણ એવા ઉત્તમ જીવો જગતમાં કંમેશ માટે બહુ ઓછા સંખ્યામાં હોય છે.

પ્ર. ધર્મ જેવી કોઈ ચીજ ન માનીએ તો ?

ઉ. આ વિષય ઉપર સૂર્ય અને ચંદ્ર ન હોય તો ? દિન એક જ દિવસ આ પૃથ્વી ઉપર સૂર્ય અને ચંદ્ર ન હોય તો ચોમેર માત્ર અંધકાર આપી જાય. ચોરી, જારી અને લુંટના પાપો રાહી નીકળે. સૂર્ય-ચંદ્ર નિયમિત હોય છે તે પણ ધર્મના જ પ્રભાવે. માટે સૂર્યચંદ્રની દાજરી કરતાં વધુ મહત્તા ધર્મની સાબિત થાય છે. પાંચમા આરાના છેડે ધર્મ ત્યારે વિચ્છેદ જરા ત્યારે અગ્નિની વર્ષા થશે. સર્વજ્ઞ મત્સ્ય જલાચક્ષુ ન્યાય કરતોશે.

કલ્પવૃક્ષ કહેવાય. કલ્પવૃક્ષ હમેશ ફળ આપ્યા જ કરે છે. તેમનું જાડ એકવાર ફળ આપી નાશ પામી જાય છે.

૫. ધર્મી આત્મા મારું દુઃખ દૂર થાઓ એ ઇચ્છા રાખી શકે ?

હ. ના, ન રાખી શકે. પોતાનું દુઃખ દૂર થાઓ એ ઇચ્છા આર્તધ્યાન રૂપ છે. પાપ દૂર થાઓ એ ઇચ્છા, બીજાના દુઃખ દૂર થાઓ એ ઇચ્છા ધર્મધ્યાન છે. દુઃખનું કારણ પાપ છે. પાપ જેવું છે. એને દૂર કરવાની ઇચ્છા ધર્મધ્યાન છે.

૫. ધર્મના અનુશાનોમાં, સુપાત્ર દાનમાં ન્યાયનીતિધીમેળવેલું ધન દ્રવ્ય વાપરવું એવું શાબ્દ હરમાન છે આજે એવી ધનની કે દ્રવ્યની શુદ્ધિ મુશ્કેલ છે તો તુ ધર્મ માર્ગે એ ધન ન ખરચવું ? ખરચવાની જાવનાને દબાવી દેવી ? પાપ માર્ગે ખરચવું ? એવા ધનની શુદ્ધિ કઈ રીતે કરવી ?

હ. મનની શુદ્ધિથી.

૫. મનની શુદ્ધિ એટલે શું ?

હ. આ જે ધન કે દ્રવ્ય, દાન-પૂજાદિ ધર્માનુશાનોમાં વાપરું છું તેમાં નૈતિક દૃષ્ટિએ જેના જેટલો હક્ક હોય તેનો સાબ એમને મળે. ન્યાય દૃષ્ટિએ મારા જામવું જેટલું પનડેહોય તેટલો જ સાબ મને મળે. આ રીતે મનની શુદ્ધિ કરી તેજ અશુદ્ધ ધન ધર્મ માર્ગે વાપરી શકાય.

વિનાશના ચાર માર્ગો ૧૫

[આજે વિદ્યાર્થી જીવન વિશેષ વગોવાતું જાય છે. તેનું જીવન ધોરણ નીચું ઉતરતું જાય છે. સંસ્થાઓમાં ભણતા વિદ્યાર્થીઓ પાસે શિક્ષણ, સંસ્કાર, શિસ્ત, વિનય, વિવેક, સદાચાર જેવા ગુણોની અપેક્ષા માતા-પિતા, વડિલો, કાર્યવાહકો અને સંસ્થાના દાતાઓ રાખતા હોય છે. પણ તે હેતુ સફળ થતો બહુ ઓછો જોવાય છે. પ્ર. મહારાજશ્રીએ સં. ૨૦૧૬ના પોપ વદિ ૦)) ના પાક્ષીતાણા ખાતે એક શિક્ષણ સંસ્થાના વિદ્યાર્થીઓ સમક્ષ ‘વિનાશના માર્ગો’ પર એક મનનીય પ્રવચન આપેલ તેનું સારમુત અવતરણ-સં.)

કેચિદ્જ્ઞાનતો નષ્ટાઃ કેચિન્નષ્ટા પ્રમાદતઃ ।

કેચિદ્ જ્ઞાનાવલેપેન કેચિન્નષ્ટસ્તુ નાશિતાઃ ॥

આજે આમેર વિકાસ અને વિકાસની વાતો ઓછી અવાજે થઈ રહી છે. જીવનના પ્રત્યેક ક્ષેત્રમાં વિકાસના જ માર મંતરેશોરથી બહુ રહ્યા છે અને વિકાસની કહેવાતી યાજ્ઞનાઓ પણ ઘડાઈ રહી છે. મનુષ્ય જ્યોત્સ્વમાં વિકાસની બાવનાનાં બીજ રાખત રીતે પહેલાં છે એટલે સાચી કે ખોટી યાજ્ઞનાઓ ઘડતી રહે એમાં કોઈ નવાઈ નથી.

મતોરથો મનમાં ને મનમાં જ જાગે છે ને લય પામે છે છે એમ યોજનાઓ યોજનારૂપે રહેવાની એ કદીજ સક્રિય ન બની શકે.

એક અંધણી ડોસી દળણું દળી રહી હતી. બીજી બાજુ ઘરનો દરવાજો ખુલ્લો રહી ગયો હતો. એક કુતરો ઘરમાં પેસી ગયું અને બધો જ સોટ મહાચટ કરી ગયું. તમેજ કહો ! આટઆટલી મહેનત કર્યા પછી છેવટે ડોસીના હાથમાં શું આવ્યું? ચપટી લોટ પણ હાથમાં આવ્યો નહિ. ડોસી બિચારી હાથ ધમલી રહી. વિકાસના પ્રવલો સાથે જાણે-અજાણે વિનાશના ભોગ બની જવું સહજ છે; માટે જ વિનાશના માર્ગોથી માવધ રહેવામા બુદ્ધિમત્તા છે.

મહાપુરુષોએ આપણને હરગુણ બુદ્ધિથી 'વિનાશના માર્ગો' બતાવી દીધા છે. જેથી આપણે સહેલાઈથી માવધ રહી શકીએ.

અજ્ઞાન એ વિનાશનો પહેલો માર્ગ છે.

'અજ્ઞાન અને અપાર્ક મરણ' એમ કહેવન છે. અંધારામાં માથુસ અથડાય છે, ડોકર વાગે છે, પડે છે, તેમ અજ્ઞાનથી માથુસને પાર વગરનાં કष्टો વેટવા પડે છે તમારા મા-બાપે અજ્ઞાનથી તમે નાશ ન પામો, દુઃખી ન થાઓ એ માટે અહિં બાણવા મોકલ્યા છે ને ? વિદ્યાર્થીજીવન એટલે અજ્ઞાનની સામે કમર કસવાનું જીવન. તમને આ સંસ્થામાં વ્યવહારિક જ્ઞાન, રૂઝનું જ્ઞાન મળે છે. ધાર્મિક જ્ઞાન અને સંસ્કાર પણ મળે છે. તમે સારી રીતે ભગ્ની થકો, સંસ્કારી બનો એ માટે ભાગવતગીતાએ અહિં જિનમંદિર, પાર્શ્વ-શાળા, ખાવા-પીવાની, રહેવાની બધી સગવડો રાખી છે. ઉપદેશ આપી આ સંસ્થા થી માટે રચાવી જાણે છે ? વ્યાવહારિક શિક્ષક તો તમે બીજે પણ મેળવી શકા. પણ માત્ર એ ખાતર આ સંસ્થા નથી એની સાથે જીવનગ્રં તત્વનો પ્રકાશ પાથરનાર ધાર્મિક શિક્ષક અને ધાર્મિક સંસ્કાર મળે એ મહાન ઉદ્દેશ સંસ્થાની ત્યાગન પાછળ છે. તમે અહિં મળતી સગવડોના આગ્રહ રસિયા ન

બનશે. કેવળ વ્યાવહારિક શિક્ષણનું લક્ષ ન રાખશે. સગવડ મળત-
પ્રતિમાં સહાયક છે. તેમ પ્રમાદી બનાવવામાં પણ તેટલી જ સહાયક
છે, ઘણીવાર એવું પણ બને છે કે, ગુરૂકુલો કે બોર્ડીંગમાં મળતી
અનુકૂળતાથી દેવાયેલા વિદ્યાર્થીઓને પોતાના ગામડાના ઘરમાં,
ખાનપાનમાં, માતા-પિતા કે ભાઈ-ભાંડુઓમાં ગોઠવું નથી. એ બધા
સાથે એ એકમેક થઈ શકતો નથી. કેટલીકવાર માબાપને એ પુત્રની
આશા સુદાં છોડી દેવી પડે છે.

ધાર્મિક શિક્ષણ અને સુસંસ્કાર પ્રાપ્ત કરી સંસ્થાનો મુળમત
ઉદ્દેશ સફળ કરવો એ જવાબદારી તમારા શિરે છે. એ ભક્તતા
નારી, આપણાં ગુરૂકુલો, વિદ્યાપીઠો, શિક્ષણ સંસ્થાઓમાં કેટલીક
ખામીઓ પ્રવેશી જવાના કારણે આપણે આપણું ગૌરવ ઉચ્ચ સ્થાન
ગુમાવી બેઠા છીએ. આ ભારતભૂમિ વિદ્યા અને મંડૂતિનું મહાધામ
ગણાતું હતું. કોરનરો-પાશ્ચાત્ય સ્કોલર પાળી અર્થે આપીને અનેક
પ્રકારની વિદ્યાકળાઓ મેળવતા અને અર્થની આર્થ મંડૂતિ, ફકુશ-
યાજના, મર્યાદાશીલ દામ્પત્યજીવન, ચિંતન-વિવેક, ન્યાયપાલન, સહચાર,
પરોપકાર, આધ્યાત્મભાવના તેમજ ધર્મસ્થાનો, તીર્થસ્થાનો વગેરેની
મુખ્ય થતા. આજ આપણે પશ્ચિમ તરફ આધારી દોટ મારી છે પણ
આપણે પાછા વળી આપણા ગૌરવને પુનઃ પ્રાપ્ત કરવા સારું શિક્ષણ-
સાધના મંડૂતિનું જીવનમાં જીવીને જવાની પડશે.

પ્રમાદ એ વિનાશનો ખીનત મારો છે.

બેદરકાર મોવ જી આ રીતે અજ્ઞાન અને પ્રમાદ પોતાનું માધ્યાન્ય જમાવી બેઠા છે, માટે આજથી જ જીવનમાં પ્રમાદને પેમવા ન દેશો.

તમે જેવા પ્રમાદી-આત્મસુ શેઠની વાત સાંભળી તેમ તે પ્રમાદના કારણે શેઠની આત્મિક ન પતિ એકે ઉઠાવી નવા અને વિંદગો સુધી શેઠ દારૂનાના દાસ બની નવા.

વાન એમ બની કે શેઠના ઘરના ખાપરાપર એક લોકો મઠી ચાલ્યા. બાકેરા પાડવા માટે નળીયા આપાપાડા કરવા માગ્યા. નળીયાના અવાજમાં શેઠાણી વતરી ગયું. એકાએક આંખમાં આંસુનું માંડ નિદામાં પોરેલા શેઠને જતાડવા માંડ્યા. 'કેડા જાણે છાપરા ઉપર એક આજ્યા છે, કંઈ જાણ્યાતા ખરા. છાપરાપર નજર પડ્યું હતી. એકે છે એમ જાણ્યું થ ખરું પરંતુ કંઈ અજમના પીર જતા. પચાસીમા પડવા પડવા કહે છે, 'જુ તારે હાની માની પડી રહેને ! આખા દિવસનેક થાક કિતાવવા મેઠા આડા પડવા વા તારો કકગાટ શરૂ થયે. એરે આજ્યા... ...મેઠા આજ્યા... ... જાણવા કે જાણે આજ્યા એરે નંચે કુતરે ને ખરૂ ખજર તારૂ નાખું...'. કંઈ પાછા નાકેરા બેઠાવવા મંડવે.

ગરબ સાંભળીને ચોર થોડી વાર લપાઈ ગયા. શેઠે ફરી ઘોરવા માંડયું એટલે ચોરોએ તિજોરી ખોલી દરદાગીના, શેઠડ વગેરેની ગાંસડીઓ ખાંધી. શેઠાણીની ઉંઘ કુતરા જેવી હતી એ પાછા જાગી ગયા. શેઠને પણ જગાડયા... ‘શેઠ ! ઉઠો ચોરોએ ધનમાલની ગાંસડીઓ ખાંધી.’ શેઠ કહે-‘જાણુ છું.’ શેઠાણી કહે-આ ચોરો ધન-માલની ગાંસડીઓ લઈને ચાલ્યા ચ ખરા. હજી પણ પથારીમાં પડ્યા પડ્યા શેઠનો તો એકજ જવાબ હતો કે ‘હું જાણુ છું’ હવે શેઠાણીથી રહેવાયું નહિ એ ઘુઘવાયા હતા. શેઠનો ટાંટીયો જોરથી ખેંચ્યો અને મોટા અવાજે ઘડાકો કર્યો કે ‘ધૂળ પડી તમારા જાણુવામાં... ..’

શેઠ કહે શેઠાણીને છો, ધન લઈ ગયા દૂર. જાણુ જાણુ શું કરો, જાણુપણમાં પડી ધૂળ. ત્યારે શેઠ ઝળક્યા. ઉભા થયા અને ચોરોને પકડવા દોડ્યા. હવે ચરાતન જાયું. બહાર જઈને આમતેમ જુએ છે પણ ચાર તે કાંઈ હવે ઉભા રહે ? એ તો હનુમાન ફાળો ભરી ભાગી છૂટ્યા હતા. આ...આ શેઠનું મોં પડોણું થઈ ગયું... શેઠા પ્રમાદથી શેઠની જિંદગીભર કમાયેલી લક્ષ્મી ચાલી ગઈ. તમે વિદ્યાર્થીઓ પ્રમાદ કયો તો તમરું કાંઈ જુટાવાનું નથી ખરું ને ? તમે કહેજો કે અમારી પાસે જી મુઠી છે ? ભલે મુઠી નથી જતાં તમે જો આજન કરજો, પ્રમાદ સેવજો, તો તમે જાનપન કમાવી નહિ શકો. પહેલા કમાવજું જાનપની પન જરૂર જુટાવે. પેલા પન કરતાં આ જાનપન મહા કિંમતી છે. તેમજ પ્રમાદની પનપથી પાવતા પન કમાવી બેનજો. પ્રમાદ રખડું વિદ્યાર્થીને પેરાણુ આપનાર વિદ્યક કહે. જાનન; પડી એ વિદ્યકને તનપ નહિ સાચવે પણ અવનન નહિ કરે.

એક નદા કહે પ્રમાદને જાણ ખાવતાં કયું છે કે, ‘પ્રમાદો પિંડિ મુન્યુ’ પ્રમાદ એ મુન્યુ બનેલો છે. પ્રમાદો મારું જાણુ ને પા. જાણુ નહિ છે.

શ્રી જોતમજીભી જેવા મહાપુરુષને પ્રજા મહાતીરેરે ખાસ એ જ મેનરફી આપી હતી કે, ‘સમય’ માયમ મા પમાયએ’ દે જીનમ ! એક સમયનો પણ પ્રમાદ કરીશ નહિ.’ અર્થાત્-પણ સમયનું છે કે સાધનાની દૈનિક ક્ષણે પડેલેવા પડી પણ પ્રમાદ પેલી જવાનો પૂરેપૂરો સંભવ છે. અર્થાત્ પ્રમાદ એ વિકાસમાં-પ્રગતિમાં અવરોધક છે.

જે વિદ્યાર્થી જ્ઞાન અને અંકુશની પ્રાપ્તિનું ધ્યેય વિચારી જશે તે અર્થની મુખ-સમવેદામાં પ્રમાદી મુખ શીવીયા બનવા વિના રહેશે નહિ. પ્રમાદ શત્રુને ખાળવા હંમેશા તમરા ધ્યેયને નાશ કરી શકે.

વિદ્યાર્થી જીવનમાં અધિક પડતી ઉંઘ, મોજશોખ, નાટક-સીનેમ, શરીર અને વસ્ત્રની ટાપટીપ રાગદારણ કે અર્થનિવૃત્તિ વાતોમાં રસ, ડાખાઓનું વાંચન, નવલકથાઓ વાંચવાનો રસ વગેરે પ્રમાદ છે. વિનાશનો જ એ માર્ગ છે એથી અસિપ્ત રહેશે તો પ્રતિભાવ વિદ્યાર્થી જીવન જીવી રહના પણ ભાગી જનશે.

જ્ઞાનનો અસંકાર કરવો એ વિનાશનો ત્રીજો માર્ગ છે.

ખાવું સંદેવું છે પણ પચાવવું કઠિન છે. એમ જ્ઞાન મેળવવું સંદેવું છે પણ પચાવવું કઠિન છે. જ્ઞાનનું અશ્વર્થ અસંકાર-અભિમાન છે. જ્ઞાનથી અભિમાની બનેલો પોતાનું જ્ઞાન ખીજતો આપી શકતો નથી. ખીજા પામેથી નવું જ્ઞાન વગેરે કાર્મિક મેળવી શકતો નથી. ત્રિધ્યાજ્ઞાન અથવા અત્પ્રજ્ઞાન અભિમાન પેદા કરે છે. કહેવાય છે ને કે ‘અકુરો ધરો છલકાય’ સમ્યક્જ્ઞાન અભિમાનને ઝોગાળી દે છે. એ જ્ઞાન જ્યારે પર્જિત પામતું ભય છે, વિચાર એને જાંઠું બનતું ભય છે ત્યારે હૃદયમાં ઊંઘી રક્તિઓ રહી શકતી નથી. આવો જ્ઞાની કદી અભિમાની બનતો નથી એ વધુ નમ્ર હોય છે. હૃદયસ્થની જેમ મોને કળદાખી

કલ્પના

લિંગક્રમતિ બાદશાહ અકબર જગદ્ગુરુ હીરવિજય મુરી-
શ્વરજી મહારાજના તપતેજથી અને પ્રભાવક ધર્મોપદેશથી દવામતિ
બન્યો. બાદશાહની લિંગાખાર લાગળીએ આશ્ચર્યજનક પલટો લીધો.
એની દવાની લાગળીનો પરિચય કરાવતાં એક કવિ કહે છે:—

હયાદેવીને ઉદાસ નેહને કાઠી વ્યક્તિએ પુછ્યું, 'હે કન્યા
તું કાણ છે ?'

દવા : હું દવા—અર્ધિઆ છું.

વ્યક્તિ : તું ઉદાસીન કેમ છો ?

દવા : મારા માનિક કુમારપાલ સ્વર્ગે આજ્યા ગયા છે.

વ્યક્તિ : તેથી શું થયું ?

દવા : માનિકના અભાવે લિંગક લોકો મને દેરાન કરી રહ્યા
છે. મારો નાશ કરી રહ્યા છે.

વ્યક્તિ : તો હવે તારી શું ઇચ્છા છે ?

દવા : મારું રક્તનું કરે એવો કાઠી માનિક રવામી નેહીએ.

વ્યક્તિ : જે તારી ઇચ્છા હોય તો તમમ પૃથ્વીના માનિક
બાદશાહ અકબર પાસે જા એ તારું પાતન કરશે.

કવનું કહેવાનું તાત્પર્ય એ છે કે કુમારપાલ પછી અર્ધિઆને
અકબર રીતે સન્માનવ્ય મળ્યો હોય તો બાદશાહ અકબરના સન્માન-
માનવનમાં નહીં. આમ જનતામાં દવાધર્મની છાપ પડે એ રીતે
લિંગધર્મ લોકો વિકસવાનું—અર્ધિઆનું પાતન કરવી એ
જે બાદશાહ અકબર કરી કવનું કહેવાનું સન્માનવ્ય છે.

ચીંતના

દાનવીર કોણ ? દાનવીરની પાસે અત્યંત વિશાળ સમર્થ
સેના છે. દાનવીરને કોઈ સમર્થ નથી.

યુદ્ધવીર કેણુ ? યુદ્ધની નોખા વાગે ને જે પોતાની મેજે તલવાર લઈને રત્નમેદાને દોડી જાય.

ધર્મવીર કેણુ ? ધર્મ કરવાની તક-અવસર આવે ને જેને ધર્મનો અદ્ભુત ઉત્સાહ જાગે. દાનવીર જંગકુશાલ હતા. ધર્મવીર કુમારપાલ હતા. યુદ્ધવીર પશુ ઘણા ઘઈ નવા. ભગવાન માદાવીર પરમાત્મામાં જાગે પ્રકારની વીરતા સર્વશ્રેષ્ઠ દોષિની હતી. પ્રભુના દાનવીરતા સંવત્સરી દાનમાં દેખાઈ આવતી હતી. યુદ્ધવીરતા મર્જ્યાગથી મોહાદિ શત્રુઓ મામે જગાડી હતી. ધર્મવીરતા તે પૂર્વના અનેક ભવેથી ચાલી આવતી હતી જુગુલું દાન, શીલ, તપ કે ભાર કોઈએ ક્યો નથી. પ્રભુના અનુત્તર દાન-શીલ-તપ આવતો વિચાર કરતા પોતાના દાનાદિનો દોષ મર્જ કરી શકે તેમ નથી નોખવેલ સુધતા રહો

સંસારમાં રહેવું પડ્યું છે ? ના, તો ત્યાં રજાં રજાં નોખવેલ સુધતા રહેવું જોઈએ. માનુષ સંસારના રિવિધ વ્યવહાર કરે છે. એમાં એને રાગદ્વેષનું ઝેર થકે જ છે. એ ઝેરની અસરથી મનુષ્યની શુદ્ધ ચેતનાનો નાશ થાય છે. અને આ મોહની મૂર્છામાં આત્માનું ધણું ધણું બગડે છે તો શું કરવું ? હતાશ, નિરાશ થઈ ખેસી રહેવું ? ના, એની સામે કોઈ નક્કર ઉપાય યોજવો.

નોખીવાને મર્જ સાથે જ્યારે અથગાયજીનો પ્રસંગ આવે છે ત્યારે ગ્રાહ્યપીઠાં કોયે ભરાયેનો મર્જ વારે વારે નોખીવાને ડાખ મારતો હોય છે. ડાખની ઝેરી અસરથી જમવા નોખીયો જંગલમાં જઈ નોખવેલ વનરપતિ સુધી આવે છે. એથી સર્વના ડાખની સેસ પશુ અસર રહેતી નથી. એજ રીતે હિંમત હાયાં વિના તમે પણ નિર્મિત નોખવેલ સુધતા રહો ! પશુ તમારે સુધતાની એ નોખવેલ કંઈ જાણે છે ? વીરચામનું દર્શન, પૂજન, મદનુરો સત્પાસ-સત્સંગ, સાત્ત્વ ધરવું.....સંસંગસેરી માણસોને રાગદ્વેષના ડાખની ધાતક અસર નહિ થાય.

સુંદર સંવાદ

ગૌતમસ્વામી—ભગવંત ! શાસ્ત્રશ્રવણથી શું લાભ ?

પ્રભુ મહાવીર—ગૌતમ ! શાસ્ત્રશ્રવણથી જ્ઞાનનો લાભ થાય છે. જીવ, અજીવ, પૃથ્વ્ય, પાપ, આશ્રવ, સંવર, નિર્જરા, અંધ અને મોક્ષ આ નવે તત્ત્વોની વ્યવસ્થા જાણી શકાય છે.

ગૌતમસ્વામી—ભગવંત ! જ્ઞાનનું ફળ શું ?

પ્રભુ મહાવીર—ગૌતમ ! જ્ઞાનનું ફળ વિજ્ઞાન છે. જ્ઞાનથી જીવાદિ તત્ત્વો વિશેષ રીતે જાણવા તે વિજ્ઞાન. હિય-ત્યાગ કરવા લાયક તત્ત્વો કયા ? ઉપાર્થ-ગ્રહણ કરવા લાયક તત્ત્વો કયા કયા એની સ્પષ્ટતા પૂર્વક જાણવું તે વિજ્ઞાન.

ગૌતમસ્વામી—પ્રભુ ! આ સંસારમાં સર્વજીવોમાં કયો જીવ વિશેષ વધુ દુઃખી છે ?

પ્રભુ—ગૌતમ ! અવિરતસમ્યગ્દષ્ટિજીવ સંસારમાં સૌથી વધુ દુઃખી જાય છે.

ગૌતમ સ્વામી—પ્રભુ ! એનું શું કારણ ?

પ્રભુ—ગૌતમ ! સમ્યગ્દષ્ટિ આત્માને પોતે અવિરતિમાં પડેલા છે તેનું પારાવાર દુઃખ છે. વળી ચારે ગતિના જીવોની વેદનાઓ દુઃખો શ્રુતજ્ઞાનના જાણે એ જાણે છે. એથી પણ એ દુઃખી દુઃખી થાય છે. મનસ્વિભવથી મહાચુખ્તી જતાં મર્મના અભાવે જીવોને દુઃખી-દશિક નેત્રને એના દિશમાં ભાવ અનુકંપા ઉછળે છે.

ગૌતમસ્વામી—પ્રભુ ! નમસ્કૃતદષ્ટિ નામજ્ઞાને મહાવેદના કર્ત્રી નિમ્નદષ્ટિ નામજ્ઞાને અવ્યવેદના કર્ત્રી એનું શું કારણ ?

મકચૂર બન્યો. આ વિચાર એને મહાન્યસા કરાવે છે. વ્યવહારમાં ચોર અને શાહુકારની સાથે જુદી જુદી હોય છે કાર્મ કારણે ચોર અને શાહુકાર બન્ને પકડાય, રાજદંડ થાય અને જેલમાં પૂરાય ત્યારે જો દુઃખ શાહુકારને થશે તે ચોરને નહિ થાય, શાહુકારને પોતાની ઇજ્જત, આગર-કીર્તિ જેમ જેમ વાદ આવશે તમ તમ એવી મનોવેદના વધશે. ચોરને શું થવાનું હતું ?

ગુરુ—ચતુષ્પાદ ! તારા બાલમાં જિનાજા, મુખમાં સરખતી, હૃદયમાં દયા, હાથમાં લક્ષ્મી અને શરીરમાં શીશની કાગિ રહેલી દોવાથી તમારી કીર્તિ અજયોક સુધી પહોંચી છે.

વસ્તુપાલ—ગુરુદેવ ! મનુષ્યજન્મરૂપી વૃક્ષ કોષ્ઠને કય વિનાનો, કોષ્ઠને વિપરીત સમાન, કોષ્ઠને કિંપાક હજી સમાન, તો કોષ્ઠને કંપવૃક્ષ સમાન દેખાય છે તેનું શું કારણ ?

ગુરુ—ચતુષ્પાદ ! અનંત પુણ્યવશીથી ત્યાં મનુષ્યજન્મ પમાય છે. જેઓ આવો એવેશ મનુષ્યજન્મ પામી કશું જ મુદ્દન આચરતા નથી તેમને કૃગપિનાનો ગણાય છે.

જેઓ હિંમાદિથી પાપાનુબંધીપાપનું ઉપાર્જન કરે છે, તેઓને આ ભવ અને પરભવમાં કુત્ખરૂપ નિરતનો દોવાથી વિપદકૃગ સમાન ગણાય છે.

જેઓ પાપાનુબંધી પુણ્ય ઉપાર્જન કરે છે તેઓને પ્રથમ સુખ અને પછી નરકાદિ તતિ આપનાર દોવાથી કિંપાક કૃગ સમાન.

જેઓ પુણ્યાનુબંધી પુણ્ય ઉપાર્જન કરે છે. તેઓને કૃમર-લોકમાં વાંછિત હજી આપનાર દોવાથી કંપવૃક્ષ સમાન ગણાય છે.

અવળીમંગા

જે દેશમાં આચ અનંત નથી -
અહીં છે. ત્યાં આ પાણી, મેઘગ્રામ,

એક મહોર તોડી. સીનિકેએ રાજનું અનુકરણ કર્યું. પરિણામે આખો આખો બેડોળ બની ગયો. એક પણ પાન રહ્યું નહીં. આંખો સાવ હુંઠો થઈ ગયો. રાજનું યુદ્ધભૂમિથી પાછો ફર્યો. એના મનમાં કોડ હતા પેલા ઘટાદાર આશ્રવક્ષની છાયામાં મોજ માણવાના અને આંખાની મંજરી ખાઈ કંઈને કાકિલ કંઈ બનાવવાના.

રાજને હજીરિયાને પુછ્યું— ‘પેલું’ મનોહર આંખાનું ઝાડ ક્યાં ગયું? આપણે ત્યાં બેસીશું, આરામ કરીશું. હજીરિયો કહ્યું— ‘રાજન આ સામે દેખાય છે તે જ આપનો પ્રિય આંખો.’ ‘અરે! કેમ આમ સાવ હુંઠો જોવો થઈ ગયા? રાજન આપે એક મહોર તોડી. પાછળ એકે એક સીનિકે મોહર અને પાન ચુટ્યા. પછી આ દશા ન થાય?’

રાજને એક ગેખી આંચકો અનુભવ્યો. આ પ્રસંગે એને કોઈ વિચારમાં ગરકાવ બનાવી દીધો. વિચારમાંથી વિવેક જતક્યા. વિવેકમાંથી વૈરાગ્ય શ્લુક્યો.—ખરેખર! સંસાર કેવો વિચિત્ર! જ્યાં મુંઢર અમુંઢર બને છે, જુભ અચુભ બને છે. મરત નિરમ બને છે, ભગ્ય દેખાતું ભયાનક બને છે. રાજને સંસાર પ્રત્યેની મમતા સાવ મરી ગઈ. એના અંતરમાં મંદમળાવ બાવી ઉઠ્યા. પત્રને મંત્રવ બળાવીને આંખ આંચક લીધું.

ત્યાં આત્મા. રાણીના દુઃખ મુજબ ઠાટવાળોએ મારપોટ કરી દરવાજા બંદાર ધોલી મૂક્યા. આ દુઃખ સુકોશ્યે વેળુ પોતાની ધાવ-માતાને દર્શાવત પુટ્ટી. ધારમાતાએ સત્વ હાકલત કરી. ધર્મપ્રિય મુકોશ્યને પિતાની ચિંટ બધા વેનઈ સંસારની સ્વાર્થ બળનો પરિચય થયો. વૈરાગ્ય રજે રંગાયેલી એનો આત્મા સર્વ ત્યાગના માર્ગે વિચરી ગયો.

આ મહાપુરુષોએ વૈરાગ્યની પરદર્શક દૃષ્ટિથી જન્મનના તમામ પદાર્થોના, ભોગસુખના, એકી સ્વર્ગનોના આંગરિક સ્વરૂપને ભ્રેષ્ઠ લીધું. તમામ વસ્તુઓની જાણસૂચિક સમ્બન્ધ સાથે એની જવાનકતા નિકાળી લીધી ત્યારે રાગને બાગવું પડ્યું, દેવને દોડ્યું પડ્યું. મોહના દાઘ દેહા પડ્યા વીનરાગ બ્દાલા થયા.

વૈરાગ્યને ટકાવવા, વીનરાગનાને પામવા ત્યામનો પ્રદુપાય રામચાણ ઉપાય છે.

વિવેક

કપાલ અને ચાંદીના હમણા ચાંદની સતના જ્ઞાન વાતાવરણમાં બસે સમાન દેખાય પણ વહેળ વખતે ચાંદીનો હમણો જ રિશર અને સુરક્ષિત રહેશે. માનક માનવમાં પણ દાઘ, પપ, માથું, શરીર, વગેરે આગ્રહાનુના ભાગ દેખાવથી બંધે મમાનતા દેખાય, પરંતુ સુખદુઃખના ચદ-ઉતાર વખતે વિવેક માનવ જ એવું અને રીઈ ટકારી શકશે. વિવેક દેખીતા સુખોની પાછળ રહેલા દુઃખોને એવી રીતે દેખાડવા કરે ■ કે જેથી પ્રત્યક્ષ દેખાતા વિષય સુખોમાં આત્મા સોભાનો નથી અને એ વિવેક જ દુઃખોની પાછળ કારણજન પોતાની જ ખૂસીનું એવી રીતે દર્શન કરાવે છે કે જેથી દુઃખમાં ગજરાટ રહેતો નથી. જૂની મૂલેનું પરિમાર્જન થાય છે અને નવી ખૂસીનું મર્જન અટકે છે. વિવેક જન્મે છે સદ્વિચારમાંથી. સદ્વિચાર પ્રાપ્ત થાય છે સત્સંગ અને શામ્ભવવૃથથી.

ભૌતિક જીવનનો આનંદ ક્ષણજીવી છે. આધ્યાત્મિક સંસ્કૃતિના વારસામાં મળેલ સાત્વિક જીવનનો આનંદ ચિરંજીવ છે. છતાં આર્ય દેશમાં આધ્યાત્મિક સંસ્કૃતિના વારસામાં મળેલું સાદું અને સાત્વિક જીવન જીવનારાઓને વિલાસી જીવન જીવતી પશ્ચિમની ગોરી પ્રજા સુધરેલી અને આગળ વધેલી લાગે છે. મોજશાખ-ભોગવિલાસથી ખદખદતું જીવન પશ્ચિમની પ્રજાને કેટલું કંટાળાભર્યું બન્યું છે એ લક્ષમાં લઈ વારસામાં મળેલી આધ્યાત્મિક સંસ્કૃતિથી ગૌરવ અનુભવવાને બદલે આજે આર્યપ્રજાને એ પશ્ચિમના સત્વકીન જીવનનો અભખરો જાગ્યો છે. આપણે તો ઈચ્છીએ કે વારસામાં મળેલા સાત્વિક જીવનને અવગણી ભૌતિક જીવનનાં ભપકામાં અંતર્ધ જનારા પામરોની દશા ધોખીના કુતરા જેવી ન બનો.

તમારે જીવનમાં સુખ, શાંતિ અને સમાધિ જોઈતી હોય તો જીવન જીવતાં દોષપિણુ બૂલ ન થાય એની સતત કાળજી રાખો અને યશની આશા છોડો. કદાચ અપયશ મળશે એમ સમજી રાખો તો શાંતિનો સાગર સદાય તમારા ચરણોને પખાળતો રહેશે.

વચનના મત્ર

પ્રસંગ ત્રિવેણી ૧૭

રાત્ર અને રખારી

આપણા આ ભારત દેશમાં આત્માના આગેગરની બહુ બદ્ધ ચિંતા કરવામાં આવતી હતી. આત્માના આરોગ્ય માટે જીવાનું મર્ગ-મર્મ-ત્યાગમય ખડતલ જીવન, કાયાના આરોગ્યને ઉચી આંચ આવવા જેવું ન હતું. કાયાનો મેગનો સાચો દુકાળ હતો, વિચારો ! ભારતીય પ્રજા કેવા ત્યાગ જીવનમાં જીવતી હતી ? ' ભોગ એટલા રોગ ' એ કહેવત પણ અનુભવના નિયોદરૂપ છે. ભર્તૃહારએ પણ ભોગ રોગ ભય.. વૈરાગ્યમેવાભયમ ઉચ્ચારીને વૈરાગ્ય અને વૈરાગ્યના પ્રથમ સંપાન ત્યાગને ઉપદેશ સૂચવ્યો છે. આજે જેમ જેમ ત્યાગ જૂલાંયા, વૈરાગ્ય ધનાયો અને ભોગની જુખ વધી. ભાગલામર્મની શુભામીએ માગ મૂકી તેમ તેમ આત્માનું આરોગ્ય નો રક્ષાતન નહુ પણ મરીરનું આરોગ્ય જ યર્ષ મયું. રોગોએ પમદેડા જમાવ્યા. આજે ડોક્ટરો વધતાં જાય છે, દવાખાનાં વધતાં જાય છે એમ રોગો પણ વધતાં જાય છે, ડોક્ટરો કે દવાખાનાઓનો વધારો રોગને ધટાડવા માટે નથી પણ મેરિ ભાગે ધનની કમાની માટે છે એટલે ડોક્ટરોને મેળી મારે કડવા ધનું ક્યાંથી પાસવે ? ભોગ એજ રોગનું મૂળ મુખ્ય કારણ હોવા છતાં એ ભોગ ઉપર કાપ મુકવાની વાત ડોક્ટરો ન જ કરી શકે. એ તો દવા આપે રાખે. સાથે બધું જ ખાવા-પીવાની છટ આપે રાખે અને કમાણી પણ ચાલુ રાખે. પાંચે ઈન્ડોના વિયોની મગ માણવાની છટ પણ ડોક્ટરો પામે મગે એટલે આગના રાગોને એ વડાલા સામે છે. ધર્મચુરોની તપ-ત્યાગ અને સંવમની વાત કાગી ડેર નેત્રી બની ગઈ છે. પેલા કાકે ચરી પાળવાનું કદેનર વૈલો ચમરાજ જેવા સામે છે. એટલે જ આજે વૈલોના પાટીયાં કપડી ગયાં અને શું શહેરોમાં કે ગામડાઓમાં જ્યાં જ ડોક્ટરોના પાટીયાં ફેરોએ ફેરોએ ચોડવાઈ ગયાં છે.

થાય છે.

એ જ રીતે માતા-પિતાના વિચાર-વાણી અને વર્તનની અસર પણ ગર્ભમાં રહેલા જીવ પર થાય છે.

માતા અને પિતાનો મુયોગ હોવા છતાં માતા-પિતાના શોષિત-શુક્રપ્ર ઓઝાર પર પિતાના દુષ્ટ ભાવનો પ્રભાવ કેવું પરિણામ લાવે છે એ આપણે ઉપરની ઐતિહાસિક કથામાં જોઈ શક્યા.

દેવ ટાળવાની રીત ૩

બાદશાહ-ખીરબલ ! આ દુનિયામાં એવું કયું પ્રાણી છે કે જે ગમે તેટલું ખાવા છતાં ધરાય જ નહીં ?

ખીરબલ-માલિક ! બકરી એ એવું પ્રાણી છે કે જે ગમે તેટલું ચરીને આવે છતાં જ્યાં અનાજ કે ઘાસ જુએ કે તરત મોં ઘાસે.

બાદશાહ-ખીરબલ ! જે ખોટું પડશે તો સજા થશે શું ?

ખીરબલ-જનાણ ? કમુલ, એકવાર નહિ મત્તરવાર કમુલ. રાત્રીએ ઢંઢેરો પોટાગ્યા. * જેની બકરી ધરાયતી તથા એને ખોટું મનામ મળશે. પરીક્ષાનો દિવસ પહોંચી જતોર થશે. ઢંઢેરો સાંભળી ધનુસોએ બકરી પાળવા લાગ્યા. રાત્રીએ દિવસ જતોર કર્યા તે દિવસે સૌએ ખાતખાતાની બકરી ખૂબ ચારી રીતે ખવરાવી તોયાર રાખી.

ખીરબલ કુંડામાં સુંદર અનાજ અને ઘાસના પૂળા ત્રણને ખેંડે. બાદશાહને આદેશ થયા બાદ લોકો એક પછી એક ખાતખાતાની બકરી લઈને ત્યાંથી પનાર થવા લાગ્યા. જ્યાં કુંડામાં અનાજ નેતું અને બાજુમાં પીતુલમ ઘાસ નેતું કે દરેક બકરીએ તેમાં મોં ઘાડ્યું. બાદશાહને આજ્ઞા થઈ કે અરેબર બકરી ગમે તેટલું ખાય છતાં કુંડાને જ નહીં.

. જ્યાં બકરી મેં ધાલવા જ્ય ત્યાં બકરીના મો પર સોટા મારે.
જેના આ દાર્પક્રમ થયો એટલે મેં ધાલતાં પહેલાં બકરી ઉંચું
વે. માલિકને મોટો લાકડો ઉભેલી જોઈ મો ન ધાલે. બાદશાહે
પીકા લીધી એમાં એ પાસ થયો. અને મોડું ઈનામ મેળવ્યું.

આપણી ઇન્દ્રિયો પશુ જરાબર બકરી જેવી નથી ? પાર વગરના
જોઈ નાખ્યાં પછી પશુ આખ ના પાડે છે કે, ‘અનંતા રૂપ-
વરૂપના અંબાર જેવું નાખ્યા હવે રૂપ નથી જોવું’, ના, હજી આપણી
નાખ પ્રયોગ રૂપની ઘેર છે.

ત્યારે કાન ! એને હવે તૃપ્તિ ખરી ? ના એને પશુ સુરિલા
કંઠીની અને પ્રસારાત્મક શબ્દોની નિત્ય નથી જુખ.

જીભ પશુ જરાબરી જુખારવી એના ચોપડામાં જો પાસુ જ ન
ખે. એની ખાતાવડીમાં ઉધાર, ઉધાર ને ઉધાર રકમે. બધાજ
રસોની ઉધરાણી મતલ ચાલુ જ દેવ. એની દુકાને મીનતું તાણું
તો ઉંધ વખતે જ લાગે.

નાકની પશુ એ જ દસાને ? સદેજ સરખી સુવાસ આતી કે
નાક નાચી ઉઠે અને દુર્ગંધ આવે કે તરત મચકોડાઈ જાય.

જ્યારે રૂપરેખાન્દ્રિય તો આ બધાની મોટી જેન એટલે પૂછ્યું
જ સુ ? એનો તો વળી સટોડો જ જુરો.

આ આપણી ઇન્દ્રિયોએ અનંતા રૂપ ધરાઈ ધરાઈને જોવા,
રમ ચાખ્યા, સુરવર લાગ્યા, સુવાસ સુંઘી, હૃદય રૂપરૂં જનુલખ્યા.
તેમ છતાં જ્યાં સામે નજરે વિષય ખડો થયો કે આપણી ઇન્દ્રિયો
પેલી બકરીઓની જેમ એમાં મો ધામ્યા વિના રહી શકતી નથી;
પણ જો આપણે બાદશાહ પાસે ઈનામ મેળવનાર પેલા દુરીવાર
માણસનો જેમ ઇન્દ્રિયોની સામે સમજાવનારો સોટો ધરીએ તો જ
વિષયો તરત મટકું મારવાની એની જુની ટેવ ટગો જાય.

શેઠ : ‘ભૂદેવ ! ભૂલેચૂકે મારા જેવું સુખ ન માગતા. હું સુખી તો નથી પણ મારા જેવો દુઃખી દુનિયામાં કોઈ નહીં હોય. મારા દુઃખોનું તો મોટું લીસ્ટ થાય એવું છે....શેઠને સાંભળ્યા પછી બ્રાહ્મણને થયું કે વચન આપનાર મહાસંત જેવો સુખી આ સંસારમાં ખીજો કોઈ દેખાતો નથી માટે એમના જેવું સુખ માયું !

બ્રાહ્મણ સંત પાસે જવા નીકળ્યો. રસ્તામાં એક ઝાડ નીચે કોઈ મહાત્મા ઉભા હતા. બ્રાહ્મણ ત્યાં ઘોભી ગયો.... ઉભો રહી ગયો. આ મહાત્મા હતા જૈન મુનિ. એમણે ધ્યાન પુરું કર્યું. બ્રાહ્મણ ચરણોમાં નમી પડ્યો અને ગોસ્વામી કૃપાસુ ! આ જગતમાં સુખીમાં સુખી કોણ ? સંપૂર્ણ સુખી તો આ જગતમાં કોઈ નથી. આ દુનિયાના સુખ સાથે દુઃખ તો વળગેલા જ છે એટલે વાસ્તવમાં આ સંસારમાં કોઈ સુખી છે જ નહિ.” મહાત્માએ કહ્યું.

“સંપૂર્ણ સુખી એટલે ?” બ્રાહ્મણે પુછ્યું.

“જે સુખીના સુખમાં દુઃખનો અંશ ના હોય, જે સદાકાળ દુઃખના દોષ, જે સુખ સ્વાધીન હોય, જેમાં વિષયોની કે જગતની ગુલામી ન હોય એને સાચા સુખી કહેવાય.” મુનિએ કહ્યું.”

“આવું સુખ ક્યાં છે ?” બ્રાહ્મણે પુછ્યું.

અને કામીની, સત્તા અને સાક્ષી કઈ રીતે દુઃખના જ કારણો છે તે સમજાવ્યું.

અ. મધુર મંજલવાળીથી ત્રાહણ્ય રોગી ગયો કેમ ન રોગે ? અનંતકાળમાં નહોતું મધુર એવું સમ્બંધસ્થન મળ્યું તત્વનો પ્રકાશ થયો—જૈનશાસનમાં પ્રવેશ થયો. આપણે સંસારની બાજુ સમેટી લીધી અને મુનિના ચરણોમાં જીવન મેં પી લીધું. વિનય-મમ્મિતા, ત્યાગ-વૈરાગ્યના, સ્વાધ્યાય-ધ્યાનના, તપ-જપના પાત્ર હયાં એમાં સુખનો અનંગે. સ્વાદ આપ્યો સંસારના જડ પદાર્થોમાં રંગવેશી સુખની હાલના બાકીશ એટલા જેવી લામી જૌનિક સુખની મોલમા નીકળેલા આત્મજુને આત્મિક સુખના માર્ગની અદ્ભુત સિદ્ધિ મળી. ગુરૂપાથી એમણે મેગવેથી આત્મપરિવ્રતાની મુલામથી અનેક મનવ દેશ સુદાસિત થયા.

હમાનદારી

સૌગંધનો એક જૈન યુવક નરીબીથી અકળાયો હતો. જીવન-નિર્વાહ માટે તે બર્મા ગયો તે પોતાની જોડે સાથે લઈ ગયો હતો. યુવકની ધર્મશ્રદ્ધા અડગ હતી જૈન જીવનના ધર્મોન્નુકૂળને આચરવાની રહેવાળો હતો. સમ્માર્થને એ પ્રશ્ન માનતો હતો.

પ્રાતઃકાળના નિત્ય કાર્યો પતાવતા એને દસ વાગી જતા દસ વાગે નોકરી આવનારને બર્મામાં રહેવું શકે ? એથી થોડો વખત નોકરી વિના ગયો નોકરી માટે ફક્ત માસના ખારગા એક મુશ્કેલ વેપારીએ તેને નોકરી હપ્તે રાખ્યો. વેપારીને નોકરી જરૂર ન હતી પણ આ યુવકની આજીજી જોઈ દયા આવવાથી રાખ્યો.

નોકરની નેડી અને વફાદારી જોઈ રહેને એના પ્રત્યે ખૂબ વિશ્વાસ થયો... એક જાગ્યો. એકવાર આ જૈન નોકર તાવમાં પડ-કાયો. એ દિવસ નોકર મેરફાજર રહેવાથી રૂંદ મોટર લઈને એને મેર ગયા. નોકર તાવમાં પળી રહ્યો હતો.

શેઠ કહે, ‘ડોક્ટર લાવું છું.’ નોકર ના પાડે છે. શેઠ આગ્રહ કરે છે.

નોકર કહે શેઠ ! પરમ દિવસે સવારે આઠ વાગે માથું મૃત્યુ થવાનું છે માટે કશી જ ધમાલ ન કરશો. પરમાત્મા અરિહંતના નામનો મંત્ર એ જ મારે માટે પરમ ઔષધરૂપ છે. શેઠે વિચાર કર્યો કે આવા વેવલા વિચારો કરી બેસી ન રહેવાય.

૩. ૩૫) ફીના આપી શેઠ પોતાની મોટરમાં ડોક્ટરને તેડી લાવ્યા. ડોક્ટરે શરીર તપાસ્યું, દવા આપી. ત્રીજા દિવસની વહેલી સવારે શેઠ હાજર થયા. નોકરની સ્થિતિ ગંભીર હતી.

શેઠે નોકરને કહ્યું કે તારા કહેવા મુજબ જો તારું મૃત્યુ થશે તો તારી સ્ત્રીને હું પાંચ હજાર રૂપિયા આપીશ અને તે ઉપરાંત દર મહિને રૂ. ૨૫ મારો નોકર એને આપી જશે.

સ્ત્રી પતિભક્તિપરાયણ હતી. મૃત્યુના જિજ્ઞાસે પડેલા પતિને એ કહે કે મારી જરાય ચિંતા પામ ન કરશો. તમે શુભ ધ્યાનમાં રહો... આઠ વાગવાની તૈયારી હતી. નોકરે ખાસજીં થાંધ કરાવ્યાં. તે શ્રીનવકારમંત્રના જાપ-ધ્યાનમાં લાગી ગયાં. આઠને ડોકે વિનશ્વર દેવનો ત્યાગ કરી એ ધર્મપુત્ર આત્મા સદ્ગતિના માર્ગે પ્રયાણ કરી ગયાં. દસનાં મોટે મૃત્યુને બેઠી પડેલા નોકરને જોયું એકનું લયુ એની ધર્મશ્રદ્ધા પ્રત્યે આવારી ગયું.

નોકરના મૃત્યુ પાદ એની ધર્મપત્નીને મુઠ્ઠીમ કોડે ભગીની માથે પાડાવ્યું. વચન મુજબ આજીવિકાનું સાધન કરી આત્મ મુક્તિ મેળવી આ દુઃખનકારી પતિને આદર્શ નહિ આપે ?

અમરજામાગ

કે કરવાનો અવસર છે ? અમારી સ્થિતિ એ કોઈ શું બજે ?
અમે એમની વાતો સાંભળવા નવરા નથી... કલાક સુધી આ
લેકચર આપ્યું.

બાદ ડોક્ટરે એકદમ પેક મૂળી રડવા માંડ્યું. એવો માણસ
કહે, ડોક્ટર તમને થયું શું ? તમે શા દુઃખે રડો છો ?

ડોક્ટરે ખુલાસો કરતા કહ્યું— ‘ભાઈ ! માઝ સરીર ખૂબ બનકું
છે. આ જગતમાં ત્રણ જાગતું પાણી છે. અને એક ભાગની પૃથ્વી છે.
એમાંવ દિવંદુગ્તાન જેવકુ મોકું સકરાનું રણ, સાર્જનીરિવાનું મોકું
મેદાન, ડેટમોક આમ પાણીવાળો, ડેટમોક આમ પર્વતોથી ઘેરાયેલો,
ડેટમોક આમ જંગલોનો, ડેટમોક ઉપર જમિવાળો અને ડેટમોક
કાંકરાવાળો, વગી ડેટમોક સહેરોથી ઘેરાયેલો. જેક કરી સકાય એવી
જમીન બહુ એછી છે. એમાંવ ખાતારા ડેટોટલાં ૫૫-૫૫ની,
કરોડો અબજો માનવો. મારે ખાવા પોરાક સાવલો ક્યાંથી ? આ
ચિંતાથી રકું છું.

એવો માણસ આપાસન આપે છે કે ડોક્ટર સાહેબ ! જગતમાં
અમે તેટલા પાણી, પર્વત, રણ વગેરે હોય તેથી તમારે આટલી
બધી શી ચિંતા ? અમે તેટલું બનકું સરીર હોય તોય તમારે ખાવા
ડેટલું નેહજે ?

ત્યારે ડોક્ટરે પેલાને કહ્યું, ‘મિન્ટર ! એજ રીતે માણસ
અમે તેટલો દુઃખી હોય, વ્યવસ્થાથી હોય તો ધર્મ માટે કલાક-અડધો
કલાક, ઉલ્ટે પાંચજ મીનોટ કાઢી હોય તો ન કાઢી
સકાય ? તમે જાણે ન કાઢી સડો પણ બીજા કાંઈ એમા તમને શો
વાધો ? આટલી અકળામણ કેમ ? ધર્મગુરુએના ઉપદેશથી નો
આ વિષમાં સદાચાર ટપી રહ્યો છે. આખરે ધર્મ જ માનવને
તારખુદાર છે

ભણ્યા પણ મર્યા નહીં...

અઘાનથી માનુસનું ધણું ધણું જતકે છે. અઘાની માણસ જીવનમાં સાચો વિકાસ સાધી શકતો નથી એ હકીકત જેટલી સત્ય છે એથી અધિક સત્ય એ છે, કે ‘મજબૂત વચરના ભણુનરથી, ઘાનથી પારાવાર તુકશાન માર છે.’ ભણેલો જૂલે ત્યારે ભીંત જૂલે છે એવી હશેવત છે તે ખેટી નથી. પોપટીયું ઘાન વચરના મર્મ સુધી પહોંચી શકતું નથી. એ ઘાનના નશામાં માણસ ન કરવાનું કરી બેસે છે, નીચેનો કથા આ હકીકત સમોટ રીતે સમજાવી જાય છે.

એક બ્રાહ્મણપુત્ર નાની ઉંમરથી જ વિદ્યાભ્યાસ કરવા કાશી ગયો. બાર વર્ષ ત્યાં રહી અનેક વિષયોમાં પાંડિત્ય મેળવ્યું અને દેશ જતી પાછો આવ્યો. પંડિતને એક બ્રાહ્મણે પોતાની એકની એક સ્વરૂપવતી સુધીલ કન્યા પરચારી

એક વાર પોતાની એનું રૂપ-સૌંદર્ય જોઈ પંડિતજીને શાસ્ત્રવચન વાક આવ્યું કે—રૂપવતી ભાર્યો રાત્રું રૂપવાન સીંચતું સમાન છે.... એ પછી રાત્રાં. હનનું ક્રેયઃ એ વાક્ય બ્યાનમાં આવ્યું. ઓહો ! શાસ્ત્રની બાકાતો રાત્રુંને હણવામાં શ્રેય કહે છે. માટે આ સ્ત્રીને મારી નાંખવી જોઈએ.....

પણ ચોટીવાર પછી જ સ્ત્રીહત્યા મહાપાપ આ શાસ્ત્રવાક્યે સ્ત્રીને મારી નાખવાના વિચારને એક મારી પંડિતજી બારે મુંઝવણમાં પડ્યા. એક બાજુ રૂપવાન સીંચતું જણાય અને એને મારવામાં શાસ્ત્ર શ્રેય કહે છે ત્યારે ખીજીબાજુ સ્ત્રીહત્યાનું મહાપાપ હવે કરવું શું ?

ધણી ધણી મડમચલને અતિ પંડિતજીને માર્ગ મુજબો. એમને એક ખીજું શાસ્ત્રવચન જાણી આવ્યું. નાસાન્કેદો રૂપનાશઃ સ્ત્રીને રાત્રું મીટાવવી દોષ તો એના રૂપનો નાશ કરવો જોઈએ. નાક કાપી નાખવાથી રૂપનો નાશ થાય છે. જાત્ર ! હવે નાક કાપી નાખું

એટલે પત્યું ! પંડિતજીએ હાથમાં રાજેશ ચમ્પુ લીધું. સ્ત્રીને પકડી નાક કાપવાની તૈયારી કરી. ચાકુ નાક આગળ આવ્યું ત્યાં તો સ્ત્રીએ મોટી રાડ પાડી. ઘરના માણસો અને પાડોશના લોકો ભેગા થયા. ‘પંડિતજી ! કેમ નાક કાપો છો ?’ લોકોએ પૂછ્યું. પંડિતજીએ શાસ્ત્રવચનના આધારે બધો ખુલાસો કર્યો.

“વાહ ! ભણતર ! વાહ પંડિતાર્જી !” લોકો હસી પડ્યા. ખરે-ખર ! પંડિતજી ભણ્યા પણ ગણ્યા નહિ. એક વૃદ્ધ પુરૂષે પંડિતજીને અનુભવ જ્ઞાન આપ્યું—ભલા ભાઈ ! રૂપવતી સ્ત્રી તો જગતમાં રમલા તરીકે વખણાય છે. પુરૂષ જો રૂપવતી સ્ત્રીનું યોગ્ય રીતે રક્ષણ ન કરે અને પરપુરૂષની નજરે ચઢી શીલબ્રષ્ટ થાય તો એ શત્રુરૂપ ગણાય.

સ્ત્રીને હંમેશાં ઘરકાર્યમાં ગુંથાયેલા રાખવી. એને પરિમિત ધન આપવું એથી હિન્મત્ત ન થાય. માતા વગેરે વૃદ્ધ સ્ત્રીઓના હિત નીચે રાખવી. અયોગ્ય સ્વાતંત્ર્ય ન આપવું. કારણ કે એથી સ્ત્રી રવેચ્છાચારી બની જાય છે. વડીલોની સેવારૂપ સ્ત્રીધર્મનો નાશ તેમજ લજ્જાનહિ ગુણોનો નાશ વગેરે અનિષ્ટ પરિણામે લાગે છે.

વૃદ્ધ પુરૂષની વાત સાંભળી પંડિતજીએ હાથમાંથી ચમ્પુ મુક્યું. એમના ન્હા ભરમુક્ત બની. પંડિતજીએ જીવનમાં ભાગ્યતર તો ઘણું મેળવ્યું હતું પણ જાનુરતે આ પહેલો પાઠ શિખવા મળ્યો હતો. કે નહીં ! એમના લેખાલમાં તારી કેવી કહ્યું કહાળી !

ધર્મ જગરિકા

કર્તા કરે તો મ ખોડું. મજ્જુર વગેરે લોકો વહેલા ઉઠે તો એમને આ લોકના મુદર કોયે મળે છે. ધર્મી આત્માઓ વહેલા ઉઠી નિત્યના પ્રાતઃકાળના ધર્મ કામો કરે તો એમને પરજોડ સંબધી ઉત્તમ કળા મળે છે. વહેલા ઉઠવાથી હસવજોડના કામો સિદ્ધ થાય છે, મોક્ષ આપુજ અને ઉદ્ધારને ઉત્તવજોડના કામોને હાનિ પહોંચે છે તેમજ શુદ્ધિ મળ, મન ખોર્ષ બેસે છે.

રાતભર આરામ કરીને ઉઠવા પછી આપણું મન કાચી માટીના ડોરા વાસણુ લેવું હોય છે. કાચી માટીના ડોરા વાસણુમાં સર્વપ્રથમ જે વસ્તુ ભરે તેની વામ તેમાં બેસી જાય. એમ રીતે જ્ઞાતિમુદ્દર્તની નિરવ શાંતિમાં અને નિદ્રા પછોના સ્વપ્ન મનમાં સ્ત્રી નવકાર સ્મરણનું મંગલ અને તાત્ત્વિક આત્મવિચારણા કરીએ તો એની સુરાસ જાગી જાય આખો દિવસ મંગલમય અને નિર્વિદ્ય પસાર થાય. જીવનનો પ્રત્યેક દિવસ જો આવે અનેનો નારવ જીવન મંગલમય અને ! મૃત્યુ સમાધિમય અને મૃત્યુ પછીનો પરજોડ પણ મંગલમય બની જાય !

જ્ઞાતિમુદ્દર્તના અમુલ્ય, સમને નવુ પુણ્ય, આત્મજળ, મનની પવિત્રતા વગેરે મેળવવાને બદલે નિદ્રામાં પોડવા રહીને પુણ્યપ્રાપ્ત અને ધર્મ હાનિની પ્રતિમાં એક સમજુ લેન તો નજર પડે. જ્ઞાતિ આત્મ આપણે જોપએ જોએ કે વિશ્વાનની આંધીમાં, ભ્રમ-વિલાસ અને મોજ-જોખમાં અટવાઈ ગયેલા આત્મમદ્દા ખોઈ બેઠેલા લેનડોળના નખીરાઓ મુર્ખ હોયે ત્યારે ઉઠે, ઉઠવા પછી પહેલા શું માદ કરે ? જાણું આપ્યું ? પેટલા વગ્યા ? મોકું મકુ લાગે છે ? ફંદી બહુ પડે છે. મદ્દા થયેા કે નહિ ?... નવકાર તો લગ્યોજ માદ આવે ! પ્રત્યેક લેનમારે વીનરાજ લગવતે પ્રજાનુ અને ને પછી દિવસના એવા મુદર મંગલકર્તાઓ હરમાગ્યા છે કે માનવ, મદ્દામાનવ-પણ માનવ બની જાય, ભગવાન હરિજી સરીવરજી મદ્દારાજ લાગે છે કે નમુકકારેલુ વિમોહિત, આવા-લેન નવકારના સ્મરણપૂર્વક જાગે ! ઉદ્ધતા જ મનમાં નવકારને કરે ! એ નિયમ મુજબ જાગ્યા પછી નાડના જે

નસ્કેરામાંથી વાયુ—શ્વાસ વહેતો હોય તે તરફનો પગ નવકાર ગણતાં ગણતાં જમીન પર મૂકવો. પથારીમાંથી નીચે ઉતરી પૂર્વ કે ઉત્તર સન્મુખ બેસી એકાગ્ર ચિત્તે ૧૦૮ અને ઓછામાં ઓછા ૭-૮ વખત શ્રી નવકાર મહામંત્રનો મહામંત્રલકારી જપ કરવો.

તપ્તીયત વગેરેના કારણે પથારીમાં બેઠા બેઠા જો નવકારમંત્રનું સ્મરણ કરવું હોય તો મનમાં સ્મરણ કરવું. ચિત્તની એકાગ્રતા જળવવા માટે ઉંચા સ્વરે જપ કરવો હોય તો શયન ત્યાગ, શુદ્ધ વસ્ત્ર, પર્વાદિ દિશા વગેરે વિધિ સાચવવો.

શ્રી નવકાર મંત્રનો જપ નંદાવર્ત-શંખાવર્ત-કમલ બંધ વગેરે પ્રકારોથી છે. નમસ્કાર મહામંત્રના જપ પછી—

- ૦ હું કોણ ? હું આ વિનાશી શરીરથી-જુદો-અનંતમાનાદિ ગુણ-વાળો અવિનાશી આત્મા છું.
- ૦ મારી જ્ઞાતિ કઈ ? ઉત્તમ માતૃપક્ષમાં હું જન્મ્યો છું.
- ૦ મારું કુલ કયું ? હું ઉત્તમ પિતાના વંશમાં જૈન કુલમાં જન્મ્યો છું.
- ૦ મારા દેવ કોણ ? મોક્ષમાર્ગે જતાવનાર, ધર્મતીર્થના સ્થાપક, ત્રીતરાગ-અરિહંત, મારા દેવ છે.
- ૦ મારા ગુરુ કોણ ? શુદ્ધ પ્રરૂપક પંચમહાત્મલકારી-નિર્મલ્ય મુખાપુષ્પો મારા ગુરુ છે.
- ૦ મારો ધર્મ કયો ? દેવતા ભગવંતે બાળેલો, અર્ધિસા-મંથન-તપ પ્રદાન મોક્ષદાયક મારો ધર્મ જૈનધર્મ છે.
- ૦ મારે કયા અભિપ્રદો-નિર્ભયો છે ?
- ૦ મેં કરવા યોગ્ય કયાં કાર્યો કર્યા ?
- ૦ મારે કરવા યોગ્ય કયાં કાર્યો બાકી છે ?
- ૦ કરવાની શક્તિ દેવ જતાં પ્રભાદે જની કયું કિતકાર્ય હું કરું ? નથી ?
- ૦ મારા મ. રીતના કયા દોષને હું છોડું ? નથી ?
- ૦ મારાં કઈ ગુણો છે ?
- ૦ મારાં કયાં ત. હિંસાભર્યાં હોય ? કયું કયું નુકસાન છે ?

—: ત્યારબાદ કન્ય-સ્ત્રેત્ર-કાળ-ભારનો વિચાર :—

કન્યધી—હું મૈત્રુ છું ? હું જૈન છું ? આવક છું ? મુસાવરો મારા મુર છે.

સ્ત્રેત્રધી—કયા દેશમાં-નગરમાં-ગામમાં-મારા પોતાના ઘરમાં છું ? ખીમનાં ઘરમાં ? મેડા ઉપર છું ? બોવળગીએ ?

કાળધી—અત્યારે દિવસ છે ? અથવા રાત્રિ કેટલી બાકી છે ?

ભાવધી—હું મનમાં-વચનના કે કાયાના કયા દુઃખથી પીડાયેલો છું ?

આ ધર્મ-જનનિકા કરવાથી શુ લાભો ? આત્મા જનમૂલ બને અનેક દોષોનો ત્યાગ થાય, અનેક નવા સદ્ગુણોની પ્રાપ્તિ અને આગળ આગળના અદિમાદિ ધર્મ સ્થાનોમા પ્રગતિ થાય, લીધેલા પ્રતોનુ પાલન થાય. શુ આ લાભો જેવા તેવા છે ?

પ્રશ્ન મહાવીર દેવના-આશુદ-કામદેવાદિ મહાઆવૃત્તિએ પશુ નિત્ય આ રીતે ધર્મજનનિકા કરી હતી અને પ્રમાદને નિમાજસિ આપી હતી.

વધારણું મંગલ

પૂર્વના અનેક લયોથી મોડના દર ચરકાગે લકને આપણે આખ્યા હીયે. પરમાત્માની કૃપા વિના, એમના નામનો જાપ કે આઠાની આરાધના વિના એ ચરકાગેને નાજૂદ કરવાનું સામર્થ્ય આપણામાં પ્રગટતું નથી. મનના મેલને ધોવા જપસ્નાન ડાઘ કરવું જોઈએ. ખીમ સાખ પ્રયત્ને ને આંતરિક પરિશિષ્ટિને આપણે નથી ફેરવી સુધારી શકતા તે જપમોક્ષના બળથી, ખ્યાનપ્રતિપાથી ફેરવી શકીએ હીએ. અનેક વિદ્યો વચ્ચે આપણે જીવન જીતી રહ્યા હીવી આવા સંજોગોમાં મંગલવધારણું ફેટણું અનિવાર્ય છે એ સમજ શકાય છે. જાપ કરે નમસ્કાર મહામંત્રનો ! ખ્યાન કરે પંચપરમેષિનું !

XXXX
XXXX

—: ગ્રંથમાળાના માનવંતા મેમ્બરોની નામાવલી :-

૧	શા અંબાલાલ અમૃતલાલ	બોરસદ	૩. ૧૦૧
૨	„ ભાઈલાલ અમૃતલાલ	„	૧૦૧
૩	„ બાપુલાલ અમૃતલાલ	„	૧૦૧
૪	„ ચંદ્રવદન સોમચંદભાઈ	„	૧૦૧
૫	„ અમૃતલાલ બાપુલાલ	„	૧૦૧
૬	„ મણીલાલ બાપુલાલ	„	૧૦૧
૭	„ પોપટલાલ છોટાલાલ	„	૧૦૧
	C/o મે. જયંતીલાલ પોપટલાલ		
૮	„ માણેકલાલ કીલાભાઈ	„	૧૦૧
૯	શ્રી કપૂરામૃત સૂરીશ્વર જ્ઞાનમંદિર	„	૧૦૧
૧૦	શા. બાપુલાલ મોતીલાલ	નડીયાદ	૧૦૧
૧૧	„ રમણલાલ ડાહ્યાભાઈ	„	૧૦૧
૧૨	„ ચીમનલાલ ભીખાભાઈ	આણંદ	૧૦૧
૧૩	શ્રી આણંદ જૈનસંઘ	„	૧૦૧
૧૪	„ દેહુરોડ જૈન સંઘ	દેહુરોડ	૧૦૧
૧૫	„ કોશીલાલ જૈનસંઘ પૂજ્ય મુ. શ્રીજિનપ્રભાવિ. મ. ના ઉપદેશથી		૧૦૧
૧૬	„ ઉદયપુર		૧૦૧
૧૮	શા રાયચંદ જીવરાજજી	„	„ ધાણેરાંવ
૧૯	શ્રી ધર્મતીર્થ શાંતિ જૈન સાયબેરી	આમુરેરી	૧૦૧
૨૦	શા દેવચંદ નથમલજી	નાણા	૧૦૧
૨૧	„ ચંદુલાલ નાગરદાસ	થરાદ	૧૫૧
૨૨	ચીત્તાર્થમાળી દશાશ્રીમાળી જૈનસંઘ	માળુરા	૧૦૧
૨૩	શા સોમચંદભાઈ કુલચંદભાઈ	„	૧૦૧
૨૪	„ ચીમનલાલ દોલનરામ	„	૧૦૧
૨૫	„ જીજ્ઞાચંદ કનૈયાલાલ	પુના (ગરબી)	૧૦૧
૨૬	„ શંકરલાલ ખુમારજી	„	૧૦૧
૨૭	„ નરસિંહભાઈ બાઈચંદભાઈ	રામલે	
૨૮	„ રંગજીચંદ દેવીચંદ	બારી (ગામ/સ્થાન)	૧૦૧
૨૯	„ ચંદુલાલ મે. જયંતીલાલ		
	અંગ્રેજી અને સંસ્કૃત સંસ્કૃતિ, સારવારી, અભ્યાસ, મુંબઈ ૧૦૧		

૩૦	સા	પુખરાજ	સોવમણજી	સાણીમામ	૧૦૧
				પ્રમુનિયજી શ્રી નરિયન વિ. મ.ના ૩૫૬૯૫૫	
૩૧	=	પુખરાજ	હીરાચંદજી	સાંકડા	૧૦૧
૩૨	અ	સૌ	બીખીબેન તારાચંદ બાપુચંદ સા.	નિખાણી	૧૦૧
૩૩	અ	સૌ	પુખાવલી પોપટલાલ	ચેમચંદ સા.	૧૦૧
	સા.	ગમતરાસ	હાજીચંદ	ચરાદવાળા	અમદાવાદ ૫૧
			ચ દુલાલ	ત્રિકમલાલ	અમદાવાદ ૧૫
			અમૃતલાલ	ઝવરાજ	સિંહોર ૧૫
			હોમિયમજી	જસદુપજી	ખુદાજી ૨૫

મંખના

હે દેવ !

તારા સાદીલા ભક્તોનો અનુભવ છે કે 'હૃદયસાગરમાં બ્યારે ભક્તિની ભરતો થયે છે ત્યારે અગે અંબમા પ્રકાશ છટે છે, શેમ શેમમાં હૃદયસની હરિં છો છે, પ્રાણુપ્રેર આનંદ સિખગે પર વિદરે છે. ભક્તિ, સામગ્રી, મુદિનાગમ્યા માપી ચકાતી નથી. તારી ભક્તિ મારા અને તારા વચ્ચેનો બેઠ કેખાને બેઠતી દેખાય છે. ચિત્તના ખેદને દૂર કરતી દેખાય છે.

હે નાથ ! અમારી ભક્તિએ આપને અમારા હૃદય સિંહાસન પર વિરાજમાન કર્યો છે.

હે દેવાધિદેવ ! હું પણ તારા પ્રત્યેની આત્મી જ હોઈ ભક્તિથી મારા દેવદુર્બલ માનવજીવને સફળ કરવા પ્રજુ.હું.

સહકારથી સિદ્ધિ

પરમ પૂજ્ય પરમારાધ્યપાદ સિદ્ધાંતમહોદધિ સંઘ શિરતાળ સંયમત્યાગ તપોમૂર્તિ આચાર્યદેવ શ્રીમદ્ વિજય પ્રેમસૂરીશ્વરજી મહારાજના અનન્યકૃપાપાત્ર અને પરમ પૂજ્ય પ્રભાવક પ્રવચનકાર વિકાશિરોમણિ પંન્યાસપ્રવચ્છી ભાનુવિજયજી મહારાજના અનન્ય સુવિનીત શિષ્યરત્ન પ્રશમમૂર્તિ પૂ. પંન્યાસ પ્રવરશ્રી પદ્મ વિજયજી ગણિયયે પાર્થિવદેહે ભક્તે આજે આપણી વચ્ચે નથી પણ એમના ઉજ્જવલ યશોદેહની અસ્તિ 'યાવચ્ચંદ્રદિવાકરૌ' રહેશે.

એ મહાપુરુષો તેજસ્વી સિતારા તરીકે જિનશામનના ગગનાં ગાગમાં અનોખું ધ્યાન પ્રાપ્ત કર્યું છે તેઓશ્રીના ઉજ્જવળ યશોદેહના પરકતત્વો 'પદ્મસુવ.સ' પુસ્તકમાં અક્ષરદેહ પામ્યા છે. તે મહાપુરુષના પૂજ્ય નામની સ્મૃતિદારા તેમનો ભવ્યાતિભવ્ય મોક્ષમાર્ગનો પ્રેરણાર્થ પણ ભવ્યાત્માઓને આદર્શ આપેલો રહે એ ઉદ્દેશથી તેઓશ્રીના મુશિખ્ય અને અમારા બેરસદ સંઘના ઉપકારી પૂ. મુનિરાજશ્રી મિત્રાનંદ વિજયજી મહારાજની શુભપ્રેરણાથી સં. ૨૦૨૦ના મહા વદ ૩ના મંગલ દિવસે નડીયાદ નિવાસી શા. પ્રાપ્તપાત્ર મોતીલાલ વ.ચ.નુવાળા તરફથી શ્રી શાંતિનાથ જિનમંદિરમાં નિદેશ્યદયંત્રી પદ્મરામગ્રીના મંગલવાતાવરણ વચ્ચે પૂ. પં. પદ્મ વિજયજી ગણિયયે જેન અંશમાળાની આપના થયા એવું

૨. ૫૧ દસવર્ષીય મેઝર „ ગણામે.

૩. ૨૫ પંચવર્ષીય મેઝર „

૪. ૧૧ દિવર્ષીય મેઝર „

મેઝરોના નામ પ્રત્યેક પુસ્તકમાં હપામે.

અંચમાળા તરફથી હપાતાં પુસ્તક દર વર્ષે મેઝરોને બેટ મળશે. હુંક સમયમાં અમોને સાગે સદ્કાર મળ્યો છે. મંદ્યાના તે માનવંતા મેઝરોનો આ તકે આભાર ઝેજ રીતે આપ સૌ તરફથી સદ્કાર મળશે તો આ સંસ્થા કામે વિરાટ રૂપધારણુ કરશે. મંદ્યાના કાર્યાલયે અમદાવાદ તથા બોરમદ બે સ્થળે છે જ ને ડેકાફેથી નાણાની પાટી પહોંચ મળશે. સિ

૧ શા. અંપકલાલ ચતુરદાસ બોરમદ

૨ શા. અમૃતલાલ નાગરદાસ અમદાવાદ

૩ શા. રસિકલાલ રામચંદ „

અન્ન વ્યવહારનું સરનામું :

શા. અંપકલાલ ચતુરદાસ દે. કામીયા મુ બોરમદ વાવા આણુંદ અમૃતલાલ નાગરદાસ દે. નગીનાપોળ, રતનપોળ, અમદાવાદ.

મધુભિંદુ

સાવિત્રી જેમ વધે તેમ માણસ મદાન બને છવનમા ક્ષણિક આનંદોને રસ છટે તેમ માતિરક્તતા વધે વિદ્યાનુયની શુભ સંગવડો માનવને ક્ષણિક આનંદના રમને જ પેમે છે એટલે સાવિત્રી કેગવડી એ સામા પૂરે તરવા જેણુ-સામા પૂરે નાવ હંમેરવા જેણુ કપડું દાર્દ છે.

અક્ષંકાર

પિતૃભિઃ તાદિતઃ પુત્રઃ ગુરુભિઃ શિક્ષિતઃ શિષ્યઃ ૧

ઘનાહત મુચર્જીય જાણને જનમંડનમ્ ૧)

સુસંસ્કારના ઘડતર માટે પિતાના માર ખાનાર પુત્ર, ગુરુની શિક્ષા અને સ્પષ્ટ ઝીલનાર શિવ અને ઘણા ટીપારેણુ મુચર્જી (સોનું) લોખામાં અક્ષંકાર રૂપ બને છે

૧૨૪	૨૩	સમી	શમી
૧૨૬	૪	નિર્મળ	નિર્મળ
૧૨૮	૨૬	મન	મત
૧૨૯	૧૫	નૃદેવ	નૃદેવ
૧૩૦	૫	મોડા આયુષ્ય અને ઉદનારને	મોડા ઉદનારને 'અને આયુષ્ય' ફરી લીટીમાં 'ધ'
૧૩૬	૧૫	વધારનું	મંગલ-મંગલ
૧૩૬	૨૨	છીતી	છીતે
૧૪૧	૧	પુષ્પરાજ	મીશ્રીમલ
૧૪૧	૮૫	ભક્તિ,	ભક્તિની
૧૪૨	૮	ચંદ્ર	ચંદ્ર

:વિષય દર્શન:

પાનુ

૩૦	શ્રીનવકારનો મંગલધ્વનિ
૧૫	સંકળતાના સંપાનો
૬૦	આદર્શ વિનય
૬૨	સર્વશ્રેષ્ઠ વિકાસના મંગલ માર્ગે.
૬૮	સત્યોપ ગુરુતરું.
૭૪	સત્યદીપ
૮૦	સત્યદીપ

તમારે ધર્મજન વધારવું છે ! આત્માનું
 ઝોજન ખીલવવું છે ! તત્ત્વજ્ઞાનને જીવન-
 સ્પર્શી જનાવવું છે ! મુખના ઉપાયો જાણવા છે !
 તે !

પ્રભાવક પ્રવચનકાર પૂન્ય પંચાસજીમહારાજ
 . શ્રી સાનુષિંગ મજી અધિવરના પ્રેરક પ્રવચનોને
 પ્રગટ કર્યું

“દિવ્ય દર્શન”

સાપ્તાહિક વચિત્ર.

વાર્ષિક સવાળખ છ રૂપિયા

—: સભો :—

શ્રી. ચતુરશાય ગ્રીમનસાસ

કાશુશીની પોળ,

અમદાવાદ.

પૂજ્ય પંન્યાસ પદ્મવિજયજી ગણિવર જૈન ગ્રંથમાળા

મુ. બોરસદ - વાયા - આણંદ
સ્થાપના : સં. ૨૦૨૦ મહાવ. ૩ વીર સં. ૨૪૯૦
પ્રેરક : પૂ. મુનિરાજ શ્રી મિત્રાનંદ વિજયજીમ.સા.
વ્યવસ્થાપકો : શા. ચંપકલાલ ચતુરદાસ
બોરસદ

શા. અમરેતલાલ નાગરદાસ અમદાવાદ
શા. રશિકલાલ રામચંદભાઈ અમદાવાદ.
દ્વે પત્રી આ શાદિત્ય સંસ્થા તરફથી
પ્રગટ થાય છે :-

દિવાદાંડી

લેખક :- પૂ. મુ. મિત્રાનંદવિજયજીમદારાજ
પૂ. મુ. નિવ્યાનંદવિજયજીમદારાજ
પ્રકાશક :- પૂ. મુ. નિવ્યાનંદવિજયજીમદારાજ
પ્રકાશન :- પૂ. મુ. નિવ્યાનંદવિજયજીમદારાજ

પગ સૌરભ

આત્માની બૂખને સંતોષે
એવા રમસબર સાહિત્યનો થાળ.
આમાંનીવિવિધ વાનગીઓ વિવિધ રસોનો
સ્વાદ કરાવી અંતે શાંત-મશાંત
રસેશ્વરની મસ્તી મનાવશે.

— લેખક :—

પૂજ્ય મુનિરાજશી મિત્રાનંદ વિજયજી મહારાજ